

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΑ'	ΤΕΥΧΟΣ 91	ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1984	Γραφεία: Οδός Μαυρομυγιάη 7 Αθήνα 106 79 Τηλ. 36.21.651 - 65.99.783
----------	--------------	---------------	--

ΠΙΡΠΙΡΙ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
PIRPIRI DE YANNINA

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΚΟΜΙΤΑΤΟ)
1906

ΠΑΝΑΓ. ΔΑΓΚΛΗΣ
Ύπαρχηγός Γενικού Έπιτελείου
Πρόεδρος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
Σ. ΣΠΥΡΟΜΙΛΙΟΣ
Άρχηγός Χειμάρρας
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΕΛΑΣ
Άνθυπίαρχος
ΧΑΡ. ΛΙΑΜΠΗΣ
Άνθυποπλοίαρχος
ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ
Λόγιος
ΜΙΑΤ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ
Ύφηγητής Πανεπιστημίου
ΧΡ. ΧΡΟΝΗΣ
Ύπολογαγός Οικονομικού
ΠΕΡ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ
Δικηγόρος
ΧΡ. ΜΑΛΑΜΟΣ
Ταγματάρχης Μηχανικού
ΓΕΩΡΓ. ΓΑΓΑΡΗΣ
Δημοσιογράφος
ΑΥΓ. ΑΒΕΡΩΦ
Πολιτευτής

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΙΣ)
1934

Έπίτιμος Πρόεδρος
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Όμότιμος Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Άθηνών
Άκαδημαϊκός

ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΠΡΟΕΔΡΟΙ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΛΑΧΟΣ
Ό από Ίουαννίνων Άρχιεπίσκοπος
Άθηνών και πάσης Ελλάδος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ Κ. ΠΑΛΗΣ
Στρατηγός
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΑΛΛΑΝΟΣ
Άκαδημαϊκός
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΑΛΛΙΑΦΑΣ
Καθηγητής Πανεπιστημίου
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Άκαδημαϊκός
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΒΑΡΕΤΟΣ
Δικηγόρος Δημοσιογράφος

“ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ” ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ - ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑ - ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΓΡΑΦΕΙΑ: όδός Μαυρομιχάλη 7
ΑΘΗΝΑ Κ.Α. 10679
ΤΗΛ. 36.21.651

Ύπεύθυνος σύμφωνα με τό Νόμο:
ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ
Άγία Παρασκευή Άττικής - Τερψιθέας 64
Κ.Α. 15341
Τηλ. 6599.783

Τυπώνεται και αποστέλλεται με αυτοπροαί-
ρετη συνδρομή 500 δραχμών τό χρόνο.

Ή «Ήπειρωτική Ήταιρεία» διαθέτει παλιά
τεύχη του Δελτίου της και αντίτυπα των δια-
λέξεων της.

Φωτοπορεία ΕΠΕ
Φειδίου 2, Αθήνα 10678
Τηλ. 36.27.309

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΑ'	ΤΕΥΧΟΣ 91	ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1984	Γραφεία: Οδός Μαυρομιχάλη 7 Αθήνα 106 79 Τηλ. 36.21.651 - 65.99.783
----------	--------------	---------------	--

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.	γηση	
ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ. Έκθεση Πεπραγμένων του Έτους 1983	130	Σπύρου Δ. Λαμπρίδη. 'Η Φοινίκη και τό τέλος της (Συνέντευξη με τον άείμνηστο Δημ. Ευαγγελίδη)	155
Κωνσταντ. Ι. Κίτσου. Σχολές μορφώσεως διδασκάλων στην Ήπειρο κατά τους χρόνους της Τουρκοκρατίας (διάλεξη τής 28.3.84)	137	Σεβαστιανού Μητροπολίτη Δρυϊνουπόλεως. Πωγωνιανής - Κονίτσης - Αναστάσιμο μήνυμα	161
Χριστοφόρου Λάζαρη. Δικαστικές ένθυμήσεις από την Ήπειρο	145	Γεωργίου Άρίστ. Χρηστίδη. 'Ο Μάστρο-Νικόλας	164
Ίωάννου Άλεξάκη. Έκστρατεία στην Ήπειρο	150	'Αλεξ. Μαρμπούλου. Μεσελέδες τών προγόνων μας.	169
Γιώργου Κούνδουρου. Άλλοτινά κι άξέχαστα. Χριστουγεννιάτικη άφή-		Τής Συντάξεως. Έσωτερική Ζωή και Κίνηση	171
			174

ΕΙΚΟΝΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

Φορεσιά Ίωαννίνων

(Φωτογ. Ήλια Τσιάκαλου)

ΕΚΘΕΣΗ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1983

Κατά τήν Γενική Συνέλευση στις 6 Ἀπριλίου 1984

Φίλοι Ἐταῖροι,

Ἐμφανής εἶναι ἡ ἄνοδος τοῦ πνευματικοῦ καί πολιτιστικοῦ ἔργου τῆς Ἐταιρείας χρόνο μέ τό χρόνο.

Α΄ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Καί κατά τό ἔτος 1983 ἡ Ἐταιρεία ἐπραγματοποίησε μέ ἐπιτυχία τίς προγραμματισμένες διαλέξεις της.

Ἀνεξάντλητη ἡ Ἑπειρος σέ θέματα ἱστορικά καί λαογραφικά βοήθει τούς Ἐρευνητές καί ἐκεῖνοι μέ τή σειρά τους ἰχνηλατοῦν τό ἱστορικό της παρελθόν. Διακεκριμένοι ὁμιλητές ἐπραγματεύτηκαν ἀπό τό βῆμα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας σημαντικά θέματα μέ ἐπιτυχία.

Ἡ πρώτη ὁμιλία εἶχε ὀρισθῆ γιά τίς 26 Ἰανουαρίου 1983 μέ Ὁμιλητήν τόν Καθηγητή τοῦ Πανεπιστημίου *Εὐάγγελον Σκουβαράν* καί θέμα: *Ὁ Ἑπειρώτης Δάσκαλος τοῦ Γένους Νεόφυτος Δούκας καί οἱ Ἰδέες του.*

Αἰφνίδιος θάνατος, λίγες μέρες, πρὶν, στίς 11 Ἰανουαρίου ἔκοψε τό νῆμα τῆς ζωῆς τοῦ Εὐαγγέλου Σκουβαρά καί ἐστέρησε ἔτσι τούς φοιτητές ἀπό τόν ἀγαπημένο τους δάσκαλο, πού ἀνήκε στή νέα γενεά τῶν Καθηγητῶν τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, καί στήν Ἐταιρεία ἀπό ἓνα ἀγνό συμπαρασάτη τοῦ ἔργου της.

Ἡ ὁμιλία τοῦ ἀειμνήστου Ε. Σκουβαρά θά ἐκφωνηθῆ ἀπό τόν Πρόεδρο τῆς Ἐταιρείας σέ κοινό φιλολογικό Μνημόσυνο ἐκείνου καί τοῦ Νεοφύτου Δούκα στίς 30 Ἀπριλίου ἐφέτος.

Τή δεύτερη ὁμιλία στίς 16 Φεβρουαρίου 1983 ἔκαμε ἡ Πρόεδρος τῆς Σηπλαιολογικῆς Ἐταιρείας κυρία *Ἄννα Πετροχείλου* μέ θέμα: *Τά Ἑπειρωτικά Σπήλαια καί ἡ Ἀνεμότροπα τῶν Πραμάντων.*

Τήν τρίτη ὁμιλία στίς 16 Μαρτίου 1983 ἔκαμε ἡ Ἐφορος Ἀρχαιοτήτων κυρία *Ἰουλία Βοκοτοπούλου* μέ θέμα: *Οἱ ἀνασκαφές στή Βίτσα Ζαγορίου.*

Τήν τετάρτη ὁμιλία στίς 19 Ἀπριλίου 1983 ἔκαμε ἡ κυρία Πόπη Ζώρα, ἡ ἐπίτιμη Διευθύντρια τοῦ Μουσείου Ἑλληνικῆς Λαϊκῆς Τέχνης μέ θέμα: *Δύο Μεγάλοι Καλαρρυτιῶτες χρυσοκοί.*

Τήν πέμπτη κατά σειρά ὁμιλία στίς 9 Νοεμβρίου 1983 ἔκαμε ὁ Ποιητής κ. *Γιῶργος Βρέλλης* μέ θέμα: *Προσκύνημα στό Δρίσκο τοῦ Μαβίλη.* Ἡ ὁμιλία τοῦ Γ. Βρέλλη ἦταν πολλοστή συμμετοχή τῆς Ἐταιρείας στόν ἑορτασμό τῆς ἀπελευθέρωσης τῆς Ἑπείρου καί ἀπόδοση τιμῆς στίς θυσίες καί τούς ἀγῶνες τῶν Ἐλευθερωτῶν της.

Τήν ἕκτη ὁμιλία στίς 7 Δεκεμβρι-

* Συντάχθη ἀπό τόν Πρόεδρον τῆς Ἐταιρείας, Ἄλεξ. Χ. Μαρμπούλου.

ου 1983 ἔκαμε ὁ λόγιος καὶ ἱστορικός τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας κ. Ἰωάν. Χατζηφώτης μέ θέμα: *Τά Γιάννινα γενέτειρα τοῦ ρωμέϊκου Καραγκιόζη.*

Οἱ ἀπογευματινές συναθροίσεις τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἑταιρείας ἐπ' εὐκαιρία τῶν Ὁμιλιῶν τῆς ἀπό τό Φθινόπωρο μέχρι τήν Ἄνοιξη εἶναι μοναδικό σέ διάρκεια καί περιοδικότητα γεγονός τῆς ἀθηναϊκῆς ζωῆς εἰκοσι φέτος χρόνια. Καμιά ἄλλη παροικία δέν ἔχει νά ἐπιδείξη τέτοια μονιμότητα μέ συνέπεια καί ἐπιμονή. Αὐτό ὀφείλεται στήν ἐργώδη προσπάθεια τῶν διοικησάντων τήν Ἑταιρεία, πού τήν παράδοση τους συνεχίζομε καί ἐπεκτείνομε συνεχῶς τό ἔργο τῆς καί ἀπλώνομε τή φήμη τῆς μέσα στήν Ἑλλάδα καί ἔξω ἀπ' αὐτή στήν Εὐρώπη, Ἀμερική, Ἀφρική καί Αὐστραλία, ὅπου φτάνει ἡ φωνή τῆς Ἑταιρείας μέ τό περιοδικό τῆς.

Β' ΔΕΛΤΙΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

Τό Δελτίο Πνευματικῆς Ἐνημέρωσεως, πού κλείνει φέτος δέκα χρόνια, ἄρχισε καθῶς θά θυμοῦνται οἱ παλιότεροι μέ τέσσερις σελίδες καί ἀντικατέστησε τήν κλασσική *πρόσκληση* σέ διαλέξεις καί ὁμιλίες, πού ἡ τεχνική τους συνεχίζεται ἀπ' ὄλους ὡς σήμερα ἀπαράλλακτη. Ἡ διεύθυνση τοῦ παραλήπτη καί τοῦ ἀποστολέα Ὁργανισμοῦ ἢ Σωματείου ἀπό τή μιὰ μεριά, καί τό θέμα τῆς ὁμιλίας ἀπό τήν ἄλλη.

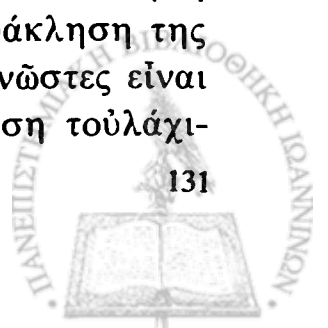
Στά 1974 αὐτή τήν *κλασσική πρόσκληση* μέ ἰδική τῆς ἐπινόηση ἡ Ἑταιρεία μετέβαλε σέ πυρῆνα δημο-

σιογραφικοῦ καί ἐν συνεχείᾳ λογοτεχνικοῦ, ἱστορικοῦ, λαογραφικοῦ καί καλλιτεχνικοῦ ὄργάνου μέ πενήντα σελίδες ἐκλαϊκευμένης ὕλης, μέ εὐσυνπάθητη ἐμφάνιση, πού μπαίνει στά Ἑπειρωτικά σπίτια καί ἀναμένεται μέ χαρά σάν ἓνα μήνυμα ἀγάπης γιά τήν ἰδιαίτερη πατρίδα.

Αὐτή ἡ θεαματική ἐξέλιξη τοῦ περιοδικοῦ ἐπώαστηκε καί μεγάλωσε στή ζεστασιά καί τόν πατριωτισμό τοῦ Ἑπειρώτη, πού βλέπει πῶς τά χρήματά του πηγαίνουν διαρκῶς γιά τήν ποιοτική του βελτίωση ὅπως φαίνεται στό δημοψήφισμα τῶν αὐτοπροαίρετων συνδρομῶν καί εἰσφορῶν.

Χαρά μας εἶναι τό Δελτίο νά τό παίρνουν ὅσο εἶναι δυνατόν περισσότεροι Ἑπειῶτες εἴτε μποροῦν, εἴτε δέν μποροῦν νά πληρώσουν τή μικρῆ ἐτήσια συνδρομή. Κανέναν ἡ Ἑταιρεία δέν θά χρεώσει γιά ὀφειλόμενες Συνδρομές. Ἔτσι ἐννοοῦμε τήν ἐκτέλεση τῶν Ἑπειρωτικῶν μας καθηκόντων. Ὁ κανόνας τοῦ «ὅ,τι προαιρεῖσθε» συντήρησε καί ἐδόξασε στό ἱστορικό παρελθόν τῆς Ἑπίρου τά Σχολεῖα, τίς Ἐκκλησίες τά Λάσα (κληροδοτήματα) τήν τοπική Αὐτοδιοίκηση (Δημογεροντία) καί ἀνέδειξε τήν Ἑπειρο *Εὐάνδρο*.

Ἔτσι προκόβει ἡ Ἑταιρεία καί γίνεται ἄξια πρὸς μίμηση, χωρίς μικρόψυχους μπακάλικους ὑπολογισμούς, χωρίς εἰσπράκτορες καί ταξιλιτάριδες ἀπαιτήσεων τῆς. Ἀπαίτησή τῆς καί πιό σωστά παράκληση τῆς πρὸς ὄλους τοὺς Ἀναγνώστες εἶναι νά στείλουν τή διεύθυνση τοῦλάχισ-

στον ενός Ἀναγνώστη τῆς ἴδιας μ' αὐτοῦς πνευματικῆς ὑφῆς.

Αὐτή ἡ ἀποστολή μᾶς ἐμπνέει στό ἔργο μας καί ἀναλισκόμαστε στήν ἐπιτέλεσή του.

Πέραν τῶν ἱστορικῶν, λαογραφικῶν, ἠθογραφικῶν, ἀρχαιολογικῶν καί καλλιτεχνικῶν θεμάτων τό Δελτίο τῆς Ἑταιρείας ἔθιξε καί ζητήματα κληροδοτημάτων, πού ἐνδιαφέρουν ὅλη τήν Ἠπειρο καθώς καί τό θέμα τῶν λυμάτων τοῦ Καλαμά, πού εἶχε σημαντική ἀπήχηση. Μεγάλο θέμα ἐπίσης, πού ἀφορᾷ στήν Ἠπειρο εἶναι τό θέμα διαπεραιώσεως στό Ρίο-Ἀντίρριο, πού ἔχει γίνει βραχνᾶς γιά τήν Ἠπειρο καί γενικώτερα τή Δυτική Ἑλλάδα.

Τό Δελτίο σάν ὄργανο διατυπώσεως σκέψεων τῆς Ἑταιρείας θά ἀσχοληθῆ στό προσεχές μέλλον διεξοδικώτερα μέ αὐτό.

Γ' ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΜΑΤΑ

Γιά τό μεγάλο θέμα τῶν Ἠπειρωτικῶν Κληροδοτημάτων τό Δ. Συμβούλιο δέν ἔπαυσε ν' ἀγρυπνᾷ καί νά τά παρακολουθεῖ.

Εἰδικά τά ἀνακινήθεντα ἀπό τήν Ἑταιρεία τῶν ἀειμνήστων Ζωσιμάδων καί τοῦ Γεωργίου Σταύρου ἔχουν ὡς ἐξῆς σήμερα.

α) Κληροδοτήματα Ζωσιμάδων

Ἡ ἀρμοδία ὑπηρεσία κληροδοτημάτων τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν ἔχει ἐτοιμάσει τροποποίηση διατάξεων τοῦ Νόμου 2039/39, πού εἶχε ἐξαιρέσει ὅπως ἴσχυε τά κληροδοτήματα ἀπό τήν ἐποπτεία του καί τά εἶχε

ὑπαγάγει ὑπό τήν δικαιοδοσία τῆς Ἐφοροεπιτροπείας Ἰωαννίνων ὑπό τήν προεδρία τοῦ ἐκάστοτε Μητροπολίτου Ἰωαννίνων. Τά ἄρθρα 119 καί 114 τοῦ κεφαλ. Θ πού ὄριζαν τό καθεστῶς ἐκεῖνο θά καταργηθοῦν καί στή θέση τους θά ὑποκατασταθεῖ μέ τίς τροποποιήσεις ὁ Δῆμος Ἰωαννιτῶν. Ἡ ἐνέργεια αὐτή τῆς Πολιτείας ἔχει γνωστοποιηθεῖ στήν Ἑταιρεία.

β) Ἐξ ἄλλου γιά τό κληροδοτήματα τοῦ Γεωργ. Σταύρου τό Δημοτικό Συμβούλιο Ἰωαννιτῶν ἔχει ἐξουσιοδοτήσει δικηγόρο στήν Ἀθήνα νά προβεῖ στήν νόμιμη δικαστική ἐνέργεια ὥστε, καί τοῦτο νά ὑπαχθεῖ στόν Δῆμο.

Αὐτή τήν ἐξέλιξη παρουσιάζουν σήμερα τά δύο σημαντικά γιά τά Γιάννινα καί τήν Ἠπειρο κληροδοτήματα.

Δ. ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ

Ἡ Ἐπιτροπή Ἀνθρώπινων Δικαιωμάτων τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης στήν ὁποία εἶχε παραπεμφεῖ ἡ προσφυγή τῆς ἐν Ἑλλάδι Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς Βορειοηπειρωτικοῦ Ἀγῶνος γιά τά ἀνθρώπινα δικαιώματα τῆς Ἑλληνικῆς Μειονότητας τῆς Βρ. Ἠπείρου συζήτησε τόν περασμένο Αὐγουστο τό θέμα καί ἀπεφάσισε μέ ψήφισμα τήν παρακολούθησή του.

Ἐν τῷ μεταξύ στήν Ἑλλάδα, καθώς εἶναι γνωστό ἔγιναν συλλαλητήρια γιά ἐνίσχυση τῶν προσπαθειῶν αὐτῶν. Βέβαια τό ψήφισμα αὐτό ἔχει τήν ἴδια ἀξία, πού ἔχουν τά ψηφίσματα τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν γιά τήν

Κύπρο καί ἄν εἶναι κάτι παρήγορο αὐτό πορεῖ νά εἰκάσει κανένας ἀπό τήν κυβερνητική δήλωση ὅτι ἡ Κυβέρνηση τῆς Ἑλλάδος θά ἔλθει σέ συνομιλίες μέ τήν Κυβέρνηση τῆς Ἀλβανίας γιά τήν καταπάτηση αὐτῶν τῶν δικαιωμάτων, θρησκευτικῶν, γλωσσικῶν, αὐτοδιοικήσεως τῶν μειονοτικῶν πληθυσμῶν, πού τό καθεστώς τῆς Ἀλβανίας διά πράξεων ἐσωτερικοῦ δικαίου (ὅπως εἶναι τό Σύνταγμά της) ἀνέτρεψε διατάξεις διεθνούς δικαίου, ὅπως εἶναι τό Πρωτόκολλο τῆς Κερκύρας τοῦ 1914, προστατευτικῶν τῶν ἑλληνικῶν αὐτῶν πληθυσμῶν.

Ἡ Ἐταιρεία μέ εὐλογο ἐνδιαφέρον παρακολουθεῖ τό ἐθνικό ζήτημα καί διά τοῦ Δελτίου της συμβάλλει στήν ἐν ἐνεργεῖα διατήρηση του.

Ε΄ ΜΝΗΜΗ ΕΓΧΑΡΑΚΤΗ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ

Κατά τό 1983 καί τό α΄ τετράμηνο τοῦ 1984 ξεχωριστοί Ἡπειρώτες πνευματικοί ἄνθρωποι ἔφυγαν ἀπό ἀνάμεσά μας.

Ἄλλοι ἀπ' αὐτούς ἦταν ὀργανικά συνδεδεμένοι μέ τήν Ἐταιρεία σάν ἐνεργά Μέλη της κι ἄλλοι ὑποστηρικτές τοῦ πνευματικοῦ της ἔργου. Ἡ μνήμη τους μένει ἐγγάρκτη στήν Ἱστορία τῆς Ἐταιρείας. **ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΛΟΥΔΗΣ**. Μεγάλος Ἑλληνας Σουλιωτικῆς καταγωγῆς Ἐπιστήμονας καί Βιομήχανος μέ δραστηριότητα, πού ἄρχισε στίς ἀρχές τοῦ α΄ παγκοσμίου πολέμου. Ἡ οἰκογένεια του ἔδωκε καί δύο θύματα στόν

ἑλληνοβουλγαρικό πόλεμο τοῦ 1913 καί στή Μικρασιατική Ἐκστρατεία. Εἶναι ὁ δημιουργός τῆς Καπνοβιομηχανίας Lord στή Γερμανία. Πατριώτης καί κοινωνικός παράγοντας μέ μεγίστη ἐμβέλεια.

Ἐγνώρισα στά 1972 τόν ἄνδρα καί τόν συνέδεσα μέ τούς σκοπούς τῆς Ἐταιρείας. Ἐγινε τότε χορηγός τῶν φερωνύμων Καλουδεῶν Βραβείων μέ ποσό δραχ. 50.000 γιά τή βράβευση ἱστορικῶν καί λαογραφικῶν μονογραφιῶν, πού ἔφερε εἰς πέρας ἡ Ἐταιρεία.

Μέ συγκίνηση θά θυμηθῶ τήν προσωπική ἐπιταγή τῶν 500.000 δραχμῶν γιά τήν Ἐταιρεία τό 1977, πού ἦταν στήν πραγματικότητα ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος τοῦ ωραίου διαμερίσματος, πού συνεδριάζομε σήμερα καί τό φῶλι κοντά στό ὁποῖο ἦρθε ὁ πατριωτισμός τῶν Ἡπειρωτῶν νά ἀποτελειώσει τό ἔργο.

Τό βάρος τῶν γηρατειῶν τόν εἶχε ἀπομακρύνει ἀπό τήν ἐνεργό ζωή. Ἀπέθανε στό Βισμπάντεν τῆς Γερμανίας σέ ἡλικία 97 ἐτῶν. Ἄς εἶναι αἰωνία ἡ μνήμη τοῦ Εὐεργέτη τῆς Ἐταιρείας Ἀλεξάνδρου Καλούδη.

Τάσος Τρίμης

Γεννήθηκε στή Ζίτσα τό 1907. Ἀπεφοίτησε ἀπό τήν περιώνυμη Ζωσιμαία καί ἐργάστηκε ἕνα διάστημα στό ὑποκατάστημα τῆς Λαϊκῆς Τράπεζας Ἰωαννίνων.

Ἀλλά ἄνθρωπος τῶν ἀνησυχιῶν τοῦ Τάσου Τρίμη ἀσφυκτιοῦσε στήν ὑπαλληλική ἀτμόσφαιρα καί στόν στενό ἑλληνικό χῶρο.

Θά αποδημήσει τό 1948 στή Νότια Ἀφρική γιά νά ἐξελιχθεῖ σέ ἀξιόλογο παράγοντα τῆς Ἑλληνικῆς μετανάστευσης, πού ἐδόξασε τή γενέτειρα πατρίδα.

Τό βιβλιοπωλεῖο καί Πρακτορεῖο τοῦ Τάσου Τρίμμη στό Γιοχάνεσμπουργκ ἦταν τό παρήγορο καταφύγιο - ἐντευκτήριο τοῦ ἀποδήμου Ἑλληνισμοῦ στόν νότο αὐτόν τῆς Γῆς μας.

Μετά τήν ἐπιστροφή του στήν Πατρίδα ἦταν κοντά - κοντά στό πνευματικό ἔργο τῆς Ἐταιρείας.

Κώστας Λαμπρίδης

Ἀπό τούς φίλους καί Ἐνισχυτές τοῦ πνευματικοῦ ἔργου τῆς Ἐταιρείας ὁ Κώστας Λαμπρίδης. Ἔχει τήν προέλευση ἀπό τή γνωστή οἰκογένεια τῆς Κόνιτσας, πού ἐξέδιδε τόν «Ἀῶ». Σπούδασε Ἰατρός καί μῆκε στή δημοσία ὑπηρεσία πολύ νέος, πρῶτα στήν Κόνιτσα κι ἔπειτα στή Θεσσαλονίκη γιά νά φτάσει κατά τή διάρκεια τῆς σταδιοδρομίας του στή Διεύθυνση Ὑγιεινῆς τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας.

Ἀπ' ὅπου πέρασε ὑπηρετώντας ἄφησε τίς καλύτερες ἐντυπώσεις. Τόν διέκρινε ἡ εὐσυνειδησία, ἡ κοινωνικότητα, ἡ ἐκτέλεση τοῦ καθήκοντος μέ ἀπαράμιλλο ζῆλο. Πολλά χρόνια ὑπηρέτησε στή Θεσσαλονίκη, ὅπου σάν Διευθυντής Μαθητικῆς Ἀντιλήψεως προσέφερε σημαντικές ὑπηρεσίες. Ἡ προσφορά του ἦταν ιδιαίτερα σημαντική στά μαῦρα χρόνια τῆς Κατοχῆς. Τότε ἦταν καί Μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς ἀναξιοπαθούντων Ἑπειρωτῶν, πού ὑποδέχονταν καί βοηθοῦ-

σε τούς Ἑπειρῶτες, πού οἱ Γερμανοί συνελάμβαναν, ἀδιακρίτως κομματικῶν ἀποχρώσεων, στά Γιάννινα καί τούς ἔστελλαν ὁμήρους στό στρατόπεδο Παύλου Μελά. Ἀνάμεσα σ' αὐτούς ἦταν καί τό ζεῦγος Γεωργίου καί Νίνας Μελανίδη.

Στήν πρό τοῦ '40 ἐποχή ὄργωνε τά 42 χωριά τῆς Κόνιτσας ὁ Λαμπρίδης κι ἔσωσε κόσμο καί κοσμάκη ἀπό τή φυματίωση, τήν ἐλονοσία, τόν ἐπιλόχιο. Καί στή Θεσσαλονίκη ἀπό ἀδεννοπάθεια τά παιδιά τῆς περιφέρειας. Ἀφήκε καί βιβλίο σχολικῆς Ὑγιεινῆς γιά τίς Παιδαγωγικές Ἀκαδημίες.

Οἱ ἐκπαιδευτικοί τῆς Ἐποχῆς του θά θυμοῦνται πάντα τόν γελαστό Ἰατρό Κώστα Λαμπρίδη.

Σταῦρος Γκατσόπουλος

Δάσκαλος καί ἱστορικός συγγραφέας, ἀπό τόν Πωγωνίσκο τῆς Ἠπείρου. Ἐνθουσιώδης φίλος καί χορηγός τῶν σκοπῶν τῆς Ἐταιρείας ὁ πατριωτικώτατος Σταῦρος Γκατσόπουλος μέ χιλιάδες μαθητές στήν ὑπερτεσσαρακονταετῆ ὑπηρεσία του. Ἐκτενῆ βιογραφία ἐδημοσιεύσαμε στό Δελτίο τῆς Ἐταιρείας.

Βασίλειος Γκιούλης

Ἐνθερμος πατριώτης ἀπό τήν Πολύτσανη τῆς Βορείου Ἠπείρου. Στέλεχος τῶν Ἑπειρωτικῶν ὀργανώσεων τῆς Ἀμερικῆς, ἀγωνιστής τῶν δικαίων τῆς πατρίδας του. Ἀπέθανε στό Μπρόκτον τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν.

Κώστας Δέδες

Δικηγόρος καί δημοσιογράφος ἀπό τό Ἐρίντι τῆς Βορείου Ἠπεί-

ρου. Φίλος χωρίς επιφυλάξεις ένθουσιώδης τῆς Ἑταιρείας. Ἐξέδιδε τὴν τοπικὴ ἔφημερίδα «Ἀλήθεια» τοῦ προαστείου τῆς Ἁγ. Παρασκευῆς.

Ἀποστ. Καζάνας

Ἄνωτερος ἀξιωματικός ἐ.ἀ. ἀπὸ τὸ Ζαγόρι. Τακτικός ἐνισχυτὴς τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του ὁ Ἀπόστολος Καζάνας, ἐπιστολογράφος ἀγάπης καὶ ἐκτιμῆσεως αὐτοῦ μέ τὴν μετριοφροσύνη καὶ τὴν εὐγένεια, πού τὸν διέκρινε.

Εὐάγγελος Τάτσης.

Ἀπὸ τοὺς ἐμπορευομένους στὴν Αἴγυπτο ὁμογενεῖς Ἡπειρώτες ὁ ἔνθερμος φίλος τῆς Ἑταιρείας Εὐάγγ. Τάτσης. Εἶχε καταλήξει στό Γηροκομεῖο, ὅπου μέ λαχτάρα, καθὼς μᾶς ἔγραφε, περίμενε τὸ Δελτίο τῆς Ἑταιρείας.

Ὁ θάνατός του μᾶς ἦλθε ἐπί συστάσει μέ τὴ σφραγίδα τῆς Ἐλεήμονος Ἑταιρείας καὶ μᾶς ἐγέμισε μέ συγκίνηση.

Σεραφεῖμ Τσιτσᾶς

Δασολόγος ἀπὸ τὴ Φθιωτιδοφωκίδα θερμὸς φίλος τῆς Ἡπείρου καὶ ποιὸς δεν εἶναι φίλος τῆς Ἡπείρου; παρακολουθοῦσε μέ ἔνδιαφέρον τὸ πνευματικὸ ἔργο τῆς Ἑταιρείας, συγγραφέας τῶν δασῶν καὶ συνεργάτης τοῦ Δελτίου μέ πλούσιο συγγραφικὸ ἔργο.

Ἰωάννης Ἀλεξάκης.

Ἰποστράτηγος ἐ.ἀ. ὁ Κρῆς Ἰωάννης Ἀλεξάκης μαχητὴς τῆς Ἡπειρωτικῆς ἐλευθερίας ἔφθασε μέχρι τὸ Πύλιουρη τῆς Χειμάρρας τὸ 1916. Ἀγαποῦσε τὴν «ἀδελφὴ» τῆς

Κρήτης, ὅπως ἔλεγε, Ἡπειρο. Φίλος τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν τῆς μακρᾶς ζωῆς του.

Βαγγέλης Σκουβαρᾶς

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου ἀπὸ τὸ Βαρνάβα Ἀττικῆς. Φίλος καὶ Συνεργάτης τῆς Ἑταιρείας, πού τὸ φιλολογικὸ Μνημόσυνο τον ἔχει προγραμματίσει καὶ ἐξαγγεῖλει ἡ Ἑταιρεία γιὰ τίς 30 Ἀπριλίου.

Γεώργ. Ἐξαρχος

Ἰερέας ἀπὸ τὰ Φραστενά τοῦ Πωγωνίου. Ἄνθρωπος μέ πνευματικὰ ἔνδιαφέροντα καὶ μέ ἀγάπη γιὰ τὸ ἔργο καὶ τὴν προκοπὴ τῆς Ἑταιρείας. Προσηνὴς καὶ γλυκύς, ἀληθινὸς ὁπαδὸς τοῦ Εὐαγγελίου.

Νίκος Εὐαγγελίδης

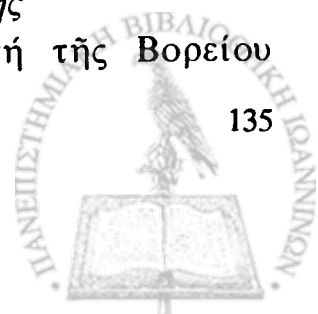
Ἀπὸ τὴν Ἐπισκοπὴ τῆς Βορείου Ἡπείρου. Προξενικὸς ὑπάλληλος, ἔνθερμος πατριώτης καὶ θαυμαστὴς τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας.

Θεόδ. Πάσχος

Γεννημένος στό Κεράσοβο τοῦ Πωγωνίου τὸ 1901 ὁ Θεόδωρος Πάσχος ἀνεδείχθη ἀπὸ τοῦ μηδενός, ὅπως οἱ περισσότεροὶ Ἡπειρώτες, στόν ἐπαγγελματικὸ κλάδο. Παράλληλα τὸν σιγὸκαιγε ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν τόπο τῆς γέννησής του στόν ὅποιον φάνηκε εὐεργέτης μέ σχολικὸ κινηματογράφο, πολυιατρεῖο καὶ ἀσθενοφόρο αὐτοκίνητο γιὰ τὴν ἐπαρχία Πωγωνίου. Πολυπράγμων Ἡπειρώτης ἀσχολήθηκε μέ τὰ ζητήματα τῆς Ἡπείρου μέχρι αὐτοθυσίας.

Χρῆστος Χρηστίδης

Ἀπὸ τὴ Σωπικὴ τῆς Βορείου

Ἡπίρου ὁ χημικός Χρῆστος Χρη-
στίδης ἔσταδιοδρόμησε στὸν χώρο
τῆς ἰδιωτικῆς δραστηριότητος σάν
καθηγητῆς τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς
Κωνσταντινίδη στῆ Θεσσαλονίκη
στά πρῶτα χρόνια κι ἔπειτα στὴν
Ἐταιρεία κονσερβοποιήσεως φρού-
των ΖΑΝΑΕ ΑΕ.

Τό σπάνιο ἦθος του ἀποτελοῦσε
ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

προνόμιο γνωριμίας τῶν φίλων του.
Ἐθήρευε πάντοτε τό καλό καί τό
ὑπηρετοῦσε μέ πάθος. Λαχτάρα καί
ἀγωνία του ἦταν ἡ ὑπόθεση τῆς
ἰδιαίτερης πατρίδας τοῦ Σωπικῆς ἕνα
μόλις τέταρτο τῆς ὥρας ἀπό τὴν
ὀροθετικὴ γραμμὴ Ἑλλάδος - Ἀλ-
βανίας. Ἦταν πιστός φίλος καί οἰκο-
νομικός ἐνισχυτῆς τῆς Ἐταιρείας.

*Στὴν κορυφὴ Πρίζα (ὕψ. 2048 μ.) τοῦ Περιστεριοῦ (Λάκμος) - Δεξιὰ κάτω τό
Συράκο.
(Ἄρχεῖο Ἀπ. Βερτοδοῦλου)*

ΣΧΟΛΕΣ ΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ ΣΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

Κων. Ι. ΚΙΤΣΟΥ

Ἐπιτ. Γενικοῦ Διευθυντοῦ

Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας Ἰωαννίνων

(συν: ἀπό τό προηγούμενο τεῦχος)

Ἄς ἔλθομε τώρα στίς Σχολές μορφώσεως διδασκάλων τῆς δεύτερης κατηγορίας μέ τούς τρεῖς κύκλους μαθημάτων, μαθημάτων ἐκπαιδευτικῆς φιλοσοφίας, γενικῆς μορφώσεως καί ψυχολογικῆς καταρτίσεως. Πρόκειται, ὅπως εἶπαμε, γιά τά Ζωγράφεια Διδασκαλεῖα στό Κεστοράτι - Ἀργυροκάστρου, τό Διδασκαλικό Τμήμα τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς καί τό Ἱεροδιδασκαλεῖο Βελλᾶς.

Ι. Τά Ζωγράφεια Διδασκαλεῖα:

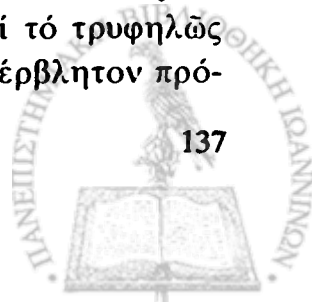
Σχολεῖα Καστορατίου

Ὁ μέγας ἐθνικός εὐεργέτης Χρηστάκης ἐφένδης Ζωγράφος (1820-1896), καταγόμενος ἀπό τό Κεστοράτι-Λιούτζης-Ἀργυροκάστρου τῆς Βορ. Ἠπείρου καί ἐγκατεστημένος στήν Κων/πολη μέ σπουδαῖες τραπεζικές ἐπιχειρήσεις, ἰδρύει στό χωριό του, τό ἔτος 1869, δημοτικό σχολεῖο, παρθεναγωγεῖο καί σχολαρχεῖο. Διαθέτει 1.500 ὀθωμανικές λίρες γιά τήν ἀνέγερση τῶν διδασκαστηρίων. Μέ ἄλλα σημαντικά ποσά ἐξοπλίζει τά ἐκπαιδευτήρια μέ ἐπιπλα καί μέσα διδασκαλίας καί ἀναλαμβάνει τήν ἀμοιβή τοῦ προσωπικοῦ. Ὑστερα ἀπό 4 χρόνια, τό 1873, ἀποφασίζει νά προαγάγει τά ἐκπαιδευτήρια σέ Διδασκαλεῖα Ἀρρένων καί Θηλέων. Ἀνακοινώνει τήν ἀπόφασή του στόν Ἑλληνικό Φιλολογικό Σύλλογο Κων/πόλεως, ὁ ὁποῖος συγκροτεῖ εἰδική ἐπιτροπή γιά τή σύνταξη Κανονισμοῦ

λειτουργίας τῶν Διδασκαλείων. Τό Διοικητικό Συμβούλιο τοῦ Συλλόγου, μέ πρόεδρο τότε τόν Κων/τίνο - Ἡροκλή Βασιάδη, ἀπό τό Δελβινάκι, ἰατρό καί φιλόλογο ἐγκατεστημένο στήν Πόλη, ἐγκρίνει τόν Κανονισμό. Ὁ εὐεργέτης διαθέτει σημαντικά ποσά γιά τήν ἀνέγερση οἰκοτροφείων, γιά τίς τακτικές δαπάνες τῶν ἐκπαιδευτηρίων καί γιά τόν ἐξοπλισμό τους. Πρόθεσή του ἦταν νά ἀναδείξει τή γενέτειρά του ἐστία ἐθνικῆς παιδείας καί νά διασκεδάσει τήν ἀγλύ τῆς ἀμάθειας καί τῆς κακοδαιμονίας τῶν παρακειμένων περιοχῶν μέ τήν ἀπόδοση διδασκάλων μορφωμένων σέ Διδασκαλεῖα κατά τά ἀνάλογα πρότυπα στίς Εὐρωπαϊκές χῶρες⁶.

Τά Διδασκαλεῖα ἀρρένων καί θηλέων στό Κεστοράτι εἶναι τά πρῶτα Διδασκαλεῖα, πού λειτουργοῦν στόν ἐλεύθερο καί τουρκοκρατούμενο ἑλληνικό χῶρο, μαζί μέ τά Ζαρίφεια Διδασκαλεῖα στή Φιλίππουπολη. Σημειώνεται, σχετικά ὅτι τό Διδασκαλεῖο τῶν Ἀθηνῶν ἰδρύθηκε πολὺ ἀργότερα, τό 1878, καί τά Διδασκαλεῖα Τριπόλεως, Κερκύρας καί Λαρίσης τό 1880-82.

Ἡ ἐκλογή τοῦ Κεστορατίου ὡς ἔδρας τῶν Διδασκαλείων δικαιολογεῖται ἀπό τούς χρονογράφους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὡς ἐξῆς: «Ἡ ἐκλογή τοῦ Κεστορατίου ἐρείδεται ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ὅτι τά Διδασκαλεῖα μέλλουσι νά διαπλάσωσι τὰς ψυχὰς νέων καί νεανίδων, προωρισμένων νά ἀφιερῶσωσιν ἑαυτοὺς εἰς τό ἔργον τῆς διαπαιδαγωγήσεως αὐτοῦ τοῦ λαοῦ. Τοῦτο ὅμως, δέν ἐπιτυγχάνεται ποσῶς ἐν πόλεσιν, ἐνθα ἡ ἔξις περί τό τρυφηλῶς ζῆν προβάλλεται ὡς ἀνυπέρβλητον πρό-

σκομμα τῆς μελλούσης ἐνεργείας κατά τὰ διάφορα ἴδια χωρία τῆς Ἡπείρου. τὸ Κεστοράτιον κεῖται ἐπὶ τῆς ὠραίας κλιτύος τοῦ ἀπὸ βορρᾶ πρὸς μεσημβρίαν διήκοντος ὄρους τῆς Λιούντζης, ἀποτελοῦν μέρος τοῦ ὁμωνύμου τμήματος. Διακρινόμενον δὲ διὰ τὸ εὐκραές καὶ ὑγιεινὸν τοῦ κλίματος, παρέχει οὐ μόνον τὴν προσήκουσαν ταῖς μελέταις ἄνεσιν, ἀλλὰ καὶ αὐστηράν ἀπλότητα περὶ τὰ κοινωνικά ἤθη καὶ ἄδολον περὶ τὰ θεῖα εὐσέβειαν»⁷.

Ὁ σκοπὸς τῶν Διδασκαλείων διατυπώνεται στὸ πρῶτο ἄρθρο τοῦ Κανονισμοῦ ὡς ἑξῆς: «Σκοπὸς τῶν Διδασκαλείων ἐστὶν ἡ σκόπιμος καὶ χριστιανικὴ ἐκπαίδευσις καὶ μόρφωσις διδασκάλων τῆς ἐθνικῆς ἢ δημοτικῆς καλουμένης παιδείσεως. Τοῦτο δὲ κατορθοῦται διὰ τῆς συμμετροῦ καὶ ἁρμονικῆς τῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν δυνάμεων ἀγωγῆς καὶ ἀναπτύξεως κατὰ τοὺς τῆς παιδαγωγικῆς κανόνας, μετὰ τοῦ πορισμοῦ τῶν πρὸς ἐξάσκησιν τοῦ διδασκαλικοῦ ἐπαγγέλματος ἀναγκαίων γνώσεων καὶ βοηθημάτων»⁸.

Στὰ Διδασκαλεῖα γίνονται δεκτοὶ νέοι ἄρρενες μὲ ἐνδεικτικὸ Β΄ τάξεως 4/ταξίου Γυμνασίου καὶ φοιτοῦν ἐπὶ τρία χρόνια, καὶ θήλεις μὲ ἐνδεικτικὸ τουλάχιστον Β΄ τάξεως ἐλληνικοῦ σχολείου καὶ φοιτοῦν ἐπὶ τέσσερα χρόνια. Οἱ σπουδαστὲς προέρχονται ἀπὸ ὅλες τὶς ἐπαρχίες τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς Δυτ. Μακεδονίας. Ἀπ' αὐτοὺς 30 ἄρρενες καὶ 30 θήλεις κάθε χρόνο εἶναι ὑπότροφοι τῶν ἐκπαιδευτηρίων καὶ οἱ ἄλλοι διαμένουν στὰ Οἰκοτροφεία καταβάλλοντες τὰ τροφεία ἢ σὲ οἰκογένειες τοῦ χωριοῦ.

Τὰ διδασκόμενα μαθήματα εἶναι τὰ ἑξῆς: φιλοσοφία, ἠθικὴ, λογικὴ, παιδαγωγικὴ, διδακτικὴ, ψυχολογία, παιδαγω-

γικὸ φροντιστήριον, διδακτικὲς ἀσκήσεις στὸ πρότυπο νηπιαγωγεῖο καὶ δημοτικὸ σχολεῖο, θρησκευτικὰ, φυσικὲς ἐπιστήμες, βοτανικὴ, γεωλογία, γεωγραφία, ἀνθρωπολογία, ἀρχαῖα καὶ νέα ἑλληνικά, μαθηματικά, πολιτικὴ οἰκονομία, ξένες γλῶσσες, καλλιτεχνικά, μουσικὴ, σωματικὴ ἀγωγή, ἀγρονομικὴ, κηπουρικὴ καὶ ἐργόχειρο γιὰ τὰ θήλα.

Σύμφωνα μὲ τὸν Κανονισμό, «ἡ διδασκαλία ἐστὶν ἀπλή καὶ σύμμετρος, πᾶν τὸ περιττὸν ἀποφεύγουσα, συναίρουσα δὲ τὰ καθ' ἑαυτὸ συγγενῆ· ἡ πραγματικὴ δὲ μέθοδος ἢ ἡ διδασκαλία διὰ τῶν πραγμάτων προτιμότερα ἐστὶ τῆς διὰ πινάκων καὶ εἰκόνων τῶν πραγμάτων»⁹.

Στὴν εἰσηγητικὴ ἔκθεσις καὶ τὰ 97 ἄρθρα τοῦ Κανονισμοῦ διατυπώνονται ἐξαιρετεὲς θέσεις γιὰ τὴν παιδεία, τὴ μέθοδο ἀγωγῆς, τὸ πρόγραμμα μαθημάτων, τὴν ὀργάνωσις τῶν προτύπων σχολείων καὶ τῶν οἰκοτροφείων καὶ τὸ διδακτικὸ προσωπικὸ μὲ ἀναφορὰ σὲ ἀντιλήψεις μεγάλων παιδαγωγῶν. Τὸ ὅλο κείμενο ἀποτελεῖ πολῦτιμο ἔργο παιδαγωγικῆς συγγραφῆς, πού πρέπει νὰ καταλάβει ἐξέχουσα θέσις στὴν ἱστορία τῆς ἐκπαιδεύσεως.

Διευθυντὲς τῶν Διδασκαλείων διετέλεσαν: α) στὸ τμήμα ἄρρένων: Ι. Ράμμος, Λεων. Παπανδρέου, Ἀθ. Οἰκονομίδης, Ἀλεξ. Ζαμαρίας καὶ Ν. Δασαρίτης, καὶ β) στὸ τμήμα θηλέων: Α. Νέρη, Μ. Κουτσουριάδου, Μ. Μαργαρίτου, Δ. Κανταρτζῆ, Κλ. Ἐπιφανείου καὶ Α. Βορνόζη. Ἀπ' αὐτοὺς ὁ Ἀλ. Ζαμαρίας εἶχε 4/ετείς παιδαγ. σπουδὲς στὴ Γερμανία.

Ἐδίδαξαν ὡς καθηγητὲς, ἐκτὸς τῶν Διευθυντῶν πού ἀναφέραμε, οἱ Β. Γούδας, Ι. Ἰωαννίδης, Α. Γαβριήλ, Ν. Χώτζης, Μ. Παπαρούσης, Κ. Μπογᾶς, Δ. Γκράτζι-ος, Δ. Μελιτζανόπουλος, Ε. Πανούσης,

Βασ. Παπαχρήστου, Ν. Πανίδης, Π. Τσαμίδης, Κ. Κώτσης, Εὐγ. Χασιώτης, Τζελέπης, Αἰκ. Κουβαρά, Ε. Βασιάδου κ.ἄ.¹⁰

Ἄνωτατος ἐπόπτης ἦταν ὁ ἰδρυτής Χρηστ. Ζωγράφος, ἀντιπροσωπευόμενος ἀπό τόν Ἑπειρωτικό Φιλεκπαιδευτικό Σύλλογο Κων/πόλεως, καί ἔφοροι, ὀριζόμενοι ἀνά 3/ετία, ὁ ἐκάστοτε Μητροπολίτης Δρυϊνουπόλεως καί τέσσερις ἔγκριτοι πολίτες τῆς περιοχῆς.

Τά Ζωγράφεια Διδασκαλεῖα λειτούργησαν ἀπό τό ἔτος 1873-74 ἕως τό ἔτος 1890. Ἐκλείσαν λόγω προστριβῶν μεταξὺ τοῦ Μητροπολίτη Κοσμᾶ καί τῶν καθηγητῶν καί λόγω φθονερῶν συκοφαντιῶν καί παρεμβολῆς στόν εὐεργέτη τῶν τουρκικῶν Ἀρχῶν. Στά 17 χρόνια λειτουργίας των, ἀπέδωσαν 400 περίπου διδασκάλους καί διδασκάλισσες, ἄρτια μορφωμένους, πού ἐπετέλεσαν στά χωριά τῆς Ἠπείρου ἔργο ὑψίστης ἐθνικῆς καί παιδευτικῆς ἀξίας.

Γιά τά ἀποτελέσματα τοῦ ἔργου τῶν Διδασκαλείων ἀξίζει νά ἰδοῦμε τίς κρίσεις τοῦ Γ. Γάγαρη, πού δημοσιεύονται στήν Ἐφημερίδα του: «Φωνή τῆς Ἠπείρου» τό 1892: «Ἐκεῖ εἰς τό Κεστοράτιον, γράφει, εἶχε στηθῆ ἀληθῶς μεγαλοπρεπῆς φάρος ἄγων τās ἀποκέντρους ἐκεῖνας ἐπαρχίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ βραδέως μέν ἀλλ' ἀσφαλῶς εἰς τήν φυσικήν αὐτοῦ πορείαν. Ἐκεῖθεν ἐξεπέμποντο διαρκῶς θερμαντικάί ἀκτῖνες ὑποκαίουσαι τόν ἔρωτα πρός τήν μίαν πατρίδα καί τήν τάσιν πρός τήν ποθητήν παιδείαν. ὦ, πόσον συγκινητικόν, τῷ ὄντι, νά ἀκούη τις ἐπαναλαμβανόμενον καθ' ἐκάστην ὑπό τῶν εὐφυῶν νεαρῶν ὑπάρξεων τό ὄνομα τοῦ Ὀμήρου, τοῦ Θουκυδίδου, τοῦ Σοφοκλέους, νά βλέπη διαπλαττομένας τās ἀπαλὰς ἐκείνων ψυχὰς μέ τά ἠθικά

διδάγματα τοῦ Σωκράτους, μέ τους ἀνυπερβλήτους, τήν πατριωτικήν ἔξαρσιν, λόγους τοῦ Δημοσθένους, μέ τās ἀρίστας καί γλαφυροτάτας περιγραφάς τῶν ἠρώων τοῦ Ξενοφῶντος...».

Καί συνεχίζει: «... Τό ἀσήμαντον ἐκεῖνο χωρίον εἶχε μεταβληθῆ εἰς μικράν πόλιν μέ τήν καθ' ἐκάστην κίνησιν καί τήν ἀνοιχθεῖσαν συκοινωνίαν... Νεαρά μειράκια, ἀθῶαι ὑπάρξεις, ἐξήρχοντο ἐκ τῶν ἐκπαιδευτηρίων των, ἵνα ἀπολαύσωσι τῆς πολυθελγήτρου καί μαγευτικῆς φύσεως τοῦ εὐτυχοῦς ἐκείνου χωρίου.

Ἐξ ὑπερχειλίσεως τῶν συναισθημάτων εὐγωνμοσύνης των, συνῶδευον τοὺς περιπάτους των δι' ἀθῶων ἀσμάτων, δι' ὧν ἐξύμνον τόν φιλόστοργον πατέρα, τόν μεγάλθυμον αὐτῶν εὐεργέτην, τόν Χρηστάκη Ζωγράφον».

Καί σέ ἄλλο σημεῖο ὁ Γ. Γαγάρης συμπληρώνει: «Τά Διδασκαλεῖα ἀπέδωσαν εἰς τήν Ἠπειρον νέους καί νεάνιδας ἀρτίως μορφωμένους καί αὐστηροτάτων ἠθικῶν ἀρχῶν ἐμφορομένους, ὀτρηρούς σκαπανεῖς τῆς δημοτ. ἐκπαιδεύσεως καί ἀγωγῆς, εἰσάγοντας ἤδη τά ἑλληνικά γράμματα ἐκεῖ, ὅπου αἱ ἑλληνικαί λέξεις ἐκινδύνευον νά ἐξαφανισθῶσι, καί μεταφέροντας καθ' ἐκάστην τήν φαντασίαν τῶν μικρῶν Ἑλληνοπαίδων ἀπό τοῦ ἀποτόμου βράχου τῶν φοβερῶν φαράγγων τῆς Ἠπείρου εἰς τόν γλυκύν ἀττικόν οὐρανόν, ἐκεῖ, ὅπου τρέφεται ὁ ὑπό θεσπεσίας αἰγλης περιβαλλόμενος βράχος τῆς Ἀκροπόλεως»¹¹.

II. Τό Διδασκαλικό Τμήμα τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς Ἰωαννίνων

Τό ἔτος 1878, ὁ Σύλλογος τῶν Καθηγητῶν τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς Ἰωαννίνων, μέ Διευθυντή τόν Γιαννιώτη Σπυριδ. Μανάρη, συντάσσει καί θέτει σέ ἰσχύ νέο

Κανονισμό για τή λειτουργία τής Σχολής. Σύμφωνα μέ τόν κανονισμό αὐτόν, ἡ Σχολή ἐτοιμάζει τούς νέους: α) για ἀνώτερες πανεπιστημιακές σπουδές, β) για τήν ἄσκηση τοῦ διδασκαλικοῦ ἐπαγγέλματος καί γ) για τό ἐμπορικό ἐπάγγελμα. Ἔτσι, για πρώτη φορά, καθιερώνεται στή Σχολή, μετά τό 4/τάξιο Γυμνάσιο, μία ἐπί πλέον τάξη, πού ἀποτελεῖ τό Διδασκαλικό Τμήμα, για τή μόρφωση, μέ ἰδιαίτερο πρόγραμμα, λειτουργοῦν για τά δημοτικά καί τά ἑλληνικά σχολεῖα¹².

Στό Θ' κεφάλαιο τοῦ Κανονισμοῦ ὀρίζονται τά ἐξῆς μαθήματα: Ἱστορία τής φιλοσοφίας, μεταφυσική, ἠθική, παιδαγωγική, παιδαγωγικό φροντιστήριο, ψυχολογικό φροντιστήριο, ἑλληνική καί ρωμαϊκή γραμματολογία, ποιητική, μετρική, ρητορική, στοιχειώδης ἀρχαιολογία, ἱστορία τής νεοελληνικῆς φιλολογίας, φυσική ἱστορία, ὑγιεινή καί γεωργική.

Οἱ καθηγητές ὀφείλαν νά εἶναι «εὐδοκιμοῦντες τής φιλολογίας διδάκτορες ἢ τοῦλάχιστον εὐδοκιμώτατοι τοῦ Πανεπιστημίου ἀποφοιτηταί, ἔμπειροι τοῦ ἔργου, τρόπον καί ἦθος ἀνεπίληπτα ἔχοντες ὡς καί εὐσέβειαν ἀκραιφνή καί παρέχοντες δείγματα προθυμίας διδακτικῆς καί παιδαγωγικῆς». Στό Τμήμα ἐδίδαξαν οἱ ἐκλεκτοί ἐκπαιδευτικοί: Σπ. Μανάρης, Μιλτ. Πανταζῆς, Γ. Κώνστας, Γ. Σωτηριάδης, Ἀλεξ. Ζαμαρίας, Ἀν. Ζιάκκας, Γ. Καλούδης κ.ἄ. μέ εἰδικές σπουδές, οἱ περισσότεροι, σέ χώρες τής Εὐρώπης.

Ὡς πρός τήν μέθοδο διδασκαλίας ὀρίζονται τά ἐξῆς ἀξιοπρόσεκτα: «Οἱ διδάσκοντες ὀφείλουσιν ἐκ παντός τρόπου νά ἀποφεύγωσι τήν παθητικὴν διδασκαλίαν ἐν πᾶσι τοῖς μαθήμασι, ἄγοντες τούς οἰκείους μαθητάς εἰς τήν κατά τό δυνατόν αὐτενέργειαν, παρ' αὐτῶν πρῶ-

τον ἀπαιτοῦντες καί ἐν ὑπομονῇ περιμένοντες ἢ ἐξήγησιν ἢ ἀπάντησιν καί ὕστερον αὐτοῖ ἐξηγοῦντες καί εὐρύτερον ἀναπτύσσοντες καί διεξερχόμενοι. Πολλῶν δέ μᾶλλον ὀφείλουσιν νά μή προλαμβάνωσι τās τῶν μαθητῶν ἀποκρίσεις, μηδέ μίαν μόνην λέξιν ἢ μίαν μόνην συλλαβὴν νά ἀπολείπωσιν αὐτοῖς πρός ἀπάντησιν, πάσας τās ἄλλας αὐτοῖ προλαμβάνοντες».

Για τίς σχέσεις καθηγητῶν καί μαθητῶν καί τήν παιδονομία ὀρίζονται τά ἐξῆς ἀξιόλογα, πού μποροῦν νά ταυτίζονται μέ σύγχρονες παιδαγωγικές ἀντιλήψεις: «Πᾶσαν τῶν μαθητῶν πρόσκλησιν, προτροπήν, παραίνεσιν ἢ ἐπίπληξιν νά περιβάλλωσι διά τής ἄκρας περὶ τήν φράσιν καί τά σχήματα εὐγενείας, προσέχοντες πάντοτε, ἵνα μένωσιν ἐντός τῶν ὀρίων τής πατρικῆς ἀξιοπρεπείας καί σεμνότητος, ἣτις ὑποδηλοῖ τήν θέσιν τῶν μαθητῶν... Ἐν ταῖς ἐλλείψεσιν ἢ τοῖς πταίσμασι τῶν μαθητῶν νά συνέχωσι τήν τυχόν ὑπερβολικὴν ὀργήν, τās μεγάλας φωνάς καί τά ἄτοπα σχήματα, ἐμφαίνοντες μᾶλλον λύπην καί συμπάθειαν ἐπὶ τῷ πταίσματι ἢ ὀργήν καί ἀγανάκτησιν ὡς ἐπὶ ἀδικήσαντι».

Ἡ Σχολή διέθετε πλούσια βιβλιοθήκη καί ἐργαστήριο φυσικῆς. Ὀργάνωνε ἑορτές καί ἐκδρομές. Παρεῖχε ὑποτροφίες μέ χορηγία τῶν «Ἐλεῶν» τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἰωαννίνων σέ μαθητές «παρεχομένους ἐχέγγια φιλομαθείας καί δείγματα κοσμικότητος περὶ τά ἦθη καί καλῆς συμπεριφορᾶς».

Τό Διδασκαλικό τμήμα, ὡς, μία ἐπί πλέον, Εἰς τάξη, συγχωνεύτηκε, σέ σύντομο χρονικό διάστημα, στήν 4η, τελευταία, τάξη τοῦ Γυμνασίου καί συνέχισε τή λειτουργία του ὡς τό ἔτος 1913, ἔτος τῆς ἀπελευθερώσεως, ὀπότε ἰδρύθηκε, μέ εἰδικό νόμο τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, τό

Διδασκαλείο Ἰωαννίνων. Ἔτσι, ἡ Ζωσιμαία Σχολή, μέ τό τμήμα αὐτό, παρασκευάζε, μέ τρεῖς κύκλους μαθημάτων, ἐπί 35 χρόνια, διδασκάλους μέ φιλοσοφική, γενική καί παιδαγωγική μόρφωση.

III. Τό Ἱεροδιδασκαλεῖο Βελλᾶς

- Τό ἔτος 1911, ὁ τότε Μητροπολίτης Βελλᾶς καί Κονίτσης καί ἔπειτα Μητροπολίτης Ἰωαννίνων καί Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Σπυρίδων Βλάχος διαπιστώνει τή θλιβερή ἐκκλησιαστική καί ἐκπαιδευτική κατάσταση τῆς ἐπαρχίας του καί πιστεύει ὅτι ἡ κατάσταση αὐτή μπορεῖ νά θεραπευτεῖ μέ μοφωμένους κληρικούς καί διδασκάλους. Γι αὐτό, ἰδρύει, μέ ἔγκριση τοῦ Πατριαρχείου, Ἱεροδιδασκαλεῖο στή Μονή Βελλᾶς ἐθνικῆς καί κοινωνικῆς ἀποστολῆς.

Σκοπός τοῦ Διδασκαλείου εἶναι ἡ κατάρτιση ἱερέων καί διδασκάλων, οἱ ὁποῖοι θά πρέπει νά ἀποβαίνουν, κατά τή διατύπωση τοῦ ἰδρυτοῦ, «σθεναροί καί ἐπιστήμονες συστηματικοί ἐργάται τῆς ποθητῆς ἀνορθώσεως τῆς ὑπαίθρου χώρας»¹³.

Εἰδικότερα, ὁ ἀείμνηστος Σπυρίδων ἐπίστευε, ὅπως ἔγραφε, ὅτι εἰς τό Ἱεροδιδασκαλεῖο Βελλᾶς ἐπί τετραετίαν ἀρτίως μορφούμενοι καί εἰς προτύπου χαρακτήρος προαγόμενοι, θά ἐσφυρηλατοῦντο οἱ μέλλοντες ἀναμορφωταί, ὡς δημοδιδασκαλοὶ μέν, κατ' ἀρχάς, πεπροικισμένοι διά παιδαγωγικῶν καί γεωπονικῶν γνώσεων, ἀναγκαιοτάτων εἰς τήν ἀνόρθωσιν τοῦ ἐν ἀλγεινῇ νάρκῃ διατελοῦντος χωρικοῦ γεωργοῦ, ὡς ἱερεῖς δέ καί ἐφημέριοι εἶτα τῆς ἑαυτῶν πατρίδος, δυνάμενοι, διά τοῦ εὐσταθοῦς καί τελείου πλέον ἐλληνορθοδόξου χαρακτήρος των, νά διδάσκωσιν ἕκαστος, ἔργῳ τε καί λόγῳ, τούς ἑαυτῶν συμπατριώτας τά ἱερά διδάγματα

τῆς ἀνορθώσεως τοῦ ἐθνικοῦ καί θρησκευτικοῦ αἰσθήματος τοῦ ἐκφυλισθέντος ἀτυχῶς Ἠπειρώτου χωρικοῦ».

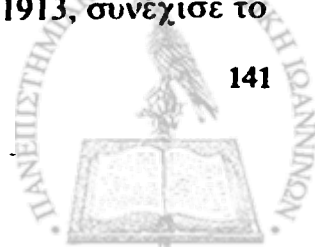
Γιαυτό, ἐπιλέγει παιδιά φτωγῶν καί ἐνάρετων οἰκογενειῶν μέ πνευματικά διαφέροντα καί ἠθος, τά προσλαμβάνει δωρεάν σέ οἰκοτροφεία τῶν κωμοπόλεων τῆς ἐπαρχίας του, γιά νά φοιτήσουν στά ἐκεῖ λειτουργοῦντα Ἑλληνικά Σχολεῖα ἐπί τέσσερα χρόνια. Κατόπιν, τά εἰσάγει στό Ἱεροδιδασκαλεῖο, ὅπου φοιτοῦν δωρεάν, ὡς οἰκότροφοι, ἐπί τέσσερα ἀκόμη χρόνια, καί ἀποκτοῦν γενικές παιδαγωγικές καί γεωπονικές γνώσεις καί δεξιότητες¹⁴.

Διδάσκονται τά ἐξῆς μαθήματα: Θρησκευτικά, ἐκκλησιαστική ρητορική, παιδαγωγική, φυσικομαθηματικά, γεωπονικά, μουσική, καλλιτεχνικά, ἐλληνική γλώσσα μέ κείμενα ἀρχαίων καί ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, γεωγραφία καί γυμναστική. Ὁ κανονισμός λειτουργίας τῆς Σχολῆς ἀκολουθεῖ τόν κανονισμό λειτουργίας τῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης.

Πρῶτος Διευθυντής διετέλεσε ὁ Δημήτριος Εὐθυμίου, διδάκτωρ τῆς Θεολογίας καί μετέπειτα Μητροπολίτης, καί πρῶτος καθηγητής ὁ Ματθαῖος Ζήσης ἢ Καρπούζης.

Γιά τήν ἀντιμετώπιση τῶν ἐξόδων λειτουργίας τοῦ Ἱεροδιδ/λείου, ὁ Μητροπολίτης Σπυρίδων ἀπευθύνεται σέ φιλογενεῖς Ἠπειρώτες καί στόν Ἠπειρωτικό Φιλεκπαιδευτικό Σύλλογο Κων/πόλεως καί κατορθώνει νά ἔχει ἐνισχύσεις. Μέ τά ἔσοδά τοῦ ἀγροκτήματος τῆς Μονῆς ἀντιμετωπίζει, ἐπίσης, μέρος τῶν δαπανῶν.

Ἡ Σχολή λειτούργησε κατά τό σχολ. ἔτος 1911-12, διέκοψε τό ἔτος 1912-13 λόγω τῶν Βαλκανικῶν πολέμων καί, μετά τήν ἀπελευθέρωση, τό 1913, συνέχισε τό

ἔργο της, ἀναγνωρίστηκε ἀπό τό Ἑλληνικό Κράτος καί ἀναπροσάρμοσε τά προγράμματα της. Παρασκεύαζε ἐκλεκτούς ἱερεῖς καί διδασκάλους, πού ἐκάλυπταν τά κενά σέ χωριά τῆς κεντρικῆς καί βορείου Ἡπείρου. Σήμερα, λειτουργεῖ ὡς Ἐκκλησιαστική Παιδαγωγική Ἀκαδημία καί τριτάξιο Λύκειο.

Τά Ζωγράφεια Διδασκαλεῖα, τό Διδασκαλικό Τμήμα τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς καί τό Ἱεροδιδασκαλεῖο Βελλᾶς, πού ἀπασκοποῦσαν ἀποκλειστικῶς μέ τούς τρεῖς κύκλους μαθημάτων, στήν ἐπαγγελματική κατάρτιση διδασκάλων, ὑπηρέτησαν, ὡς ἐκπαιδευτικό ἰδεῶδες, τόν χριστιανικό, νεοκλασσικό καί ἐπιστημονικό Ἀνθρωπισμό. Κατά τό ἰδεῶδες αὐτό, οἱ μέλλοντες διδάσκαλοι θά ἔπρεπε νά συναιρέσουν καί νά ζυμώσουν στή συνείδησή τους τά πνευματικά ἀγαθά τῆς κλασσικῆς, βυζαντινῆς καί νεοελληνικῆς δημιουργίας, τά σύγχρονα πορίσματα τῶν ἀνθρωπολογικῶν καί θετικῶν ἐπιστημῶν, τίς κοινωνικές καί πολιτικές ἐμπειρίες πού ἔρχονταν ἀπό τήν Εὐρώπη, τά παιδαγωγικά διδάγματα τοῦ Πεσταλότσι καί τοῦ Ἐρβάρτου, ὅπως τά ἐρμήνευαν οἱ παιδαγωγοί Χαρ. Παπαμάρκου, Σπαθάκης, Σακελλαρίδης, Βρατσιάνος καί Λάμπας, καί τά αἰτήματα τῶν καιρῶν τους γιά τίς ἐθνικές τότε διεκδικήσεις καί τήν ἠθική ἐξυγίανση τῶν πολιτικῶν καί κοινωνικῶν πραγμάτων στό ἐλεύθερο Ἑλληνικό κράτος¹⁵. Μέ ὅλα αὐτά, οἱ σπουδαστές θά σφυρηλατοῦσαν τή γνωστική, ἠθική, μεταφυσική καί ἐθνική τους συνείδηση. Ἔτσι, θά εἶχαν τήν ἰκανότητα καί τή βούληση νά ἐκπαιδεύουν τά τέκνα τῶν σκλαβωμένων ἀκόμη Ἡπειρωτῶν μέ μιά ἐκσυγχρονισμένη παιδαγωγική καί κοινωνική ἰδεολογία. Καί στήν προσδοκία αὐτή ἀνταποκρίθη-

καν μέ τό ἔργο τους στά δημοτικά καί ἑλληνικά σχολεῖα, πού ὑπηρέτησαν. Στίς αἰθουσες τῶν σχολείων, πού δίδαξαν οἱ πτυχιούχοι τῶν Διδασκαλείων αὐτῶν, συντελέστηκαν βαθιές διεργασίες στή συνείδηση τῶν μικρῶν μαθητῶν καί ἔτσι προῆλθαν οἱ μαχητές τῶν Ἡπειρωτικῶν Ἐθελοντικῶν Σωμάτων, οἱ νεότεροι εὐεργέτες του ἔθνους καί οἱ φίλεργοι καί φιλοπρόοδοι Ἡπειρώτες, πού συμμετείχαν δραστήρια στήν πολιτική, οἰκονομική καί πνευματική ἀναγέννηση τῆς Ἑλλάδος κατά τίς τρεῖς πρώτες δεκαετίες τοῦ 20ου αἰῶνα.

Κυρίες καί Κύριοι,

Ἀπό ὅσα εἶδαμε γιά τό ἔργο τῶν Σχολῶν μορφώσεως Διδασκάλων στήν Ἡπειρο, μπορούμε νά ὀδηγηθοῦμε στίς ἐξῆς διαπιστώσεις:

Φιλογενεῖς Ἡπειρώτες, κατά τή διάρκεια τεσσάρων καί πλέον αἰῶνων σκλαβιάς, καθιστοῦσαν τόν πλοῦτο τους «ἐλπίδος ταμεῖον» γιά τήν παιδεία. Ἰδρυσαν καί συντηροῦσαν πρωτοποριακές Σχολές στόν Ἡπειρωτικό χῶρο, πού ἀποτελοῦσαν φυτώρια διδασκάλων. Πρόκειται γιά Σχολές μέ μιά μοναδική πυκνότητα παιδευτικῶν πράξεων καί μέ εὐρεία τοπική καί χρονική ἔκταση.

Οἱ Σχολές τῆς πρώτης κατηγορίας, μέ τόν ἕνα μόνο κύκλο μαθημάτων, παρασκεύαζαν γιά τό ἔθνος ἀρχαιολάτρες καί χριστολάτρες διδασκάλους ἢ λαμπαδηφόρους τοῦ Νεοελληνικοῦ Διαφωτισμοῦ. Οἱ Σχολές τῆς ἄλλης κατηγορίας, μέ τούς τρεῖς κύκλους μαθημάτων, τά Διδασκαλεῖα, ἐπιτελοῦσαν, ὅπως ἦταν φυσικό μέ τήν ἐπελθοῦσα ἐκπαιδευτική πρόοδο, συστηματικότερο μορφωτικό ἔργο, παρείχαν περισσότερα φῶτα στούς τροφίμους των καί τούς ἐτοίμαζαν ἀρτίοτερα γιά τό διδασκαλικό ἐπάγγελμα μέ ἐκσυγ-

χρονισμένες ιδέες και μεθόδους.

Οί διδάξαντες στίς Σχολές αυτές, παρ' ὅλες τίς πενιχρές ἀπολαυές των, τήν ἐπαγγελματική ἀνασφάλεια, τίς δυσκολίες τῆς ζωῆς καί τά φτωχικά μέσα στό διδακτικό ἔργο τους, ὑπῆρξαν, πέρα ἀπό τήν ὁποιαδήποτε μὀρφωσή τους, κυρίως ἀφοσιωμένοι στήν παιδεύα λειτουργοί. Ζοῦσαν, φαίνεται, ἔντονα μέσα τους τό ἀνθρώπινο πνευματικό στοιχεῖο μέ τίς τάσεις γιά τήν ἀλήθεια, τήν ἀρετή, τήν ὁμορφιά, τήν ἀγάπη καί τήν εὐσέβεια καί μοχθοῦσαν εὐσυνειδήτα νά ἐκκολαφθεῖ καί νά καρποφορήσει αὐτό τό στοιχεῖο καί στούς σπουδαστές των, γιά νά διαιωνίζεται, ἔτσι, μ' αὐτούς, καί στούς ἄλλους ἀνθρώπους. Ἦσαν, κατά ἓνα τρόπο, οἱ περισσότεροι, φορεῖς πάθους παιδαγωγίας.

Οἱ ἀπόφοιτοι τῶν Σχολῶν αὐτῶν, πού σταδιοδρομοῦσαν ὡς διδάσκαλοι, λιγοστοί κάθε φορά σέ σχέση μέ τίς ἐκπαιδευτικές τότε ἀνάγκες, φύτευαν στίς συνειδήσεις τῶν μικρῶν μαθητῶν τους, μαζί μέ τά γράμματα, τίς γνώσεις καί τόν πόθο τῆς ἐλευθερίας, καί σπέρματα ἐντιμότητος καί φιλογένειας, σπέρματα ἠθους πού φύτρωναν ἔπειτα στίς ἀνδρούμενες ψυχές των καί καρποφοροῦσαν, γιά νά δώσουν ὅλα ἐκεῖνα τά στοιχεῖα, πού συνέθεσαν τήν ἐπωνυμία στή γενέτειρά τους: «Εὐάνδρος Ἡπειρος».

Γενικότερα, θά μπορούσαμε νά συμπεράνομε ὅτι πρόκειται γιά μιὰ διαρκή ἐκπαιδευτική προσπάθεια 400 ἐτῶν, πού ἀποσκοποῦσε κυρίως στή διάσωση, τόν ἐμπλουτισμό καί τόν ἐκσυγχρονισμό τῆς Ἑλληνικότητος τῶν κατοίκων τῆς ἐνιαίας τότε Ἡπέρου, μιᾶς Ἑλληνικότητος, πού διαμορφωνόταν μέ τό συνεχῶς ἀνανεούμενο παιδαγωγικό ἰδεῶδες τοῦ χριστιανικοῦ, νεοκλασσικοῦ καί ἐπιστημονικοῦ

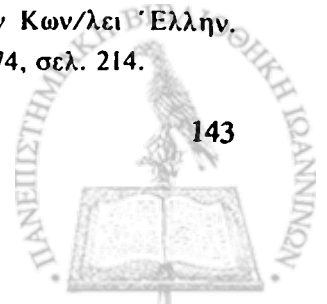
Ἀνθρωπισμοῦ.

Μιά ἀνάλογη Ἑλληνικότητα, στούς δύσκολους καιρούς καί τόν μεταβαλλόμενο κόσμο μας, ὀφείλουν, νομίζω, νά διασῶζουν καί νά ἐκσυγχρονίζουν τά ἐκπαιδευτικά μας ἰδρύματα καί κυρίως τά ἰδρύματα, πού μορφώνουν σήμερα διδασκάλους καί καθηγητές. Εὐχῆς ἔργον εἶναι τά ἰδρύματα αὐτά νά θεωροῦν τίς παραδοσιακές ἐκεῖνες Σχολές, πού ἤκμασαν ἐπί τουρκοκρατίας στήν Ἡπειρο καί σέ ἄλλα μέρη τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου, ὡς τίς βαθύτερες πνευματικές ρίζες των. Νά ἀντλοῦν ἀπ' αὐτές ὄχι τήν τέφρα ἀλλά τή φλόγα, τή φλόγα, πού σκόρπιζε φῶς μέ τό σύνθετο μορφωτικό ἰδεῶδες των, τή φλόγα, πού θέρμανε ψυχές διδασκόντων καί διδασκομένων κι ἀναδείκνυε φορεῖς πάθους παιδαγωγίας.

28-3-84

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

1. α) Νεωτ. Ἐγκυκλ. Λεξικό ΗΛΙΟΥ, τ. 2-9, β) Γεν. Παγκ. Ἐγκυκλοπαιδεία Παπύρου-Λαρούς καί γ) DURANT - W, Παγκόσμιος Ἱστορία τοῦ Πολιτισμοῦ 1958.
2. α) Ἱστορία τοῦ Ἑλλην. ἔθνους, Ἐκδοτική Ἀθηνῶν, 1975-78, β) Βασική Βιβλιοθήκη, Ἐκδ. Ἱ. Ζαχαροπούλου, Ἀθήνα.
3. α) Ἱστορία τοῦ Ἑλλην. ἔθνους, Ἐκδοτική Ἀθηνῶν, τ. ΙΑ, ΙΒ, ΙΓ, Ἀθήνα 1975, β) Ἀραβαντινοῦ Π., Βιογρ. συλλογή, ΕΗΜ, 1960.
4. α) Μεγάλη Παιδαγωγική Ἐγκυκλοπαιδεία, Ἀθήνα, 1968-70, τ. 3ος β) Δημαρᾶ Κ.: Ἡ λογιόσυνη τῶν Ἡπειρωτῶν, ΕΗΜ, 1960.
5. Λώλη Σ., Αἱ Ἰθρησκ. ἰδέαι τοῦ Ν. Δούκα, 1949.
6. α) Ἐπετηρίς τοῦ Ἡπειρ. Φιλεκπ. Συλλόγου Κων/πόλεως, 1873-74, β) ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ, Ἀθήνα, 21-8-1898.
7. «Φωνή τῆς Ἡπέρου», 9-7-1893.
8. Περιοδική ἔκδοσις: Ὁ ἐν Κων/πόλει Ἑλλην. Φιλολ. Σύλλογος 26-3-1874 (τ. 8ος 1873-74, σελ. 194).
9. Περιοδ. - ἔκδοσις: Ὁ ἐν Κων/λει Ἑλλην. Φιλολ. Σύλλογος, τ. 8ος 1873-74, σελ. 214.

10. «Φωνή τῆς Ἠπείρου», Γ. Γάγυρη, Ἀθήνα, 16-7-1893.

11. «Φωνή τῆς Ἠπείρου», 6-8-1893.

12. α) Σιωμοπούλου Δ., Ἠπειρωτικά, Ἰωάννινα 1975, σελ. 145-158. β) Μπέτη Σ., Οἱ Ζωσιμάδες, Ἰωάννινα.

13. α) Στούπη Σ., Πωγωνησιακά, τ. Α', 1962,

σελ. 63 - 70. β) Πνευματ. Φισιογνομίαι τοῦ Πωγωνίου, Ἐνωση Πωγωνησίων, 1984.

14. Μεγάλη Παιδαγ. Ἐγκυκλοπαίδεια, Ἀθήνα, 1968, τ. Α', Β'.

15. Λέφα Χ., Ἱστορία τῆς ἐκπαίδεισως, Ἀθήνα 1942.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

*Ἡ κορυφή τῆς Γκαμήλιας (Τύμφη) ὑψ. 2497 μ.
(Ἀρχεῖο Ἀποστ. Βερτοδούλου)*

Ο ΦΙΛΟΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΣ

Τοῦ Ἐπιτίμου Εἰσαγγελέως Ἐφετῶν
ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΛΑΖΑΡΗ

Ἐπεισόδιον πρῶτον

Ἄνακριτῆς στά Γιάννενα μεταξὺ 1935 - 40 ὁ νέος πρωτοδίκης Λ... Π... καὶ ἀντεισαγγελεύς πρωτ/κῶν ὁ Χ... Λ..., ὅταν ὁ πρῶτος μπῆκε στό γραφεῖο τοῦ δευτέρου ἕνα χειμωνιάτικο μεσημέρι, μ' ὅλη τὴν ψυχικὴ ἄνεσι πού παρείχαν ἡ ἴδια σχεδὸν ἡλικία των μαζὺ μέ τὴ συναδελφότητα καὶ τὴ φιλία.

— Γειά σου, ἀγαπητέ Χ...

— Καλῶς τό Λ... κάθισε.

— Ἐλα θά βάλῃς τούς καφέδες νά καθῆσω νά ποῦμε καμμιὰ κουβέντα ἢ θά συνεχίσῃς τὴν ἐντρύφησι στίς δικογραφίες σου γιά νά πάω κι ἐγὼ στό γραφεῖο μου;

— Κάθισε Λ... μου· ἐγώ, ξέρεις. Δέ σ' ἀφίνω νά μοῦ πικραθῆς. Ἡ δικογραφίες δέ θά μοῦ μείνουν πίσω ἀπό λίγη κουβεντούλα ἀναψυχῆς.

Οἱ καφέδες παρηγγέλθηκαν. Οἱ δικογραφίες παραμερίσθηκαν κι ἄρχισε ἡ κουβεντούλα γιατί κι οἱ δύο εἶχαν ἀνάγκη γιά λίγη ξεκούρασι ἔπειτ' ἀπό πολύωρη συνεχῆ ἐργασία.

Μόλις ὅμως ἔφθασεν ὁ δίσκος μέ τούς καφέδες, κάποιος χτύπησε δειλά τὴν πόρτα τοῦ ἀντεισαγγελέως.

— Ἐμπρός! ἐφώνησε ὁ ἀντεισαγγελεύς.

Ἡ πόρτα μισοάνοιξε καὶ ἐπρόβα-

λε, σκύβοντας ἐλαφρά μεσ' ἀπ' τό ἀνοιγμα ἀξύριστο καί μ' ἀτημέλητα ψαρά μαλλιά τό κεφάλι ἑνός ἡλικιωμένου χωρικοῦ.

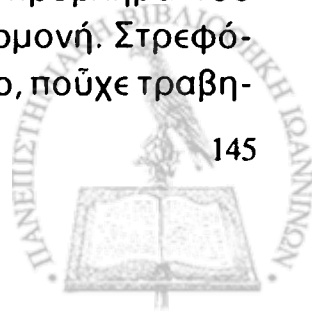
Ὁ ἀντεισαγγελεύς, πού τό γραφεῖο του ἦταν ἀπέναντι ἀκριβῶς ἀπ' τὴν πόρτα, πρόφθασε νά ἰδῆ ἕνα ζευγάρι κουρασμένα μάτια πού ἐξέφραζαν τό διστακτικὸ ἐρώτημα: «νά προχωρήσω, ἢ νά περιμένω»; ὅταν ὁ ἀνακριτῆς πετάχτηκε ἀπ' τό κάθισμα σάν νά τόν κέντρισε σκορπιός!

— Ἄ πήγαιν' ἔξω ρέ. Περίμενε. Δέ βλέπεις πῶς εἶν' ἄλλος μέσα.

— Γιά στάσου, Λ..., τοῦ εἶπε ἀμέσως ὁ ἀντεισαγγελεύς. Πῶς τό ἔκανες αὐτό; Ἄφισε νά ἰδοῦμε τί θέλει ὁ ἄνθρωπος.

— Ἄκου νά σοῦ πῶ - ἀποκρίθηκ' ἐκεῖνος θυμωμένος. Ἄν θέλεις νά πιοῦμε τόν καφέ καί νά κουβεντιάσουμε πάει καλά. Ἄν βιάζεσαι νά φιλοσοφήσῃς μέ τό βλάχο, τότε νά φύγω.

— Λ..., τοῦ εἶπε τότε σιγὰ ἄλλ' ἀποφασιστικά ὁ ἀντεισαγγελεύς, ἐσε-να κι' ἄν φύγῃς θά σέ ξαναἰδῶ σέ λίγο. Αὐτόν ὅμως, ἄν φύγῃ δέ θά τόν ξαναἰδῶ, καί ποιός ξέρει ἀπό πόσο μακρὰ καί γιά ποιό πρόβλημά του ἔρχεται. Κάνε λίγη ὑπομονή. Στρεφόμενος δέ πρὸς τόν ξένο, ποῦχε τραβη-

χτεῖ ἀπ' τὸ ἄνοιγμα τῆς πόρτας τραβώντας την δειλά νά ξανακλείση, τὸν ἐκάλεσε:

— "Ἐλα μέσα μπάρμπα!

Τὸ κεφάλι ξαναπρόβαλε φοβισμένο. "Ἐριξε μιά ματιά στὸν ἕνα καὶ μιά στὸν ἄλλο διστάζοντας ποιὸν ἀπ' τοὺς δυὸ νά ὑπακούση. Ὁ ἀνακριτὴς τότε τὸν πρόγκιξε μὲ μιά χειρονομία ἀπόλυτης προσταγῆς:

— Ρέ σύ... σοῦ εἶπα νά πᾶς ἔξω. Δέν καταλαβαίνεις ἑλληνικά; καὶ στρεφόμενος πρὸς τὸν ἀντεισαγγελέα προσέθεσεν ἐν ἑξάψει:

— "Ἄν μπάσης αὐτόνε μέσα ν' ἀρχίσης τώρα σαλιαρίσματα μὲ τὸν παληόβλαχο ἐγὼ φεύγω.

— "Ἄν ἐπιμένεις στά σοβαρά φύγε, τοῦ εἶπε τότε ὁ ἀντεισαγγελέας.

— Αὐτόν δέν ἔχω δικαίωμα νά τὸν διώξω, οὔτε μπορῶ νά τὸν ἀφήσω νά περιμένῃ καραντίνα. Γι' αὐτόν βρίσκομαι ἐδῶ. Ἐσένα σέ βλέπω κι' ἔξω νά κουβεντιάσουμε ἄλλες ὥρες. Ἐν συνεχείᾳ σηκώθηκε ἀπ' τὴν πολυθρόνα καὶ προχωρώντας πρὸς τὴν πόρτα ἐνεθάρρυνε τὸν ξένο ποῦχε σαστίσει μὲ ὅσα ἄκουε.

— "Ἐλα μέσα, μπάρμπα... μὴ διστάξεις, ὁ κύριος ἀστειεύεται... δέν τὸν ξέρεις ἐσύ. Ἐτσι κάνει τὸ ζόρικο γιὰ γι' ἀστειευτῆ, ἀλλὰ εἶναι πολὺ καλός. Τὸ γραφεῖο, ὅπως βλέπεις, εἶναι δικό μου. Ὁ κύριος εἶναι φίλος μου καὶ ἐπισκέπτης σάν κι' ἐσένα.

Ὁ γέρος ἐπροχώρησε τότε μὲ διστακτικὰ βήματα καὶ χωρὶς νά παύσῃ νά ρίχνῃ φοβισμένα βλέμματα στό ζόρικο παριστάμενο ποῦ ξανακάθισε

στήν καρέκλα του γυρίζοντας τὴν πλάτη στοὺς ἄλλους δυὸ. Ἐξήγησε στὸν ἀντεισαγγελέα μὲ εὐλάβεια πὺς ἦρθε δυὸ μέρες πεζοπορία ἀπὸ ἕνα χωριὸ τῶν Φιλιατῶν «γιὰ νά ζητήσῃ μιά συμβουλή ἀπ' τὸν εἰσαγγελέα». Τὸ ζήτημα του ἦταν τόσο ἀπλό καὶ ἄκοπο ὥστε ἐπειτ' ἀπὸ λίγον καιρὸ ὁ ἀντεισαγγελέας δέν τὸ θυμόταν πλέον. Τὸν ἄκουσε ὅμως μὲ προσοχή. Τὸν καθοδήγησε στὴν ἀπορία του, κι' ἐκεῖνος ἔφυγε συγκινημένος μὲ τεμενάδες κι' εὐχαριστίες.

Τότε ὁ ζόρικος φίλος ἐστράφηκε πρὸς τὸν ἀντεισαγγελέα.

— Εἶσαι μυστήριος βρέ Χ...., τὸ ξέρεις; Εἶναι πού σ' ἀγαπάω καὶ κάθομαι δῶ μέσα. Ἄν μοῦ τῶκανε αὐτό κανένας ἄλλος δέ θά τοῦ ξαναμίλαγα.

— Εἶμαι βέβαιος, ἀγαπητέ Λ...., τοῦ εἶπε τότε ἐκεῖνος, πὺς θᾶχεις μετανοιώσει γιὰ τὴ φασαρία πού ἔκαμες χωρὶς λόγο. Ἐλησμόνησες πὺς τὸν καφέ πού θά πιοῦμε τὸν ἔχει πληρώσει αὐτός ὁ φτωχός ἀπ' τὸ ὑστέρημά του γιὰτί ἀπ' τοὺς φόρους καὶ τὰ χαρτόσημα, πού πληρώνουν ὅλοι οἱ σάν κι' αὐτόν βγαίνει ὁ μισθός πού παίρνομε. Κι' ἐλησμόνησες ἀκόμα πὺς εἶμαστέ μισθωτοὶ ὑπηρετές αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων πού ἔρχονται νά ζητήσουν τὴ συμβουλή μας ἢ τὴν προστασία μας στὴν ἀνάγκη τους. Γιὰ σκέψου. Ἐπειτ' ἀπὸ δυὸ μερόνυχτα ποδαρόδρομο πού ἔκαμε, χειμῶνα καιρὸ, νηστικός ἴσως, γιὰ νά μπορέσῃ νά ἰδῇ τὸν εἰσαγγελέα, νά τοῦ πῆ τὸν πόνου του καὶ ν' ἀκούσῃ δυὸ λόγια

συμβουλῆς ἢ παραμυθίας μέ ἐμπιστοσύνη. "Ἄν σ' ἄφηνα, νά τόν ἔδιωχνες, τί ἰδέα θά σχημάτιζε γιά ὅλους ἐμᾶς πού ἐκπροσωποῦμε τό κράτος καί τί διαφήμισι θά μᾶς ἔκανε στό χωριό του καί μάλιστα σ' ἐκείνη τήν περιοχὴ πού ὀργιάζει ἢ προπαγάνδα γιά τούς τσάμηδες.

— Ξέρεις Χ...., ἀποκρίθηκε κείνος. Μέ κάνεις στ' ἀλήθεια νά γελάω μέ τόν καλπασμό πού κάνει ὁ ῥωμαντικός συναισθηματισμός σου. "Ἄκου.... ἄκου, πού ἔβαλε τό μυαλό του νά τρέχη! Θά' χάλαγε ὁ κόσμος δηλαδή, ἂν περίμενε ὁ βλάχος μισή ὥρα νά πιοῦμε τόν καφέ μας μέ ἡσυχία καί νά ποῦμε δυό κουβέντες ἔπειτ' ἀπό τόση δουλειά πού πατήσαμε ἀπ' τό πρῶνι γιά ὅλους αὐτούς τούς προστατευμένους σου «τ' ἀφεντικά μας» ὅπως τούς λές; Τώρα μώβγαλες τόν καφέ ἀπό τή μύτη γιά νά μὴν πάη καί περιμένῃ ὁ βλάχος σου καί τοῦ πέση ἡ ἀξιοπρέπεια. Κάτι τέτοια εἶναι πού τούς κάνουν κι' ἀποθρασύνονται.

— Ὁ κόσμος δέ θά χάλαγε Λ.... μου. Θά χάλαγε μονάχα ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ κόσμου πρὸς τό κράτος καί τούς ὑπαλλήλους του. Καί θά τραυματιζόνταν ἀθεράπευτα ἡ δική μας εὐθιξία, μέ τή συναίσθηση πὼς φερθήκαμε βάνουσα σ' ἓναν ἀδύνατο, καί παρημελήσαμε τό καθῆκον μας ἐκεῖ πού δέν μᾶς τό ἐπέβαλλεν ἡ πίεσις ἢ ὁ φόβος τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐλέγχου. Οὔτε εἶναι ἡ μεμετρημένη καλομεταχείριση πού ἀποθρασύνει τόν ἄνθρωπο. Μονάχα ὁ βάνουσος τρόπος, ἡ ἀδικία καί ἡ περιφρόνησι

τόν κάνουν νά ἐπαναστατῇ.

Ἐπηκολούθησαν οἱ μισοπαγωμένοι καφφέδες τῆ συνοδεία σιγαρέτου. Ἡ κουβέντα γύρισε σ' ἄλλα θέματα φέρνοντας τόν κατευνασμό καί τό ἐπεισόδιον ἐθεωρήθη λήξαν.

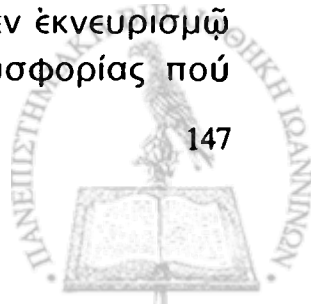
Ἐπεισόδιον δεύτερον

Ὁ Λ.Π. προεδρεύων στό κακούριοδικεῖο τῶν Ἰωαννίνων, μέ δεξιό σύνεδρο τό νεαρό ἐκλεκτό δικαστή Σ.Λ., ἀριστερό τόν πάρεδρο Σ.Κ. καί εἰσαγγελεύοντα τόν ἀντεισαγγελέα Χ.Λ.

Στήν αἴθουσα, πλέον τῶν δικηγόρων, καί κόσμος ἀρκετός.

Ἐδικάζετο μιά ὑπόθεσις ἐμπρησμοῦ ἀπ' τήν "Ἄρτα κι' ἡ διαδικασία πήγαινε, ρολόγι, γιατί ὁ Λ.Π. καί ἀντίληψι εἶχε καί εὐστροφία καί ζωντάνεια στή διεύθυνσι τῆς συνεδριάσεως, ἀλλά καί οἱ δικηγόροι διατηροῦσαν τήν εὐθύτητα καί κοσμιότητα στήν ἐκτέλεσι τοῦ ἔργου των σάν ἱερή παράδοσι.

Ὁ προεδρεύων ἐξαντλήσας τὰς ἐρωτήσεις του στό δεύτερο μάρτυρα, ἂν καλά θυμοῦμαι, ἔδωκε τό λόγο στούς συνέδρους μετά τόν εἰσαγγελεύοντα, καί ὁ πάρεδρος ὑπέβαλεν εἰς τόν μάρτυρα τήν πρώτη του ἐρώτησι κάπως ἐκτεταμένη. Ὁ μάρτυς δέν ἀντελήφθη τό νόημα τῆς ἐρωτήσεως καί ὁ πάρεδρος βρέθηκε στήν ἀνάγκη νά τήν ἐπαναλάβῃ ἐπεξηγηματικά, ὅταν βιαία ριπὴ ἀπροσδοκῆτου ἀνέμου ἐτάραξε τήν ἡρεμία τῆς αἰθούσης. Ὁ προεδρεύων ἐν ἐκνευρισμῷ καί μέ χειρονομίες δυσφορίας πού

αίφνιδίασαν όλους, στραφείς απότομως προς τόν πάρεδρον απόλυσε τή ρουκέττα του:

— 'Απαράτα μας, αδερφέ, νά τελειώνουμε καί μᾶς ἐσκότισες μέ τίς ἐρωτήσεις σου! Καί ἐν συνεχεία στρεφόμενος προς τήν πλευρά τῶν δικηγόρων προσέθεσε:

— 'Ἡ υπεράσπισις ἔχει νά ῥωτήσῃ τίποτε;

'Ο καυμένος ὁ πάρεδρος ἐκάταπτε τή γλῶσσα του. Οἱ συνήγοροι ἔμειναν ἄναυδοι. 'Ο εἰσαγγελεύων ὁμως ἐγειρόμενος μέ ἤρεμον ἀποφασιστικότητα ἐδήλωσε:

— Κε Πρόεδρε, παρακαλῶ μίαν διακοπήν.

— Δέν μπορούμε τώρα. Θά διακόψωμε στίς 11, ἀπεκρίθη ὁ προεδρεύων. 'Ἄλλ' ὁ εἰσαγγελεύων δέν ἦταν διατεθειμένος νά ὑποχωρήσῃ.

— Κε πρόεδρε, εἶναι 11 παρά τέταρτο, ἀλλά καί ἀσχέτως τῆς ὥρας παρακαλῶ νά διακόψῃτε λόγῳ ἀνάγκης, τήν ὁποίαν δέν θεωρῶ σκόπιμον νά ἐκθέσω.

— Σᾶς εἶπα, θά διακόψωμε σέ λίγο.

— Τότε ἐγώ εἶμαι ὑποχρεωμένος προς στιγμὴν ν' ἀποσυρθῶ καί κατ' ἀνάγκην θά διακόψῃτε μέχρι ἀναπληρώσεώς μου, μολονότι δέν θά παραστῇ περίπτωσις ν' ἀναπληρωθῶ.

'Ο δεξιὸς σύνοδρος, φέρνοντας τήν παλάμη πρό τοῦ στόματος, καί στρέψων ἐλαφρά προς τόν προεδρεύοντα τοῦ ἐπιθύρισε:

— 'Αφοῦ ἐπιμένει ὁ εἰσαγγελεύς

διακόψατε. Δέν εἶναι τόσο σπουδαῖον τό πρᾶγμα.

'Ο προεδρεύων τότε, ἐκὼν ἄκων, ἠναγκάσθη νά διακόψῃ τήν συνεδρίαση γιά 10 λεπτά καί ἀπεσύρθη τό δικαστήριον εἰς τήν αἴθουσαν τῶν διασκέψεων ἀκολουθοῦντος καί τοῦ εἰσαγγελεύοντος, ὁ ὁποῖος ἠρέμως ἀλλά καί ἀδιστακτικῶς ἐν πνεύματι συναδελφότητος εἶπε προς τόν προεδρεύοντα:

— Λ....., ἐπάνω στήν ὥρα πού καθόμαστε νά δικάσουμε τά παραπτώματα τῶν ἄλλων, ἔδωκες ἀφορμή νά σχολιάσῃ τό ἀκροατήριον τά δικάμας παραπτώματα. Προτοῦ κρίνωμε ἐμεῖς ἐπέσαμε στήν κατάκρισι τοῦ κόσμου. Δέν εἶναι δουλειά αὐτή πού ἀρχίσαμε καί δέ θά μπορέσωμε νά προχωρήσωμε ἔτσι πού πᾶμε.

— Τί μοῦ λές ἐκεῖ; Καί τί σ' ἐνδιαφέρει ἐσένα ἀφοῦ ὁ Σ. (ὁ πάρεδρος) δέν παραπονεῖται;

— 'Εμένα μ' ἐνδιαφέρει γιατί ἔχω καθῆκον νά ἐπιτηρῶ τήν ἐφαρμογήν τοῦ νόμου, τῆς δικονομίας ἐν προκειμένῳ καί νά καταγγέλλω πᾶν ἔκτροπον ἐκεῖ πού ξέρεις, ἀλλά, δέν πρόκειται περί αὐτοῦ. 'Εζήτησα τήν διακοπήν γιά νά σοῦ ὑπενθυμίσω, φιλικά, συναδελφικά, ὅτι πρέπει νά συγκρατῆς τά νεῦρα σου γιά νά μήν ἐκτίθεται στήν κοινή συνείδησι τό κῦρος τοῦ δικαστηρίου. Καί τό γιατί δέν διαμαρτυρήθηκε ὁ Σ. διά τόν τρόπον σου.... τό καταλαβαίνεις καλύτερ' ἀπό μένα γιατί διετελέσες καί σύ πάρεδρος.

— Δέν ἔχεις δίκη, φίλε μου. 'Εγώ διευθύνω τή συνεδρίασι καί μπορῶ

νά κάνω τίς κρίσεις μου. Κανένας δέν ἔχει τό δικαίωμα νά μέ κηδεμονεύση τί θά λέω.... Ἄκους ἐκεῖ... θά μοῦ κάνη παρατηρήσεις!!!

— Λ...., διευθύνεις, βέβαια, τή συνεδρίαση ἀλλ' ὀφείλεις νά τή διευθύνης σύμφωνα μέ τούς νόμους καί τή δικονομία, κι' ὄχι ὅπως σοῦ καπνίση. Πρόεδρος εἶσαι, ἀλλά δέν εἶσαι ὁ Ζεὺς ν' ἀπολαῖς τούς κεραυνούς σου κι' ὅποιον πάρουν! Καμμιά, πρόθεσι δέν ἔχω ἐγώ νά σέ κηδεμονεύσω. Σοῦ θυμίζω μόνον πώς πρέπει ὁ ἴδιος νά κηδεμονεύης τά νεῦρα καί τή γλῶσσα σου.

— Ἐγώ θά κάνω τās κρίσεις μου κι' ὅποιοι τ' ἄρεση!

— Αἶ, τότε ἀγαπητέ μου Λ...., ἂν ἐπαναλάβης τήν attraction κι ἐγώ, μέ λύπη μου θά σέ τυλίξω σέ μιά κόλλα χαρτί καί θά σοῦ ποῦν οἱ παραπάνω

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

*Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου Ράγιο Θεσπρωτίας νότια ὄψη Καθολικῆ.
(Ἄρχειο Τριαντ. Παπαζήση)*

ἂν μπορεῖς ν' ἀστραποβροντᾶς κατά βούλησιν.

Ἄ δεξιός σύνοδος πού παρακολουθοῦσε τή συζήτησι, ἄφηκε τότε τίς ἐπιφυλάξεις του:

— Λ....., τᾶκαμες μούσκεμμα. Δέν μιλάω τόση ὦρα περιμένοντας νά καταλάβης τό σφάλμα σου; Ἐχει ἀπόλυτα δίκη ὁ Χ.... Μήν τό ξανακάνης αὐτό γιατί θ' ἀναλάβης μόνος σου τās εὐθύνας. Δέν μπορεῖς νά μᾶς ἐκθέτης μέ τίς ἐκρήξεις τῶν νεύρων σου. Ἐλα τώρα πᾶμε νά συνεχίσωμε κι ὄ,τι εἶπαμε ἐδῶ νά μείνη.

Ξαναμπήκαν στήν αἴθουσα καί ἐπανελήφθη ἡ συνεδρίασις καί ἡ δίκη ἐτελείωσε μέ τάξι καί ἡσυχία. Καί τό δεύτερο ἐπεισόδιο ἔληξεν ἄνευ ἀπευκταίου.

Ἡ συνέχεια στό ἐπόμενο τεῦχος

Ἐκστρατεία στὴν Ἡπειρο

Τοῦ Ὑποστράτηγου
ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΛΕΞΑΚΗ

Ἡ Ἡπειρος καὶ ἡ Κρήτη ἔχουν συνδεθεῖ μέ κοινούς ἀγῶνες, ὅπως κατὰ κόρον ἔχουμε γράψει. Πρῶτοι οἱ Ἡπειρῶτες μέ τόν Ἀρχηγό τοῦ Ἀτάκτου Ἱππικοῦ Χατζημιχάλη Νταλιάνη ἔπασαν θύματα γιά τήν ἐλευθερία τῆς Κρήτης στό Φραγκοκάστελλο στά 1828. Θά ἀνταποδώσουν τό αἷμα οἱ Κρήτες πολεμιστές στό Μπιζάνι τό 1912-13 καί ἐν συνεχείᾳ στόν ἀγῶνα τῆς Ἀυτονομίας Ἡπείρου, στά 1914.

Στήν Ἡπειρωτική ἐκστρατεία ἀναφέρονται οἱ αὐτοβιογραφικές σελίδες τοῦ ἀλησμόνητου φίλου μου Ἀντιστρατήγου Ἰωάν. Ἀλεξάκη, μέ τόν ὁποῖον μέ συνέδεσαν δεσμοί συνεργασίας καί συμπαραδρίας σέ διάφορα Συμβούλια. Κατ' αὐτή τήν συνεργασία μοῦ εἶχε ἐμπιστευτεῖ τίς σελίδες, πού βλέπουν τό φῶς σήμερα. Περισσότερα βιογραφικά βλέπει ὁ Ἀναγνώστης στὴν ἔκθεση πεπραγμένων. Πολυγραφώτατος ὁ Ἰωάννης Ἀλεξάκης μέ φιλολογικά καί λαογραφικά, κοντά σ' ἄλλα, ἐνδιαφέροντα, μᾶς δίνει καί λαογραφικές εἰδήσεις ἀπό τό Πύλιουρι τῆς Χειμάρρας.

A.X.M.

Λοχαγός εἰς τὴν Ἡπειρον τό 1916.

Ἀναφέρω ἐδῶ εἰς ἴδιον κεφάλαιον τὴν ὑπηρεσίαν μου ὡς λοχαγοῦ εἰς τὴν Ἡπειρον τό 1916, διότι δέν ἔχει περιληφθῆ αὐτή εἰς τὰς ἄλλας συγγραφάς μου, εἶναι δέ καί αὐτή, ὡς εἶναι καί οἱ πόλεμοι 1912-1913, 1916-1918 καὶ 1921-1922, ἀξιόλογος περίοδος τῆς ζωῆς μου.

Ὑπηρετῶν εἰς τὰ Χανιά προήχθην εἰς λοχαγόν τὴν 25-3-1915 καί ἐκεῖθεν μετέτεθην εἰς τὴν Ἡπειρον τὴν 31-1-16.

Τὴν 1-2-1916 μετέβην ἐκ Χανίων εἰς Ἀθήνας.

1.— Ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Ἰωάννινα.

Ἐκ Πειραιῶς μέ τό ἀτμόπλοιον «Ἄρης» τὴν 7-2-16, ὥραν 8.25' π.μ. διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου (12.30), καί μέ σταθμεύσεις τοῦ πλοίου εἰς Γαλαξειδίον (5.20' μ.μ.), Βιτρινίτσαν, Πάτρας 10.15') καί ἐν συνεχείᾳ τὴν ἐπομένην (8-2-16) εἰς Ἰθάκην (4.15' π.μ.), Λευκάδα (8.35'), καί Ἄκτιον, ἐφθάσαμεν εἰς Πρέβεζαν (10 π.μ.).

Τὴν 8-2-16 ἐκ Πρεβέζης δι' αὐτοκινήτου (8.05' π.μ.) διὰ Νικοπόλεως (Ἐρείπια), Φιλιπιάδος, ἄκρον πεδιάδος Ἄρτης, κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ Λούρου (Χάνι Τερόβου, Ἐμίν Ἀγᾶ), Αὐχένος τῆς Κανέτας καί πεδιάδος Ἰωαννίνων (Λόφος Ἀβγό, πλησίον Μπιζανίου), ἐφθασα εἰς Ἰωάννινα (ξενοδοχεῖον «Λόρδος Βύρων»).

2.— Εἰς τὰ Ἰωάννινα εὐρίσκετο μόνον Ἐμπεδον πεζικοῦ καί αἱ Διοικήσεις καιροῦ εἰρήνης, διότι ὁ ἐν ἐνεργείᾳ στρατός (8η Μεραρχία) δέν εἶχεν ἐπανέλθει ἐκ Μακεδονίας.

Τὴν 9-2-16 ἐπεσκέφθην τὰς ἐκεῖ στρατιωτικές Ἀρχάς: Δ/τὴν Ε' Σώματος Στρατοῦ (ὑποστράτηγον Κων. Μηλιώτην Κομνηνόν), Μέραρχον 9ης Μεραρχίας

(συν/χην Μήτσαν), φρούραρχον (ἀντι-σ/χην Κωνσταντόπουλον) καὶ Διοικητὴν τοῦ Ἐμπέδου (Ἄντ/χην Στέφανον Δούκαν), ὅστις ἀνυπομόνως μέ ἐπερίμενε «σάν ρόδο στό μαντήλι», ὡς μοῦ εἶπε, καὶ μοῦ ἀνέθεσε τὸν Ἴον Λόχον τοῦ Ἐμπέδου.

3.— Διοικητὴς Ἀνεξαρτήτου λόχου Εὐζώνων

Ἐζητεῖτο τότε νά ἐνισχυθῆ τό ἐκεῖθεν τοῦ Ἀργυροκάστρου καὶ τῆς Χειμάρρας μέτωπον, διότι ἦτο ἀσθενές, κατεχόμενον μέ μικρά φυλάκια τοῦ 47ου Συντ/τος, ἔχοντα μεγάλα μεταξύ των διαστήματα. Ἀντιμετωπίζετο ὁ κατέχων τότε τὴν Ἀλβανίαν Ἰταλικὸς στρατός, ἔχων πρόθεσιν νά κατέλθῃ εἰς Ἰωάννινα, εἶχε δέ αἰχμαλωτισθῆ δι' ἐνέδρας περίπολός μας ἐξ ἑνός λοχίου καὶ δύο στρατιωτῶν, τοὺς ὁποίους ἀπήγαγον οἱ Ἰταλοί εἰς τὴν τότε κατεχομένην ὑπ' αὐτῶν Κέρκυραν, ἐλευθερωθέντα δέ πολὺ βραδύτερον.

Μοῦ ἀνετέθη ὅθεν ἡ ἐμπόλεμος ὀργάνωσις Λόχου Ἀνεξαρτήτου. Ἐξ ὄλων τῶν Λόχων τοῦ Ἐμπέδου, ἀποτελουμένου ἀπὸ ἀνδρας διαφόρων κατηγοριῶν (ἀγυμνάστους, ἀναρρωνύοντας κ.λ.), ἐξέλεξα τοὺς ἱκανούς, ἐξεπαίδευσά αὐτοὺς εἰς ἀσκήσεις ἐντατικὰς καὶ βολὴν (σκοποβολὴν). Καὶ ἐκοπίαζα πολὺ, ἔνεκα τῆς ἐλλείψεως ὑπαξιωματικῶν ἐκπαιδευμένων νά βοηθήσουν.

Τὴν 21-2-16, κατὰ τὸν ἑορτασμόν ἐκεῖ τῆς ἐπετείου τῆς ἐλευθερώσεως τῶν Ἰωαννίνων, παρέταξα τὸν λόχον μου εἰς τὸν ναόν καὶ ἀπέδωκε τὰς τιμάς, ἐπεθεώρησε δέ τὸν λόχον μου ἔπειτα ἐν παρατάξει καὶ εἰς παρέλασιν ὁ Διοικητὴς τοῦ Ε' Σώματος Στρατοῦ καὶ μέ συνεχάρη.

Διέκοψα τό ἔργον αὐτό ἵνα μεταβῶ εἰς Πρέβεζαν νά προβῶ εἰς ἀνατεθεῖσαν μοι

ὑπὸ τοῦ Ε' Σώματος Στρατοῦ ἀνάκρισιν κατὰ μηνυθέντος ἀξιωματικοῦ καὶ περατώσας τό ἔργον αὐτό (23-2-16 μέχρι 1-3-16), συνεπλήρωσα τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ ὀργανωθέντος λόχου μου, μάλιστα εἰς τὴν βολὴν.

Ὁ Λόχος μου αὐτός, γενόμενος ἀνεξάρτητος, ἀπετελέσθη ἀπὸ δύο ἐφέδρους ἀνθυπολοχαγούς, τὸν Παντελὴν Μυλωνάκη, ἐκ Ρεθύμνου καὶ τὸν Γ. Μανώλην, ἐκ Λακωνίας, καὶ 300 ὑπαξιωματικούς καὶ στρατιώτας εὐζώνους Ἡπειρώτας, ἀπαρτίζοντας 4 Διμοιρίας. Σιτιστὴν τοῦ Λόχου εἶχα στρατιώτην Σταμάτην, μέ βοηθὸν γραφέα στρατιώτην Ἰ. Ρίζον, ἐγγραμμάτους νέους.

Ὁ Λόχος παρέλαβε Μεταγωγικά, 8 φορτηγὰ κτήνη (φορβάδας καὶ ἡμιόνους), φέροντα τὰς ἀποσκευὰς μας τῶν 3 ἀξιωματικῶν (κιβώτια ἐκστρατείας κ.λ.), μίαν κωνικὴν σκηνὴν, τὰ μαγειρικὰ σκεύη τοῦ Λόχου, τρόφιμα, κτηνοτροφὴν κ.λ. Ἐφιππος ἤμην μόνον ἐγώ, διοικητὴς τοῦ Λόχου, εἰς ἵππον κέλητα.

4.— Ἀπὸ Ἰωάννινα εἰς Ἀργυρόκαστρον, τριήμερος πορεία.

Τὴν 20ῆν-3-1916 μέ τὸν Ἀνεξάρτητον αὐτόν Λόχον μου, ἀνεχώρησα ἐξ Ἰωαννίνων, ὥραν δι' Ἀργυρόκαστρον.

Οἱ ὀπλίται ἔφερον ὀπλισμόν, ἐξάρτησιν καὶ γυλιόν πλήρη (ἀντίσκηνον, κλινοσκέπασμα, εἶδη φαγητοῦ καὶ καθαριότητος, ἐσώρουχα).

Ἡ ὁδὸς ἦτο κακὴ ἡμιονικὴ, ὡς ὄλαι τότε, καὶ ὑπῆρχον κατ' ἀποστάσεις μεγάλα χάνια (πανδοχεῖα).

Ἡ ὁδὸς δέν ἐπέτρεπε τὴν πορείαν εἰς κανονικὴν φάλαγγα κατὰ 4άδας ἢ 2άδας, ἀλλὰ αἱ κανονικαὶ ὠριαῖαι στάσεις ἐγίνοντο (μετὰ πορείαν 50', στάθμευσις ἐπὶ

10', πρὸς ἀνάπαυσιν).

Διὰ τῆς ὁδοῦ Μικρὸν καὶ Μεγάλον Μπισδούνιον, Χάνι Λυκόστομον, Χάνι Ἀσφάκα, Βρύση πασᾶ, Νεγράδες, Κρύα Νερά, Καλπάκι ἔφθασα εἰς Χάνι Ζαραβίνας, ἔνθα διενυκτέρευσε ὁλος ὁ Λόχος εἰς τὰ διαμερίσματα τοῦ μεγάλου ἐκείνου πανδοχείου.

Τὴν 21-3-16 ἀπὸ Ζαραβίαν διήλθομεν Χάνι Δελβινάκι, Χάνι Ἀρίνιστας, Χάνι Κακαβιά Γράψι, Φραστανή, Γκορίτσα, Χάνια Δούβιανη, Χάσκοβο, Γκοραντζή καὶ Δερβιτσάνη ἄφιξις εἰς Ἀργυρόκαστρον.

Διὰ τῆς πόλεως ἀνήλθομεν εἰς τὸ φρούριον, εὑρισκόμενον ἐπὶ τοῦ ὑψομένου ἀνατολικῶς τῆς πόλεως βουνοῦ, καὶ ἐγκατεστάθημεν ἐντὸς θαλάμου - στοῶν τοῦ φρουρίου.

5.— Διαμονή εἰς Ἀργυρόκαστρον.

Τὸ Ἀργυρόκαστρον ἦτο τότε ἡ ἔδρα τῆς Αὐτονόμου Ἑλληνικῆς Βορ. Ἡπείρου, σήμερον Ἀλβανικῆς.

Ἦσαν τότε ἐκεῖ νομάρχης Χαλκοκονδύλης, Εἰσαγγελεὺς Λαζανᾶς, ἀνακριτῆς Τσιριμωνάκης, μοίραρχος Καλοχριστιανάκης, ἰατρός Ζερβός Γ. (οἱ 3 αὐτοὶ Κρήτες), κτηνίατρος Τζώνης Ἀθ., ἀντισυνταγματάρχης Δούκας Στέφανος, ὑπολοχαγὸς ταμίας Σουμίλας Στέφανος.

Διέμεινα μὲ τὸν Λόχον μου εἰς Ἀργυρόκαστρον ἐπὶ τοῦ φρουρίου ἐπὶ 8 ἡμέρας (22-29 Μαρτίου 1916).

Τὴν 25-3-16 ἐορτάσαμεν εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἀργυροκάστρου τὴν ἐθνικὴν ἐορτήν μας. Ὁ Λόχος μου παρετάχθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἀπέδωκε τὰς τιμὰς. Τὴν ἐσπέραν παρετέθη ἐπίσημον δεῖπνον, εἰς τὸ ὁποῖον μετέσχον μὲ τοὺς ἀξιωματικούς μου.

Τὴν 26-3-16 ὁ Λόχος μου διετέλεσεν ἐν ἐπιφυλακῇ, ἔνεκα ὑπόπτων κινήσεων

τῶν Ἰταλῶν εἰς τὸ μέτωπον Κορβελέσι - Τεπελένι.

Τὸ Κορβελέσι εἶναι ὄρεινός ἐπιμήκης ὄγκος ἐκ Ν πρὸς Β, φθάνων μέχρι Τεπελενίου, γενετείρας τοῦ περιβοήτου Ἀλῆ πασᾶ Τεπελενλή (1744-1822), ἰδρυσαντος Κράτος μὲ ἔδραν τὰ Ἰωάννινα ἐπὶ 33 ἔτη (1789-1822).

Τὸ Κορβελέσι περιλαμβάνει 7 χωρία (Γαγγριά) μὲ πληθυσμὸν Ἀλβανικὸν ὀθωμανικὸν τῆς φυλῆς τῶν Λιάμπηδων, ἐνῶ ἡ πρὸς Νότον αὐτοῦ περιοχὴ τῆς Χειμάρρας, ὄλων τῶν χωρίων ὁ πληθυσμὸς τότε ἦτο ἀμιγῆς Ἑλληνικός.

6.— Ἀπὸ Ἀργυρόκαστρον εἰς Πύλιουρι

Τὴν 29-3-16, λαβὼν διαταγὴν τοῦ 47ου Συντάγματος (ἀντισ/χης Δούκας Στέφ), ἀνεχώρησα ἐξ Ἀργυροκάστρου διὰ τοῦ ὄρους Κορβελέσι διὰ τὸ χωρίον Πύλιουρι, ἐκκινήσας ὥραν 11.45'.

Διήλθον γέφυραν παραποτάμου τοῦ Δρίνου, πηγᾶς τοῦ ποταμοῦ αὐτοῦ, ἐντεῦθεν τῆς Μονῆς Τσέπου καὶ ἀνήλθον εἰς τὸ χωρίον Κολώνια περὶ ὥραν 6ην ἐσπερινήν, πέραν τοῦ ὁποῖου κατηυλίσθη ὁ Λόχος ὑπὸ τὰ ἀντίσκηνά του.

Τὴν 30-3-16, ἐπὶ τοῦ Κορβελεσίου ἐπορεύθη μὲ μέτρα ἀσφαλείας (προπομπόν, κεφαλὴν, κορμόν καὶ ὀπισθοφυλακὴν), ἵνα ἀντιμετωπίσω ἐχθρικὸν τμήμα Ἰταλῶν ἢ Ἀλβανῶν, ἂν ἐνεφανίζετο αἰφνιδίως.

Ὡς ἀπὸ Ἰωαννίνων διὰ τὴν πορείαν προσελάμβανον ἀπὸ τὰ χωρία ὁδηγούς τῆς ὁδοῦ Ἑλληνας, τώρα προσελάμβανον ἐδῶ ὁδηγὸν ὀθωμανὸν Ἀλβανόν.

Ἐπῆρχον τότε πολλοὶ Ἀλβανοί, οἱ ὁποῖοι δὲν ἠθέλαν τοὺς Ἰταλοὺς εἰς τὸν τόπον των καὶ ἐπροτιμοῦσαν ἡμᾶς τοὺς Ἑλληνας. Εἶχον ἐκεῖ ὁδηγὸν τῆς πορείας τοῦ Λόχου μου ὀθωμανόν, τὸν Ἀλῆ

Λατίφ.

Ἐπί κεφαλῆς τῶν Μεταγωγικῶν τοῦ Λόχου εἶχον τὸν ἀνθυπολοχαγόν Μυλωνάκη Π.

Ἐκινήθημεν ἐκ Κολώνιας. Διήλθομεν ὑπὸ βροχὴν μὲ διακοπὰς ἐπὶ τοῦ ὄρους τὰς θέσεις Κρόι (Πηγὰς), τὸ χωρίον Γκολέμι (ὁ μουχτάρης του Νετζήπ μὲ περιεποιήθη μὲ καφέν), τὴν θέσιν Κιάφα (Αὐχὴν), Βρύσην (Κρόϊ) καὶ ἄλλας πηγὰς, κρημνοὺς, χειμάρρους καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον Κοῦτσι περί ὥραν ἑσπερινήν. Κατηλίσθημεν εἰς πλατὺν ἀγρὸν πλησίον τοῦ χωρίου.

Τὸ χωρίον Κοῦτσι ἦτο ἠρειπωμένον. Ἦδρευε τότε λόχος ἐκεῖ, ὁ 7ος ὑπὸ τὸν ἀνθ/γόν Τσάμην.

Ἐπεκοινωνήσα ἀπὸ ἐκεῖ τηλεφωνικῶς (ἦσαν ἀτελῆ τότε τὰ τηλέφωνα) μὲ τὸν εἰς Χειμάρραν λοχαγόν Κόταρην καὶ μὲ τὸν εἰς Τεπελένι ταχ/χην Τσερούλην.

Ἐκ Κουτσίου ἀπέστειλα τὸν ἀνθ/γόν Μυλωνάκη εἰς τὸ παρά τὴν Χειμάρραν Ἑλληνικὸν χωρίον Κηπαρό, πρὸς ἀγορὰν ἄρτου καὶ ἄλλων τροφίμων (ζάχαρη, ζυμαρικά, ἔλαιον), ὡς καὶ κτηνοτροφὰς (ἄχυρα) διὰ τὰ κτήνη τῶν Μεταγωγικῶν τοῦ Λόχου, ἐπανελθόντα τὴν ἐπομένην, 31-2-16.

Διεμείναμεν εἰς Κοῦτσι ἐπὶ 8 ἡμέρας (30-3—16 μέχρι 7 Ἀπριλίου) ὑπὸ βροχὴν μὲ διακοπὰς, ἐνίστε ραγδαίαν καὶ χαλάζι. Τὰ ἔναντι Ἀκροκεραύνια ὄρη ἦσαν χιονισμένα.

Κατετοπίσθην ἐκεῖ διὰ τὸ μέτωπον, διὰ τὰς θέσεις τῶν ἔναντι Ἱταλῶν καὶ διὰ τὰς ἰδικὰς μας.

Ἀταξίαι συνέβαινον ἀπὸ Ἀλβανούς, παράπονα ἐγεννῶντο καὶ διὰ κλοπὴν ἀρνίου ἀπὸ στρατιώτας, ὡς ἔλεγον.

Ἀεροπλάνον ἠκούετο ἐνίστε μακρόθεν καὶ ἐλέγετο ὅτι θὰ ἦτο Αὐστριακόν. Πυροβολισμοὶ ἐπίσης ἠκούοντο ἐνίστε μακρὰν. Ἴσως Ἱταλικοὶ κατὰ Αὐστριακῶν ἀεροπλάνων.

Περίπολος τοῦ 7ου Λόχου μας ἐκ τριῶν ἀνδρῶν εἶχε συλληφθῆ καὶ ἀπαχθῆ ὑπὸ τῶν Ἱταλῶν, ὡς ἐσημειώθη (σελ. 318, στίχ. 35) Ἀξιωματικοὶ μας, λοχαγὸς Κόταρης καὶ ὑπολ. Τσάμης, ἐζήτησαν συνομιλίαν μὲ ἔναντι Ἱταλοῦς ἀξιωματικούς, διὰ τὸ ζήτημα αὐτό, ἀλλ' οἱ Ἱταλοὶ δέν προσῆλθον, τοὺς δέ συλληφθέντας ὀπλίτας ἀπέστειλαν εἰς Κέρκυραν, ἣτις κατείχετο τότε ὑπὸ τῶν Ἱταλῶν. Ἐπρόκειτο νὰ προβῶμεν εἰς ἀντίποινα, ἀλλὰ διευθετήθη τὸ ἐπεισόδιον. Ἀφέθησαν ἐλεύθεροι οἱ συλληφθέντες.

Φῆμαι ἐνίστε ὅτι θὰ συγκρουσθῶμεν μὲ τοὺς ἔναντι Ἱταλοῦς, ἀλλὰ δέν συνέβη σύγκρουσις.

Προσῆλθεν ἐκεῖ ὁ Ἀλβανὸς Καντρῆ Γκιολέκας, δηλῶν φιλίαν μὲ ἡμᾶς. Ἐφιλοξενήθη ὑπὸ τοῦ ἐδῶ διοικητοῦ τοῦ 7ου Λόχου.

7.— Εἰς τὸ Πύλιουρι.

Τὴν 8ην Ἀπριλίου ἐπορεύθημεν ἀπὸ Κοῦτσι εἰς Πύλιουρι (8-11 π.μ.).

Καθ' ὁδὸν ἐσταθμεύσαμεν ἐπὶ ὥραν διὰ νὰ βοσκήσουν τὰ μεταγωγικά κτήνη (ἡμίονοι), διότι δέν ὑπῆρχε χόρτον ἢ ἄχυρον εἰς τὰ χωρία νὰ τὸ ἀγοράσωμεν. Ἦτο αὐτὸ μεγάλη ἔλλειψις.

Τὸ Πύλιουρι εἶχεν ὀρισθῆ ἔδρα τοῦ Λόχου μας. Εἶναι μικρὸν χωρίον, ἀμιγῆς Ἑλληνικόν, εἰς τὸ Δυτικὸν ἄκρον ὄροπεδίου εἰς τὴν ΝΑ πλευρὰν τῶν Ἀκροκεραυνίων ὀρέων, ἔναντι βορείως τῆς Χειμάρρας.

(συν. στό ἐπόμενο τεῦχος)

Λόχος Κρητών Χωροφυλάκων (Ιωάννινα 1913) με την παραδοσιακή κρητική στολή. Στο μέσον των δύο αξιωματικών ο τότε Υπομοίραρχος Γεώργιος Καλοχριστιανιάκης, μετέπειτα Αρχηγός Χωροφυλακής, επί των, από Αρχάνες Κρήτης.

(Αρχείο Έμ. Καλαθάκη)

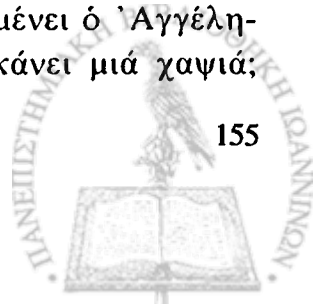
Συνέχεια ἀπό τό προηγούμενο τεῦχος

Περνώντας ἀπό τή Λιθοσουργιά, πήρα τόν κατήφορο γρήγορα, γιατί κατά πού λέγανε κείνο τόν καιρό ἐκεῖ γύρω κι ἄπάνω ἀπό τό δρόμο ἔβγαине βρυκόλακας ὁ Ἄγγελος ὁ πειρασμός κι ἔπαιρνε τόν περαστικό κόσμο μέ τά λιθάρια, καί πολλές φορές παρουσιάζονταν μπροστά τους καί τούς ἔκοβε τό δρόμο τους καί τό αἷμα τους. Ἄφου διάβηκα ἀπ' αὐτόν τόν τόπο μέ τό φόβο στήν καρδιά σκαπέτησα τή ραχούλα καί πήρα τόν κατήφορο πού μ' ἔβγαλε στήν «Κουμαριά». «Ἡ Κουμαριά» εἶναι λόγγος ἀπό κουμαριές, κι ὅπως ἀκούγονταν κείνο τόν καιρό, ἐκεῖ κρύβονταν οἱ κλέφτες κι ἔκαναν καρτέρι στόν κοσμάκη γιά νά τοῦ ἀρπάξουνε ὅ,τι εἶχε καί δέν εἶχε.

Διάβαινα, μέ τήν ψυχή στά δόντια, ἀπό τό μονοπάτι αὐτό πού ἦτανε κρυμμένο ἀνάμεσα στίς κουμαριές δίχως νά κοιτάξω δεξιά καί ἀριστερά, γιά τό φόβο μή τυχόν καί ἰδῶ κάνα κλέφτη. Σάν ἀστραπή πέρασα ἀπ' αὐτόν τόν φοβερό τόπο, κι ὅταν βγῆκα σ' ἕνα ξέφωτο ἀπό τό σπίτι τῆς «Λιγιάζως» σταμάτησα καί πήρα ἀνάσα. Στάθηκα ὀρθός κι ἄγνάντεψα κι εἶδα τ' Ἀχούρια ἡλιόλουστα, κι ἔλαμπε ὅλος ὁ τόπος πέρα ὡς πέρα. Ἦτανε μιά μέρα χαρά θεοῦ, κι ἐπ' ἐδῶ καί κάτω δέν εἶχα νά φοβηθῶ ἀπό πειρασμούς, ἀπό κλέφτες κι ἀπό ζουλάπια. Σέ λίγο διάβηκα μπροστά ἀπό τήν Παναγία τήν Ἀχουριώτισσα, ἔκανα τό σταυρό μου μουρμουρίζοντας: «Ἡ γέννησίς Σου, Θεοτόκε». Ἀφήνοντας τήν Παναγία, πέρα ἀπό τά Σουκάτικα, κατηφόρησα στοῦ Κουσιουρή καί σέ λίγο

διάβαινα στά Τσακάτικα. Μετά ἀπό τά Τσακάτικα κατέβαινα γιά τό Λάκκο, πού εἶδα καί κατάλαβα ὅτι ὁ ἥλιος χαμήλωσε καί κρύβονταν καί ξανακρύβονταν, καί πότε φαίνονταν καί πότε δέ φαίνονταν. Καί τότε πήρα χαμπέρι καί μοῦ «μπήκανε οἱ ψύλλοι στ' αὐτιά» ὅτι ὁ ἥλιος βασιλεύει. Ὁ ἥλιος ἔκανε τή δουλειά του: «Δέν ἄργησε νά βγεῖ, οὔτε ἄργησε νά βασιλέψει». Ἐγώ τί ἔκανα; Πού δέν ἤξευρα ὁ μαῦρος πότε βγαίνει ὁ ἥλιος καί πότε βασιλεύει! Μαῦρα φίδια μ' ἔζωσαν νογώντας καί βλέποντας ὅτι ἡ νύχτα μπαίνει κι ὅλας σ' αὐτόν τόν μαῦρο Λάκκο, πού διάβαινα. Ἀπ' αὐτή τήν ὥρα ἄρχιζε τό μαρτύριο πού πέρασα αὐτήν τήν ἄγια νύχτα τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων. Κλαίγοντας προχωροῦσα μέσα ἀπ' αὐτό τό σκοτάδι, πατώντας στά νερά καί τίς λάσπες αὐτοῦ τοῦ μαυρόλακκου. Βγαίνοντας ἀπ' ἐκεῖ μέσα, πήρα τό ἴσιωμα, πού ἦτανε ἀπό κάτω ἀπό τά σπίτια τοῦ Παπασιούτη. Προχωροῦσα λέγοντας τό «Πάτερ ἡμῶν» καί ζαλισμένος μέ τά πόδια μου κομμένα. Ὅλα τά δέντρα καί τά κλαριά μοῦ φαίνονταν πῶς περπατούσανε καί τᾶπαιρνα γιά πειρασμούς καί διαβολικά. Μονολογοῦσα καί μάλωνα μέ τόν ἑαυτό μου λέγοντας:

«Ποῦ πήγαινες μωρέ μαῦρο Γιώργη; Γιά ποῦ ξεκίνησες μωρέ ξωπαρμένο; Πῶς θά γυρίσεις στήν Πόβλα μοναχό σου μωρέ μαυρέλικο; Καλά ὡς τήν Παναγία! Ἀπό κεῖ καί ἀπάνω πῶς θά διαβεῖς μωρέ χαντακωμένο; Πῶς θά ξαναπεράσεις ἀπό τή μαυρο - «Κουμαριά», ἀπό τή «Λιθοσουργιά»; Πού σέ περιμένει ὁ Ἄγγελος πειρασμός καί θά σέ κάνει μιά χαψιά;

Ἐκείνη «Λεξιῶνες» πῶς θα διαβείς μωρὸ ἄστραποκαμμένο, πού οἱ πειρασμοὶ εἶναι μιλιούνια:

Αὐτό κουβέντιαζα μέ τόν ἑαυτό μου καί τά εἶχα χαμένα, ὅταν ἀνεπάντεχα φανερώθηκε μπροστά μου ὁ χωριανός μου ὁ Ἀντώνη Τσίτος. Ματαγεννήθηκα, ὅταν ἀντίκρυσα αὐτόν τόν καλό ἄνθρωπο, καί πίστεψα ὅτι ὁ Θεός μου τόν ἔστειλε γιά νά σωθῶ ἀπό τούς πειρασμούς καί τά ζουλάπια. Ὁ Ἀντώνη Τσίτος σταμάτησε ἀκουμπισμένος στό σκόπι του, καί μέ ρώτησε:

— Ποῦ πᾶς μωρέ δόλιο Γιώργη τέτοια ὦρα μοναχός σου; Μήνα τάχεις χαμένα;

Ὁ Ἀντώνης Τσίτος γύριζε ἀπό τό Φιλιάτι ποδαρόδρομο, κι ἦτανε τόσο πολύ κουρασμένος, πού δέν μπορούσε νά σταθεῖ στά πόδια του. Τοῦ ἐξήγησα ὅτι ἦρθα ἐδῶ σ' Ἀχούρια γιά νά παραλάβω ἀπό τό γιατρό τά φάρμακα γιά τούς ἄρρωστούς, καί τόν παρακάλεσα νά μέ περιμένει νά πᾶμε μαζί στήν Πόβλα. Κάι τοῦ ἐπανελάβα:

— «Σκιάζομαι, μάρμπα - Ἀντώνη ἀπό τούς πειρασμούς, καί σέ παρακαλῶ νά μέ καρτερέσεις καί θά σ' ἔχω μπόρτζι». Καί μου ἀπάντησε:

— «Μή σκιάζεσαι, μό χαμένε, δέν εἶναι τίποτας». Ἄϊντε γλήγορα πάρτα φάρμακα καί σέ περιμένω ἐδώγια στήν Παναγία. «Καί νά μήν ἀργήσεις γιατί εἶμαι ἀποσταμένος κι ἔχω νά σφάξω καί μιὰ αἶγα».

Ἐπειτα ἀπ' αὐτή τήν ὑπόσχεση εὐχαρίστησα τόν μάρμπ' Ἀντώνη, καί γιομάτος χαρά ἔγινε ἄφαντος ἀπό μπροστά του κι ἔτρεξε μ' ὅλη μου τή δύναμη γιά νά φτάσω τό γρηγορότερο στό γιατρό. Νιώθοντας αὐτήν τήν ἀσφάλεια ξεθάρεψα, μου ξεθάμπωσαν τά μάτια καί τό μυαλό, μου στέργισαν τά πόδια καί σφυρίζοντας καί σιγοτραγουδώντας δρα-

σκέλιζα λακκιές κι αὐλάκια καί χωρίς νά τό καταλάβω ἔφτασα μπροστά στό σπίτι τοῦ γιατροῦ καί βάρεσα τή θύρα μ' ἓνα λιθάρι.

Μπαίνοντας στό σπίτι τοῦ γιατροῦ τόν καλησπέρασα, κι αὐτός μέ καλοδέχτηκε μέ καλοσύνη καί συμπάθεια, καί μέ ρώτησε πόσο χρονῶν εἶμαι καί γιατί δέν στείλανε κάνα μεγαλύτερον.

— Ἐγώ ἐκίνησα μονάχος μου, δέν μέ στείλανε, καί νά μου δώσεις τά φάρμακα γρήγορα γιατί μέ περιμένει στήν Παναγία ὁ Ἀντώνης Τσίτος, ὁ χωριανός μου. Γιατί ἔτσι κι ἀργήσω θά φύγει αὐτός κι ἔμένα τότες, μ' ἔφαγαν τά μαῦρα φίδια.

Αὐτά εἶπα στό γιατρό ὅταν αὐτός στούμπαγε κάτι τρίμματα σ' ἓνα πέτρινο γουδί. Ζύγωσα κι ἐγώ κοντά νά ἰδῶ καί μέ τσούξανε τά μάτια.

— «Τί μαυροτρίμματα εἶναι αὐτά πού στουμπᾶς, μωρέ μαυρογιατρέ»; ρώτησα τό γιατρό κι ἔφυγα ἀπό κοντά του γιατί τόν εἶδα θυμωμένον, καί πῆγα καί κάθησα σ' ἓνα σκαμνί.

— «Κάτσε αὐτοῦ πού κάθεσαι καί μή κρένεις», μου εἶπε ὁ γιατρός. «μή λαθέψω καί πάρωμεν στό λαιμό μας κάναν ἄρρωστο».

Ὁ γιατρός ετοίμαζε τά φάρμακα μέ τήν ἡσυχία του, κι ὅσο αὐτός ἀργοποροῦσε, τόσο ἐγώ ἔσκαζα καί πλάνταζα ἀπό τό κακό μου, καί φοβόμουνα μήπως φύγει ὁ Ἀντώνης Τσίτος, πού ἦτανε ἀποσταμένος καί πού ἤθελε νά σφάξει καί τήν αἶγα. Ἄν ἐγώ ἀργοποροῦσα μέ τό δίκιο του θάφειγε καί τότε:

— «Ἄϊντε σύ μαυρογιώργη νά πᾶς μοναχός σου στήν Πόβλα, ἄϊντε νά διαβείς ἀπό τήν «Κουμαριά» τή «Λιθοσουργιά» καί τίς «Λεξιῶνες» πού οἱ πειρασμοὶ θά σέ κάνουνε μιὰ χασιά, καί δέ θά μείνει οὔτε κοκκαλίτσι ἀπό τ' ἔσένα.

Αὐτὰ κι ἄλλα περισσότερο τραγικά κουβέντιαζα μέ τόν ἑαυτό μου καί ἤμουνα ἀπελπισμένος, ὅταν ἐπιτέλους ὁ γιατρός μου γέμισε τό σακκούλι μπουκαλάκια μέ τά γιατρικά τῶν ἀρρώστων καί μου εἶπε χαμογελώντας.

— Ἄϊντε γειά σου καί χρόνια πολλά! Μή-σκιάζεσαι ἀπό πειρασμικά, δέν ὑπάρχουν. Νά φυλάγεις ἀπό τά σκυλιά». Τόν χαιρέτησα κι ἐγώ καί τοῦ εἶπα:

— Ποιός τά σκιάζεται τά σκυλιά, μό γιατρέ; Τί νά μέ κάνεις ἀπό τούς πειρασμούς, πού θά μέ κάμουνε κοψίδια ἀπόψε, ἄν δέν μέ περιμένει ὁ Ἄντωνης Τσίτος».

Αὐτά εἶπα στό γιατρό καί ἤμουνα ἔτοιμος νά κλάψω, τήν ὥρα αὐτή, καί πάλι τόν καληνύχτησα, καί ξεκίνησα γρήγορα γιά τήν Παναγία.

...Ὅταν βρέθηκα μοναχός μου στό δρόμο μέσα σ' ἕνα βαθύ σκοτάδι, κι εἶδα τόν οὐρανό κατάμαυρο ἀπό σύννεφα καί πέρα βαθιά στά σύνορα κοντά στό «Περδικάρι» ν' ἀστράφτει καί νά σκίζεται ὁ οὐρανός, ἀνατρόμαξα κι ἀπόρεσα πῶς ἔτσι γρήγορα χάλασε ὁ καιρός ἔπειτα ἀπό μιά τέτοια λαμπρή μέρα. Ἄρπαξα ἕνα γερό ξύλο ἀπό μιά πλοκαριά, νά τῶχω γιά τά σκυλιά, καί μέ φόβο στήν καρδιά, καί τρίγκι-τρίγκι τά μπουκάλια, ἔβαλα τά δυνατά μου γιά νά φτάσω τό γρηγορότερο στήν Παναγιά νά προλάβω τόν μπάρμπ' Ἄντωνή. Μέ τό σκόπι στό χέρι, ἀλυχτώντας τά σκυλιά, καί μέ τήν ψυχή στά δόντια, μετά ἀπό λίγη ὥρα διάβαινα τρομαγμένος κάτω ἀπό τά σπίτια τοῦ Παπασιούτη, ὅταν μου ρίχτηκαν τά σκυλιά νά μέ φᾶνε. Καί θά μέ λιάνιζαν ἄν δέν εἶχα τήν τύχη νά βγεῖ μιά γυναῖκα νά τά μαυλίσει, νά τά χουγιάξει, καί νά τά πάρει μέ τά λιθάρια. Ἐπειτα ἀπ' αὐτή τή λαχτάρα, μέ συντροφιά τίς ἀστραπές καί τίς μπουμπουναριές διάβαινα ἀνάμεσα

ἀπ' τόν μαῦρο λάκκο, τόν φοβερό καί τρομερό δίχως νά βλέπω τίποτα μπροστά μου, γιατί ἦτανε μαῦρο σκοτάδι σάν τή πίσσα. Μετά ἀπ' αὐτή τήν ἀγωνία ἀνηφόρησα στά Τσακάτικα καί ξεθάρρεψα λιγάκι ὅταν εἶδα τά μαντριά τους γεμάτα αἶγες καί τά σκυλιά δεμένα. Πῆρα τόν ἀνήφορο καί κοντοστάθηκα μπροστά στό σπίτι τοῦ Κουσιουρή γιά νά πάρω ἀνάσα. Συνεχίζοντας τόν ἀνήφορο βγῆκα ἐπί τέλους στά Σουκάτικα, πού ἦτανε πολύ κοντά μέ τήν Παναγιά, τόσο κοντά πού ἄν ἔσφιγγα μέ δύναμη ἕνα λιθάρι θά τήν ἔφτανα. Πίστευα ὅτι ἐκεῖ στήν Παναγιά θά μέ περίμενε ὅπωςδήποτε ὁ Ἄντωνης Τσίτος, ὁ χωριανός μου. Σταμάτησα καί δέν προχώρησα οὔτε βῆμα ἀπό τά Σουκάτικα γιατί γύρω γύρω ἀπό τήν Παναγιά ἦτανε γεμάτο μνήματα τῶν πεθαμένων καί φοβούμουνα ὅτι θά βγοῦνε νά μέ φᾶνε. Κατήδρομα τά θεόρατα πλατάνια, καί πανήδρομα τά αἰωνόβια πουρνάρια κι ἄλλα διάφορα μεγάλα δέντρα εἶχανε βάλει τήν Παναγιά στή μέση πού τήν ἔκρυβαν, κι ἕνα μαῦρο κατάμαυρο σκοτάδι σάν τήν πίσσα τήν σκέπαζε, ὅπως κι ὅλον τόν τόπο γύρω καί πέρα ἀπ' αὐτήν. Ἄνατρόμαξα, μου κόπηκε τό αἶμα, καί μου δέθηκε ἡ γλῶσσα, καί μέ δυσκολία μπόρεσα νά φωνάξω τόν μπάρμπ' Ἄντωνη. Τόν φώναξα καί τόν ξαναφώναξα ἀλλά αὐτός δέν ἀπολογήθηκε. Δέν ἤθελα νά πιστέψω ὅτι ἔφυγε, κι ἔβαλα ὅλη τή δύναμη τῆς φωνῆς μου καί τόν φώναξα κἀνα δυό φορές ἀκόμα:

— «ὦωω! Ἄντωνη Τσίτοοοο! Ὠρέεεε! μπάρμπ' Ἄντων!» Αὐτός δέν μου ἀπολογήθηκε, οὔτε αὐτή τή φορά.

— «Φίδια πού μέ κουλούργιασαν»- εἶπα δυνατά κι ἔβαλα σπαρακτικές φωνές, στίς ὁποῖες μου ἀπαντοῦσε σχεδόν ταυτόχρονα ἕνα ἄλλο παιδί. Αὐτά πού ἐγώ φώναζα τά ἐπαναλάμβανε αὐτό τό ἄλλο

παιδί. Κι ἐγώ πού νόμιζα ὅτι μέ περιγε-
λουσε τόν ἔβριζα, κι αὐτός μου γύριζε
πάλι τίς βρισιές. Πού νάξερα ἐγώ ὁ
μαῦρος ὅτι ἦτανε ὁ ἀντίλαλος τῆς δικῆς
μου φωνῆς: "Ὅταν ἀργότερα τό ἔμαθα
πήγαινα στό Τσουμπάρι καί φώναζα τῆς
μάνας μου, πού δούλευε, στή Μεσοράχη,
καί ἡ φωνή μου πήγαινε στο Γκόζιακα καί
στή Μελησσοσιά καί γύριζε πίσω ἡ ἴδια
κι ἀπαράλλαχτη, κι ἐγώ θαύμαζα καί
ἀποροῦσα καί ξεκαρδιζόμουνα στά γέλια,
κι ὅταν αὐτά τά γέλια μου γύριζαν πίσω
ἐγώ πάλε θαύμαζα καί πάλε γέλαγα.

"Ἦμουνα ἀπελπισμένος, τά εἶχα χαμέ-
να, καί δέν ἤξερα τί νά κάνω σ' αὐτή τήν
κατάσταση, μέσα σ' αὐτή τήν φοβερή
νύχτα πού ἀκατάπαυστα ἄστραφτε καί
βρόνταγε κι ἔριχνε βροχή μέ τό κατσού-
πι. Θυμήθηκα πάλι τόν μάρμπα Ἀντώ-
νη καί εἶπα:

— «Καλά μου ἔκανες, μου χρειαζόταν.
Θεόσχωρές τον πάππου σου».

Αὐτά εἶπα καί μου φάνηκαν χωρατά
καί μαυροπικρογέλασα. Καί εἶπα στόν
ἑαυτό μου:

— «Τί γελᾷς μωρέ μαυροΓιώργη; Τί
γελᾷς μωρέ ἀστραποκαμμένο; Ἄϊντε
ξεκίνησε καί περπάτα νά σέ ἰδῶ πῶς θά
διαβείς καί πῶς θά περπατήσεις ἀνάμεσα
ἀπό τά καρτέρια τῶν πειρασμῶν, πού δέ
θ' ἀπομείνει οὔτε ποδάρι ἀπό τε σένα.
Ἄϊντε ντέ, τί κάθουσαι;»

Αὐτά τά ἔλεγα στόν ἑαυτό μου κλαίον-
τας, κι ὅπως τά ἔβλεπα ὅλα μαῦρα κι ὅλα
σκοτεινά, μοῦρθε μελλούμενα καί θυμή-
θηκα τόν κάτω δρόμο πού διάβαινε ἀπό τά
«Τρία δέντρα». Καί τότες γέλασαν τά
χείλη μου, κι ἀπόχτησα μία ἐλπίδα ὅτι
ἦτανε δυνατό νά φτάσω αὐτή τήν Ἁγία
Νύχτα στήν Πόβλα. Κι αὐτός ὁ δρόμος
ἀπό τά «Τρία δέντρα», ἦτανε φοβερός καί
τρομερός. Καί πειρασμούς εἶχε, καί

βρυκόλακες εἶχε, καί λύκους καί ἄλλα
ζουλάπια εἶχε, καί τό χειρότερο ἀπ' ὅλα
εἶχε κλέφτες ἀρματωμένους, πού ὅποιος
καί νά τοῦς ἔβλεπε τοῦ κόβουνταν τό
αἶμα. Ἄλλά ἐγώ σκέφτηκα ὅτι, σ' αὐτό
τό γειτονικό χωριό, πού διάβαινα, ἐμεῖς
οἱ Κουντουρέοι εἶχαμε συμπεθεριό μέ
τούς Σουφλέους, καί μπορούσα νά περά-
σω ἀπό τά σπίτια τους καί νά τοῦς
παρακαλέσω νά μέ πάει ἕνας ἀπό τήν
οἰκογένεια, αὐτή τή νύχτα στήν Πόβλα.
Θυμοῦμαι ὅταν πηγαίναμε μέ τήν θεία
μου τήν Νικόλαινα, πού ἦτανε θυγατέρα
τοῦ Ζήση Σούφλα, ὅλοι οἱ συμπεθεροί
καί περισσότερο ἡ συμπεθέρα ἡ Ζήσαινα
μᾶς καλοδέχουνταν καί μᾶς δείχνανε μέ
καλή καρδιά ὅλη τους τήν ἀγάπη κι ὅταν
φεύγαμε μου γερμίζανε τίς τσέπες μέ
καλούδια: καρύδια, μύγδαλα, κινδώνια, κι
ἄλλα. Αὐτά ὅλα μέ ἔκαναν νά πιστεύω, ὅτι
ἡ συμπεθέρα ἡ Ζήσαινα θά εὑρίσκει τρόπο
νά μέ στείλει ἐκείνη τή νύχτα στήν
Πόβλα, ὅπωςδήποτε. Μ' αὐτή τήν ἐλπίδα
σηκώθηκα ἀπάνω, ἔριξα τό σακκούλι
στήν πλάτη, πήρα τό σκόπι στό χέρι,
κοίταξα τήν Παναγία κι ἔκανα τό σταυρό
μου καί ξεκίνησα καί πήρα τόν κάτω
δρόμο ἀπό τά «Τρία δέντρα».

Εὔκολα μπορούσα νά μείνω αὐτή τή
νύχτα καί νά κοιμηθῶ στ' Ἀχούρια, καί
τό ταχύ, πού θάδινε ὁ Θεός τή μέρα
θᾶφειγα γιά τήν Πόβλα μόνος μου καί
δίχως νά φοβᾶμαι ἀπό τίποτα. Ὅποια
θύρα νά χτύπαγα θά μ' ἀνοίγε, κι ὄχι μόνο
σέ μένα πού ἤμουνα παιδί κοντοχωριανό
Ποβλιώτικο, πού μέ ἤξεραν στ' Ἀχού-
ρια καί τά λιθάρια ἀκόμα, ἀλλά κι ἕνα
παιδί πεντάξενο νά ἦτανε, ὅσο καί γύφτου
ἀπό τό Φιλιάτι, θά τοῦ ἀνοίγανε οἱ καλοί
αὐτοῖ ἀνθρώποι καί θά τό ἔμπαζαν στό
σπίτι τους. Ἐγώ ὅμως εἶχα πολύ σοβα-
ροῦς λόγους, αὐτή τήν Ἁγία Νύχτα νά

πάω στό χωριό μου όπωσδήποτε. Καί αὐτοί οἱ σοβαροί λόγοι ἦτανε οἱ ἐξῆς: Νά μῶ στό σπιτάκι μου, νά νιφτῶ, ν' ἀλλάξω παστρικά σκουτιά, νά ποδέσω τά καινούργια κόκκινα τσαρούγια, καί νά πάω γρήγορα στόν Ἰη Νικόλα, νά βαρέσω τήν καμπάνα ἀντάμα μέ τόν Παπαχρήστο. Μετά τήν πρώτη καμπάνα ἄρχιζε ἡ ἀκολουθία τοῦ Ἰορθρου, πού ἄρχιζε στίς τέσσερις «μετά τά μεσάνυχτα» καί στή συνέχεια ἡ ὑπέροχη Λειτουργία τῆς Νύχτας τῶν Χριστουγέννων. Οἱ σοβαροί λοιπόν λόγοι μου ἦτανε, μετά ἀπό τό βάρεμα τῆς καμπάνας, γιά νά βοηθήσω στό Ἱερό τόν ἀξέχαστο Παπαχρήστο, γιά νά τοῦ δίνω τό θυμιατό καί νά τοῦ φιλῶ τό χέρι, νά τό ματαπαίρνω καί νά τό ματαφιλῶ νά κρατάω τή λαμπάδα στό «Σοφία ὀρθοί» ὅταν ἔλεγε τό Βαγγέλιο, κι ὅταν θᾶβγαιναν τά «ἸΑγια». Γιά νά ἀκοίσω ἀπό τήν ἄγια του φωνή τά ὑπέροχα: «Ἰη παρθένος σήμερον» «Ἰη γέννησις σου Χριστέ» κι ὅλα τά ἄλλα πού ἔψελνε αὐτό τό χρυσό στόμα τοῦ Παπαχρήστου. Γιά νά ἀκούσω καί νά θαυμάσω, ἀπό τή φωνή τοῦ ἀνεπανάληπτου, γιά τήν Πόβλα, πρωτοψάλτη τοῦ Σταύρου Νικόλα Τζίγκου ἐκεῖνα τά οὐρανοσταλμένα: «Δεῦτε ἴδωμεν πιστοί πού ἐγεννήθη ὁ Χριστός» «Τί θαυμάζεις Μαρίαμ»; «Ἰ ὁ ἐν κόλποις τοῦ Πατρός πῶς ἐν ἀγκάλαις τῆς μητρός;» Γιά νά ἀκούσω ἀκόμα ἀπό τό ἀφάνταστα καλλίφωνο αὐτόν πρωτοψάλτη (Ι) τέσ ἐξαισίες Καταβασίες: «Χριστός γεννᾶται δοξάσατε». «Μυστήριον ξένον ὄρῶ καί παράδοξον» καί νά τοῦ κανοναρχίσω τά περίφημα: «Ἰ Επεσκέψατο ἡμᾶς» καί «Ἰ Ὅτε καιρός τῆς ἐπί γῆς παρουσίας σου, πρώτη ἀπογραφῆ τῆ Οἰκουμένη ἐγένετο». Καί τό κυριώτερο νά πῶ τόν ἸΑπόστολο! Αὐτά σκεπτόμουνα, ὅταν γύρισα πίσω καί πῆρα τόν κάτω δρόμο

ἀπό «Τά Τρία δέντρα» μέ σκοπό νά σταματήσω στά Σουφλάτικα, πού ἦτανε ἄνθρωποι δικοί μου, καταδικοί μου. Κατεβαίνοντας ἀπό τά Σουκάτικα, διάβηκα πάλε ἀπό τοῦ Κουσιουρῆ, κι ἔκανα πέρα πρὸς τά Νιακάτικα πού οἱ οὐρανοί, ἀπό τίς ἀστραπές, σκίζονταν καί συνεχίζονταν οἱ μπουμπουναριές. Ἰ Εφεγγαν τά λόγκα πέρα ὡς πέρα, κι ἄχαγαν ὅλες οἱ λακκιές κάτω ὡς κάτω, καί ζέσπασε μεγάλη μπόρα, σωστός κατακλυσμός, καί χάλαγε ὁ Θεός τόν κόσμο. Ἰ Ετρεχα μουσκεμένος μέσα στά νερά καί ζαλισμένος σά νά μέ εἶχανε βαρέσει μ' ἓνα λιθάρι στό κεφάλι, καί πῆγα κι ἔκατσα κάτω ἀπό ἓνα μεγάλο πουρνάρι γιά νά πάρω ἀνάσα καί νά περάσει ἡ μπόρα. Ἰ Η μπόρα ὁμως δέν εἶχε σκοπό νά περάσει, ἡ μιά πέρναγε καί ἡ ἄλλη ἔρχονταν καί κατάλαβα ὅτι ὅσο καί νά καθόμουνα κάτω ἀπό τό πουρνάρι τόσο τό χειρότερο γιά μένα. Σηκώθηκα κι ἔφυγα μέ θέληση καί προσπάθεια γιά νά μπορέσω τό γρηγορώτερο νά φτάσω καί νά μῶ στό σπίτια τά Σουφλάτικα. Δέν εἶχα διαβεῖ ἀκόμα τά Νιακάτικα, πού μέσα σ' αὐτό τό χαλασμό καί τό βαθύ σκοτάδι διέκρινα μιά φωτιά νά περπατάει πέρα-δῶθε καί νά ἔρχεται ὄλο καί πῖο κοντά σέ μένα. Ἰ Ανατρόμαξα καί βουβάθηκα, τό πέρασα γιά βρυκόλακα, καί γρήγορα ἔβγαλα ἓνα φυλαχτό ἀπό τό λαιμό μου, πού τό εἶχε κρεμασμένο μ' ἓνα ράμα ἡ μάνα μου. Ἰ Ἦτανε σ' ἓνα μπαλωμαραμένο τιμιόξυλο ἀπό τό Σταυρό τοῦ Πατρός Κοσμᾶ, καί θυμίαμα ἀπό τό «Ἰ Εξαιρέτως». Σφιχτοκρατώντας τό φυλαχτό μέ τεντωμένο χέρι πρὸς τά ἐκεῖ, πού ἔρχονταν ἡ φωτιά, λέγοντας τό «Πάτερ ἡμῶν» καί μέ παγωμένο τό κορμί μου ἀπό τό φόβο εἶπα καί τοῦτο: «Κύριε, ὄπλον κατά τοῦ διαβόλου τόν Σταυρόν σου ἡμῖν δέδωκας». Αὐτό τό εἶχα ἀκοίσει

ἀπό τόν ἀξέχαστο Παπαχρήστο. Πλησιάζοντας ἡ φωτιά πολύ κοντά σ' ἐμένα διέκρινα ἀνάμεσα στό σκοτάδι μιὰ γυναῖκα πού κράταγε στά χέρια της δύο δαυλιὰ καί τά κούναγε πέρα-δῶθε γιά νά βλέπει.

“Αραξα, κι ἀπόμεινα μέ τό στόμα ἀνοιχτό.
“Εβαλε τό χέρι της ἀπάνω ἀπό τά φρύδια της καί μέ ρώτησε:

(Συνέχεια στό ἐπόμενο)

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

*Χειμωνιάτικο παιχνίδι πού κάνουν τά στοιχεῖα τῆς φύσης στή Λίμνη
(Ἄρχεῖο Ἀλέξ. Χ. Μαρμπούλου)*

Η ΦΟΙΝΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ

(Ραδιοφωνική Συνέντευξη με τόν Ἀρχαιολόγο Καθηγητή τοῦ Πολυτεχνείου Δημήτριο Εὐγγελίδη στίς 21-5-57).

Τοῦ ΣΠΥΡΟΥ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ

Ἀδέλφια μας Ἡπειρώτες!

Ἀλύτρωτοι, ἀπόδημοι καί ἐλεύθεροι!
Χαίρετε!

Στή σημερινή μας ἐκπομπή, θά σᾶς μιλήσῃ καί πάλιν, ὀλοκληρώνων τό θέμα του «Φῶς εἰς τήν ἱστορίαν τῆς Ἡπείρου, ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν», ὁ διαπρεπής συμπατριώτης μας καθηγητής τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης εἰς τό Ἐθνικόν Μετσόβιον Πολυτεχνεῖον καί ἕνας ἀπό τούς κορυφαίους ἀρχαιολόγους μας κ. Δημήτριος Εὐαγγελίδης, γόνος τῆς ἠρωϊκῆς Πλησίβιτσας.

Εἰς τοῦτον ὁ τακτικός συνεργάτης τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ Ἀθηνῶν, δημοσιογράφος κ. Σπῦρος Λαμπρίδης, ἀπηύθυνε τό ἐξῆς ἐρώτημα:

— Κύριε Καθηγητά, ἐκ μέρους τῶν πολυπληθῶν ἀκροατῶν τῆς ἐκπομπῆς μας «Ἀντίλαλοι ἀπό τήν «Ἡπειρο», τόσον τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος, ὅσον καί τῶν ἀλυτρώτων ἀδελφῶν μας καί τῶν χιλιάδων ταξιδεμένων εἰς τήν ξένην, σᾶς ἀπευθύνομεν θερμήν παράκλησιν νά μᾶς χαρίσῃτε μίαν ἀκόμη ραδιοφωνικήν ὁμιλίαν, ἀναπτύσσοντες τό ἱστορικόν τῆς καταστροφῆς τῆς πολυανθρώπου πρωτεύουσης τῆς Χαονίας, τῆς εὐδαίμονος Φοινίκης.

— Εὐχαρίστως θά σᾶς ἀναλύσω τό ἱστορικόν τῆς ποτέ εὐδαίμονος Φοινίκης, τῆς ὀνομαστῆς πρωτεύουσης τῆς Χαονίας, ἡ ὁποία ἐπί αἰῶνας ἤκμαζε καί ἐσκόρπιζε τήν λαμπηδόνα καί τήν αἶγλην τοῦ πολιτισμοῦ τῆς. Ἐγινε δέ, μετά τήν

κατάλυση τοῦ βασιλείου τῶν Μολοσσῶν, πρωτεύουσα τοῦ «Ἡπειρωτικοῦ Κοινοῦ», ὕστερα ἀπό τά μέσα τοῦ 3ου πρό Χριστοῦ, αἰῶνος.

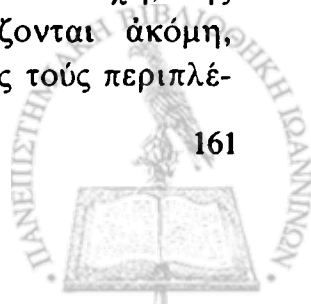
Θά σᾶς μεταφέρω εἰς τό βασιλεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀχιλλέως, Νεοπτολέμου, εἰς τό Βουθρωτόν, τό Ἐκατόμπεδον, τήν Τροία τῆς Κεστρίνης καί τήν Βαϊάκην.

Αἱ Ἡπειρωτικάί χῶραι, ἐδημοκρατοῦντο καί τότε αἱ Χαονικάί πολιτεῖαι, εἰς τὰς ὁποίας διέπρεπεν ἡ Φοινίκη, ἐπηρέαζον ἐφ' ὅλων τῶν Ἡπειρωτικῶν πολιτειῶν.

Στή Φοινίκη, μέσα στό ὑψίπεδο τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου, πού περιβάλλεται ἀπό μεγαλόπρεπα τείχη, βρέθηκαν ἕνας ἑλληνικός ναῖσκος, μετασχηματισμένος ἀπό τούς βυζαντινούς σέ βαπτιστήριον, μιά δεξαμενή τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων καί μιά ἐκκλησία καί στά νότια τοῦ λόφου, ἕνας ἑλληνικός τάφος καί ἐπιγραφές.

Εἰς τό γονιμώτατο πεδίο τῆς ἀρχαίας Κεστρίνης, ἀρδευόμενον ἀπό τά ὀρμητικά ποτάμια Κέλυδνο, Σιμόεντα καί Σκάμανδρο, πού χύνονται εἰς τόν Πηλώδη Λιμένα, ἔκειτο ἡ «εὐδαίμων», κατά τόν ἱστορικόν Πολύβιον, Φοινίκη.

Μετά τήν πῶσιν τῆς βασιλείας τῶν Μολοσσῶν, ἡ σπουδαιότατη πόλις, τό Νομισματοκοπεῖον καί ἡ πρωτεύουσα τῆς Συμμαχίας τῶν Ἡπειρωτῶν, ἦτο ἡ Φοινίκη μέ τά Κυκλώπεια τείχη, τῆς ὁποίας τά ἐρείπια σώζονται ἀκόμη, λευκάζοντα καί ὀρατά εἰς τούς περιπλέ-

οντας τό άκρογιάλι τοῦ Βουθρωτοῦ.

Ὁ κατάρρυτος κάμπος τοῦ Δελβίνου, ἀπό τήν Γκιάσταν, ἕως τοῦς Ἅγίους Σαράντα - τόν ἀρχαῖον Ὀγχησμον, εἶναι κατάσπαρτος ἀπό ἐρειπωμένα φρούρια καί «βουλιαγμένες» πόλεις. Νομίζεις ὅτι εὐρίσκεσαι εἰς μίαν ἀπέραντη νεκρόπολη καί ἐπί μίλια, πλανᾶσαι ἀνάμεσα σέ κιονόκρανα, σπασμένα μάρμαρα, στοές καί πέτρινους διαδρόμους, φέροντας εἰς βωμούς, λουτρῶνας καί τάφους.

Βουθρωτόν - τό σημερινόν Βιβάρι, Ἄγγεσμος, Σωρωνειά, Αὐλή, ἔπειτα οἱ ἀνθισμένοι λόφοι - τά «Ριζά» - πού φέρον εἰς τό κάποτε ἀκμάζον Μοναστήρι τοῦ «Ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Θεολόγου», σκαρφαλωμένο σάν ἀητοφωλιά, στά βράχια, σέ ὕψη ἰλιγγιώδη...

Ἄπ' ἐδῶ ἐπάνω ἡ θεά εἶναι μαγευτική. Εἰς τό βάθος δεξιά τά Κεράυνια σπαθίζου τά οὐράνια πλάτια, θεόρατες καί σκοτεινές αἱ Ἄλπεις τῆς Χειμάρρας. Κάτω ἀπλώνεται χαριτωμένος κάμπος. Νερά τρεχούμενα νά κυλιοῦνται μέσ' τ' αὐλάκια καί τά χαντάκια καί ἐκβάλλου εἰς τόν Σιμόεντα καί τόν Σκάμανδρον, ὅπως μετωνόμασε τά Ἡπειρωτικά ποτάμια, ἡ νοσταλγία τῶν Τρώων αἰχμαλώτων τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀχιλλέως, Νεοπτολέμου, ὁ ὁποῖος ἐγκαθίδρυσε τήν πρώτη πρωτεύουσά του, εἰς τό Βουθρωτόν.

Ἐπάνω εἰς τό Μοναστήρι τοῦ Θεολόγου, ἐπί αἰῶνες ἀναβρῦουν ἄφθονα γάργαρα νερά ἀπό φημισμένες πηγές, πού ἀποκαλοῦνται ἀπό τοῦς κατοίκους Κάλωπον καί Κάκοπον.

Τό νερό τῆς πρώτης πηγῆς ἔχει συστατικά πολύτιμα, εἶναι ἐλαφρό, χωνευτικό καί βραστερό, γι' αὐτό καί πῆρε τήν ὀνομασία «Κάλωπον», ἐνῶ τό νερό τῆς δεύτερης πηγῆς εἶναι βαρύ, δύσπεπτο, ἀκατάλληλο πρός παρασκευήν φα-

γητοῦ καί ἡ πηγῆ πῆρε τήν ὀνομασία «Κάκοπον». Ἡ εὐδαίμων Φοινίκη κατεστράφη ἀπό ἐπιδρομήν πού ἐνήργησαν ληστρικά στίφη Ἰλλυριῶν ἐπιδρομέων, ὀρμηθέντων ἀπό τά ὑψίπεδα τοῦ ποταμοῦ Γενούσου (Σκούμπη).

Ὑστερα ἀπό τήν πῶσιν τῆς δυναστείας τῶν Αἰακιδῶν, ἡ ἐπάρατη διχόνοια διέσπασε τήν ἐνότητα τῆς Ἠπείρου καί κάθε πόλις καί κοιλάς ἀποτελοῦσε τρόπον τινά καί αὐτόνομο κράτος, ἀσθενές καί βραχύβιο, ὑποκείμενο ὅμως εἰς ἐμφυλίους πολέμους καί εὐάλωτο εἰς τοῦς ξένους ἐπιδρομείς. Αὐτό συνέβη καί εἰς τήν Φοινίκη. Εἶχαν παραμελήσει τήν ἄσκησιν εἰς τά ὄπλα καί ἐνεπιστεύοντο τήν ἀσφάλειάν των εἰς μισθοφόρους βαρβάρους. Οἱ Φοινικιοῖς εἶχαν τότε ὡς φρουρούς ὀκτακοσίους Γαλάτας, ἀπό τοῦς κατακλύσαντες τήν Ἑλλάδα, ἄλλοτε ὡς ἐπιδρομείς καί ἄλλοτε ὡς μισθοφόροι. Ὁ Βασιλεὺς Πύρρος, στιγματίζων τήν κατάστασιν αὐτήν, διέταξε νά θέσσουν ἐπί τοῦ ναοῦ τῆς Ἰτωνίδος Ἀθηνᾶς, τό ἐπίγραμμα:

«Τοῦς θυρεοῦς ὁ Μολοσσός, Ἰτωνίδι δῶρον Ἀθᾶνα

Πύρρος ἀπό θρασέων ἐκράμασε Γαλατᾶν,

Πάντα τόν Ἀντιγόνου καθελών στρατόν· οὐ μέγα θαῦμα!

Αἰχμηταί καί νῦν καί πάρος Αἰακίδαί».

Ἡ καταστροφή τῆς πολυῦμητης Φοινίκης, διά τήν ἀκριβῆ τοποθεσίαν τῆς ὁποίας ἐρίζουν οἱ ἀρχαιολόγοι ὄλων τῶν ἐποχῶν, ἐπῆλθεν αἰφνιδιαστική καί κεραινοβόλος.

Ἐκατοντάδες Ἰλλυριῶν ἀγρίων, ἐπολιόρκουν τήν Φοινίκη καί ἐπειδή δέν κατώρθωσαν νά κυριεύσουν αὐτήν, ἤλθαν εἰς συνεννόησιν καί διαπραγματεύσεις μέ

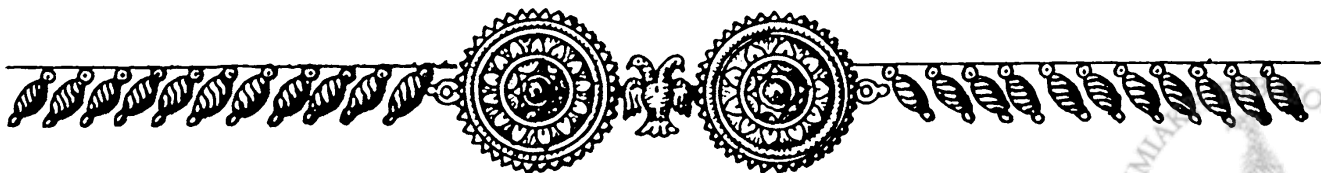
τήν ληστρικήν φρουράν τῶν Γαλατῶν, ἵνα μοιράσουν τήν λείαν καί μέ τήν προδοσίαν αὐτῶν, κατέλαβαν τήν πόλιν καί τήν παρέδωσαν εἰς τό πῦρ καί τήν λαφυραγώγησιν. Οἱ ἀπολίτιστοι Ἰλλυριοί, ἄπιστοι καί πρός ἀπίστους ἀπιστοῦντες, παρεσπόνδησαν πρός τοὺς καταπροδώσαντες τήν Φοινίκην, μισθοφόρους φρουροὺς τῆς Γαλάτας καί κατέσφαξαν αὐτούς μέχρις ἑνός. Ἡ Νέμεσις ἐπῆλθε βαρεία ἐπ' αὐτούς καί τοὺς εὗρηκεν ἀπροφυλάκτους καί χωρίς μέτρα ἀμύνης.

Αὐτά λέει ἡ ἱστορία, ἡ παράδοσις ὅμως ἀναφέρει ὅτι οἱ περισωθέντες κάτοικοι τῆς ποτέ εὐδαίμονος Φοινίκης, μετοίκησαν εἰς τὰ ὄρη τοῦ Δελβίνου καί ἀπετέλεσαν τὰς δύο ἐνορίας τοῦ χωρίου Δρόβιανη, ἢ Δρυοβιανή. Συμμέτοχον τῆς προδοσίας, ὁ θρῦλος ἀναφέρει ἕνα κάτοικον τοῦ γειτονικοῦ χωρίου Κρᾶ, ὁ ὁποῖος παρέδωκεν εἰς τήν βασιλίσσαν τῶν Ἰλλυριῶν Τεύταν, τήν ἐπονομαζομένην «Μονοβύζαν», τὰ κλειδιά τῶν πυλῶν τῆς Φοινίκης.

Ἄλλη ὅμως παράδοσις λέγει ὅτι καί ἡ μονή τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ Μεσοποτάμου, πού υπεράσπιζαν τριακόσιοι καλόγηροι, υπέστη τήν εἰδρομήν τῶν Ἰλλυριῶν, κατόπιν προδοσίας κάποιου κατοίκου τοῦ χωρίου Κρᾶ. Τοῦτον καί τό χωρίον του κατηράσθησαν οἱ καλόγηροι καί ἤρκεσαν λίγα χρόνια γιά νά ξεκληρισθοῦν οἱ περισσότεροι κάτοικοι τοῦ ἐπαράτου ἐκείνου χωριοῦ, ἀπό ἐπιδημίες καί ληστρικές ἐπιδρομές. Ἐκτοτε οἱ κάτοικοι τοῦ καταραμένου χωριοῦ, οὐδέ-

ποτε υπερέβησαν τόν ἀριθόν τῶν δώδεκα οἰκογενειῶν. Καί ὅπως λένε οἱ θρῦλοι, πού διετηρήθησαν ἕως τὰ τελευταῖα χρόνια, εἰς τὰ χωρία τῆς περιφερείας Δελβίνου, διά τοὺς προδότας εἰς τήν Ἡπειρον, ἀνήγειραν οἱ κάτοικοι «λιθοσωρείας», ἀναθέματος. Ὅσοι προδίδουν ἢ ἀδικοῦν Κοινότητος, ἢ διαχειρίζονται ἀγαθοεργήματα μέ ὑποπτες μεθόδους καταστρέφονται εἰς πρώτην, ἢ δευτέραν γενεάν. Παράδειγμα τρανόν, ὅλοι οἱ Ἡπειρῶτες προεστῶτες πού συμμετέσχον εἰς τὰς ἀδικίας καί παρανομίας τοῦ Ἁλῆ Πασᾶ, κατεστράφησαν ὀλοτελῶς.

Σχετικά μέ τήν ἐπωνυμίαν «Μονοβύζα», πού σώζεται εἰς τὰς Ἡπειρωτικές παραδόσεις διά τήν θρυλικήν βασιλίσσαν τῶν Ἰλλυριῶν Τεύταν, ἡ ὁποία παρουσιάζεται σάν ἀμαζόνα μέ περικεφαλαίαν, κράνος, βαρῦ ξίφος ἐπί κεφαλῆς λεγεῶνος Ἰλλυριῶν, διαρπάζουσα πλουσίας πόλεις καί γενναία εἰς τοὺς πολέμους, ὑπάρχει καί ἄλλη ἐκδοχή. «Μονοβύζα» ἐπικαλεῖται καί ἡ περικαλλῆς καί ἀνδροπρεπῆς σύζυγος τοῦ Νικηφόρου τοῦ πρώτου, Δεσπότη τῆς Ἡπείρου. Ἡ Βασίλισσα αὐτή ἀπέδειξε δραστηριότητα καί ἐνεργητικότητα, ὅταν αἱ ἐμφύλιοι ἔριδες καί διχόνοια ἄρχισαν νά ὑποσκάπτουν τὰ θεμέλια τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἡπείρου τό 1271 μετά Χριστόν καί τήν παλαιάν αἴγλην αὐτοῦ, διεδέχθη βαθμηδόν ἡ παρακμή καί ἡ διάλυσις του, ἐπέρανεν ὁ κ. Εὐαγγελίδης, τόν ὁποῖον ηὐχαριστήσαμεν θερμά διά τίς γεμάτες ἐνδιαφέρον, ἀνακοινώσεις του, ἐκ μέρους τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ Ἀθηνῶν.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΜΟΝ ΜΗΝΥΜΑ

Πρός τούς ὑποδούλους ἀδελφούς
τῆς Βορείου Ἡπείρου καί πρὸς ἅπαν-
τα τὸν Ἑλληνισμόν

(Α) Μέ βαθείαν συγκίνησιν συγκεντρωθήκαμε ἀπόψε εἰς τὸ ἀκριτικόν τοῦτο χωριό, τὸ Μαυρόπουλον Πωγωνίου, διὰ νὰ ἀπευθύνουμε ἀπὸ κοντὰ τὸν Ἀναστάσιμον χαιρετισμόν «ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ» πρὸς τούς σκλάβους ἀδελφούς μας τῆς Βορείου Ἡπείρου, οἱ ὅποιοι καί ἐφέτος δέν θὰ ἐορτάσουν Πάσχα· δέν θὰ ψάλουν, ὅπως ὅλοι τῆς γῆς οἱ Χριστιανοί, τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη», καί δέν θὰ κοινωνήσουν τῶν ἀχράντων Μυστηρίων. Ὅχι, βέβαια, ὅτι δέν τό θέλουν, οὔτε, τάχα, ὅτι εἶναι ἄθεοι καί ἄπιστοι, ὅπως τούς παρουσιάζει τὸ Ἀλβανικόν καθεστῶς. Οἱ Βορειοηπειρῶται, ὅπως γενικῶς ὅλοι οἱ Ἕλληνες, ὑπῆρξαν ἀνέκαθεν, εἶναι δέ καί σήμερα, λαὸς βαθύτατα θρησκευόμενος. Δέν θὰ κάνουν Πάσχα ἐκεῖ μέσα, διότι τὸ ἀθεϊστικόν τυραννικόν καθεστῶς κατήργησε διὰ νόμου τὴν θρησκείαν καί ἀπαγορεύει αὐστηρῶς πᾶσαν θρησκευτικὴν ἐκδήλωσιν, καί αὐτὸ ἀκόμη τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ.

(Β) Ἦλθαμε, λοιπόν, ἀπόψε ἐδῶ, διὰ νὰ ποῦμε εἰς τούς ἀδελφούς μας τὸ «ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ», καί ἐπὶ πλέον νὰ ἀποτίσουμε φόρον τιμῆς, θαυμασμοῦ καί εὐγνωμοσύνης πρὸς αὐτούς, διότι χάριν τῆς πίστεως πρὸς τὸν Χριστὸν καί τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν Ἑλλάδα σηκώνουν, ἐπὶ ἔτη τώρα, τὸν σταυρόν τοῦ διωγμοῦ καί τῶν μεγάλων

δοκιμασιῶν.

Ναί, ἀγαπητοί! Ἡ Ἐκκλησία τῆς Βορείου Ἡπείρου εἶναι σήμερα ἢ κατ' ἐξοχήν - ἀνά τὸν κόσμον ὅλον - ἐσταυρωμένη καί διωκόμενη Ἐκκλησία) καί ἀλλοῦ, βεβαίως, διώκεται ἢ Πίστις. Τηροῦνται ὁμως, ἐκεῖ, καί μερικά προσχήματα. Ἐνῶ ἐδῶ, ἔχομεν ἀνηλεῆ καί ἐξοντωτικὸν διωγμόν, ἀφοῦ, ὡς γνωστόν, ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ ναοὶ ἐγκρεμίσθησαν ἢ μετεβλήθησαν εἰς σταύλους, ἅπαντες οἱ Ἱερεῖς ἀπεσχηματίσθησαν καί ἐφονεύθησαν, ἐπὶ πλέον δέ, χιλιάδες ἀδελφοί μας σήπονται εἰς τὰς φυλακάς καί τὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως καί τὴν ἐξορίαν, διὰ τὸν λόγον καί μόνον ὅτι θέλουν νὰ μένουν Χριστιανοί καί Ἕλληνες.

Ἄς τό συνειδητοποιήσωμεν, ἀγαπητοί μου, καλὰ, ὅτι ἐκεῖ μέσα οἱ ἀπάνθρωποι διωγμοὶ εἶναι σκληρότεροι καί ἐκείνων πού ἐγίνοντο ἐπὶ Νέρωνος καί τῶν ἄλλων Ρωμαίων αὐτοκρατόρων τῶν τριῶν πρώτων αἰώνων, ἀσυγκρίτως δέ φοβερώτεροι καί ἐκείνων τῆς τουρκοκρατίας. Εἰς τὴν Βόρειον Ἡπειρον ἔχομεν συγχρόνους νεομάρτυρας. Ἐκεῖ μέσα γράφεται νέο μαρτυρολόγιον, πού θὰ προστεθῇ, εἰς τὸ παλαιόν, μέ ἀπλοῦς καί ἀφανεῖς, ἀλλὰ γενναίους πιστοῦς, ἄνδρας καί γυναῖκας, νέους καί νεάνιδας. Ὑποκλινόμεθα, λοιπόν, ἀπόψε,

μπροστά εις τούς συγχρόνους αὐτούς μάρτυρας τῆς πίστεως, πού «βαστάζουν ἐν τῷ σώματί των τά στίγματα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ». Τούς εὐγνωμονοῦμεν διά τήν θαρραλέαν ὀρθόδοξον μαρτυρίαν, πού δίδουν εις τόν 20όν αἰῶνα. Ἀσπαζόμεθα ἐν συγκινήσει τίς ἱερές ἀλυσίδες, μέ τίς ὁποῖες εἶναι δεμένοι χάριν τῆς πίστεως, καί ἐν ταπεινώσει βαθεῖα ἀπευθυνόμεθα πρός τόν Ἅγιον Θεόν διά νά τόν παρακαλέσουμε «Τῶν ἐν βήμασι, καί μετάλλοις, καί ἐξορίαις, καί πικραῖς δουλείαις, καί πάσῃ θλίψει καί ἀνάγκῃ καί περιστάσει ὄντων μνημόνευσον, ὁ Θεός». Ναί, Κύριε, ἐνθυμήσου τούς μάρτυρας ἀδελφούς μας τῆς Βορείου Ἡπείρου· στήριξέ τους, Κύριε, εις τήν πίστιν· καί χάρισέ τους σύντομα τήν λύτρωσιν καί τήν σωτηρίαν ἀπό τά φοβερά δεινά τους.

(Γ) Ἀλλά ἤλθαμε, ἐδῶ, καί δι' ἓνα ἄλλον λόγον: Νά διαβεβαιώσωμεν, διά μίαν εἰσέτι φοράν, τούς ὑποδούλους αὐτούς ἀδελφούς μας, ὅτι εἴμεθα κοντά τους. Ὅτι ὁ πόνος τους, τά βάσανά τους, τό δρᾶμα τους εἶναι καί ἰδικά μας, εἶναι ὅλων τῶν Ἑλλήνων. Ναί, εἴμεθα ὅλοι παρά τό πλευρόν τους. Ἡ περίοδος τῆς ραστώνης καί τῆς ἀδιαφορίας παρῆλθε, καί σήμερα, χάριτι Θεῖα, μία ἐθνική ἀφύπνισις συντελεῖται εἰς σύμπαντα τόν Ἑλληνισμόν τοῦ ἐσωτερικοῦ καί ἐξωτερικοῦ, ὑπέρ τῶν δεινῶς χειμαζομένων ἀδελφῶν μας τῆς Βορείου Ἡπείρου.

Τά συντελεσθέντα, μάλιστα, ἀπό τοῦ παρελθόντος Πάσχα εἶναι ὄντως θαυμαστά. Ἴδοῦ μερικά:

(1) Αἱ συντριπτικά καταθέσεις μαρτύρων ἐξ Ἑλλάδος - μετέσχομεν προσωπικῶς καί ἡμεῖς - τῆς Πανηπειρωτικῆς Ὀμοσπονδίας Ἀμερικῆς καί Καναδά, καθῶς καί ἄλλων προσωπικοτήτων καί φορέων, ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων τοῦ Ἀμερικανικοῦ Κογκρέσσου, τόν παρελθόντα Ἰανουάριον, κατά τοῦ τυραννικοῦ καθεστῶτος τῆς Ἀλβανίας.

(2) Ἡ καταδίκη τοῦ Ἀλβανικοῦ καθεστῶτος ἐκ μέρους τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων τοῦ Ο.Η.Ε., πού ἐδρεύει εις τήν Γενεύην. Μάλιστα 43 κράτη (μέλη τῆς ἐν λόγῳ Ἐπιτροπῆς) - τά πλεῖστα ἐκ τῶν ὁποίων ἀνήκουν εις τόν ἀνατολικόν συνασπισμόν καί τόν λεγόμενον τρίτον κόσμον - ὁμοφώνως ἀπεφάνθησαν, ὅτι εις τήν Ἀλβανίαν καί μάλιστα εις τήν Βόρειον Ἡπειρον τά ἀναφαίρετα ἀνθρώπινα δικαιώματα ποδοπατοῦνται καί στραγγαλίζονται ἀσυστόλως.

(3) Τά πάνδημα συλλαλητήρια εις πολλάς πόλεις τῆς Ἑλλάδος, μέ ἀποκορύφωμα τό ἐν Ἀθήναις συλλαλητήριον καί τήν μεγαλειώδη πορείαν πρός τήν Ἀλβανικήν πρεσβείαν, τόν παρελθόντα Φεβρουάριον, κατά τό ὁποῖον 40.000 καί πλέον λαοῦ διετράνωσαν τήν συμπάρασιν των πρός τούς ἀπεργούς φυγάδας Βορειοηπειρώτας καί, γενικώτερον, πρός τόν ὅλον Βορειοηπειρωτικόν ἀγῶνα. Τέλος,

(4) Αἱ ἐπίσημοι διακηρύξεις ὑπέρ τῶν ἐν Βορείῳ Ἡπείρῳ χειμαζομέ-

ΓΙΟΡΤΗ ΛΙΞΗΣ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΔΗΜΟΤ. ΣΧΟΛ. ΗΓΩΓΩΝΙΑΝΗΣ (1905)
* Από άριστερά καθημενοι: 5ος Χατζηγιάννης, 6ος Παν. Κυρούσης, 7ος Θυμιοπούλου-Κυρούση
Αικ. διδασκάλισσα, απέναντί Γ. Παπαντωνίου, 10ος Β. Κυρούσης. * Ορθοί: 1ος Γρηγ. Κυρούσης,
2ος Περ. Βασιλειάδης, 3ος Κολέφας Κ., 6ος Κυρούσης * Ισκίν., 7ος Κατσιάτης Η., 10ος
Κυρούσης Θ.

(* Αρχ. * Ελέν. Κυρούση-Νίκου)

νων ἀδελφῶν μας, τόσον τοῦ κυβερνῶντος κόμματος μέ τας ὑπευθύνους δηλώσεις τοῦ κυρίου Πρωθυπουργοῦ εἰς Ἰωάννινα, τήν 21ην Φεβρουαρίου, ὅσον καί τῆς ἀξιωματικῆς ἀντιπολιτεύσεως καί τῶν ἄλλων κομμάτων, πλήν τοῦ Κ.Κ.Ε.

Ἔλα τά ἀνωτέρω δείχνουν, ὅτι τό Βορειοηπειρωτικόν εἰσηλθεν εἰς μίαν νέαν φάσιν καί καμπήν, τήν πλέον κρίσιμον καί σοβαράν! Καί χρέος ὄλων μας εἶναι νά ἀγωνισθοῦμε, ὥστε τά νέα αὐτά δεδομένα νά ὀδηγήσουν εἰς ὀρθήν καί δικαίαν λύσιν τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ δράματος. Δι' αὐτό καί ἀπό τῆς θέσεως αὐτῆς ἀπευθύνομεν θερμήν ἔκκλησιν καί ἀγωνιώδη κραυγήν πρός ὅλους τοὺς Ἕλληνας τοῦ ἐσωτερικοῦ καί τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἰδιαιτέρως δέ πρός τήν πολιτικήν καί πνευματικήν ἡγεσίαν τοῦ τόπου, ὅπως ἐνωμένοι - ὡς συμβαίνει καί μέ τό ἐθνικόν θέμα τῆς Κύπρου - νά ἀγωνισθοῦμε καί διά τά στραγγαλιζόμενα δίκαια τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ τῆς Βορείου Ἡπείρου.

(Δ) Κατόπιν τῶν ὄσων ἐτονίσαμε, θεωροῦμε σκόπιμον νά ἀπευθυνθοῦμε δι' ὀλίγων καί πρός τόν Δικτάτορα τῆς Ἀλβανίας. Καί νά τοῦ εἰποῦμε, ὅτι πλανᾶται πλάνην οἰκτράν, ἐάν νομίζῃ ὅτι μέ τας ἐκεῖθεν ἐκτοξευόμενας ἀπειλάς καί ὕβρεις ἐναντίον μας ἢ μέ τά ὑποκριτικά γλυκόλογά του περί φιλίας καί καλῆς γειτονίας, πού ἀπευθύνει πρός τήν Ἑλλάδα, θά ἐπιτύχῃ νά ἐγκαταλείψωμεν ἡμεῖς ἀπροστατεύτους τοὺς ἀδελφούς μας, ὥστε ἐκεῖ-

νος, ἀνενόχλητα, νά φέρῃ εἰς πέρας τό σατανικόν του σχέδιον, πού δέν εἶναι ἄλλο, παρά ὁ πλήρης ἀφελληνισμός καί ἀποχριστιανισμός τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Εἶναι καιρός νά τό καταλάβῃ, ὅτι οἱ Ἕλληνες, προδότες καί φονεῖς τῶν ὑποδούλων ἀδελφῶν μας δέν θά γίνωμεν. Ἄν δέ, πάλιν, ἐπιθυμῇ, ὡς διατείνεται αὐτός καί οἱ ἐδῶ ὁμοιόδεάτου, φιλίαν πραγματικήν καί τίμιον διακανονισμόν τοῦ ἀπό ἐτῶν ἐκκρεμοῦντος Βορειοηπειρωτικοῦ θέματος, δέν ἔχει παρά νά τό δείξῃ εἰς τά πράγματα. Αἱ διεθνεῖς συμβάσεις καί ἀποφάσεις εἶναι, ἐν προκειμένῳ σαφεῖς. Ἄς ἐφαρμόσῃ λοιπόν, τό πρωτόκολλον τῆς Κερκύρας. Ἄς ἐφαρμόσῃ τήν ἀπόφασιν τοῦ Διεθνοῦς Δικαστηρίου τῆς Χάγης, τοῦ 1935, ὅπως ἐπίσης ἄς τηρήσῃ καί ὅλα ὅσα διαλαμβάνει περί τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων ὁ Καταστατικός Χάρτης τοῦ Ο.Η.Ε., τοῦ ὁποῦ μῆλος εἶναι καί ἡ Ἀλβανία. Καί ἀντί νά ἐπικαλῆται τό γελοῖον ἐπιχείρημα, ὅτι τάχα ὁ λαός... κατήργησε - μέ ποσοστόν, μάλιστα, 99,99% - τήν Θρησκείαν, καλεῖται νά σταματήσῃ τοὺς διωγμούς. Νά ἀνοίξουν, δηλαδή, οἱ Ἐκκλησίαι ὅπως ἦσαν καί πρὶν νά λειτουργήσουν κατά τόν ἴδιον τρόπον τά Ἑλληνικά Σχολεῖα νά ἀφεθοῦν ἐλεύθεροι οἱ χιλιάδες τῶν φυλακισμένων καί ἐξορίστων, διά νά ἐπιστρέψουν εἰς τά σπιτία τους. Καί ἀκόμη, νά φύγουν τά ἠλεκτροφόρα συρματοπλέγματα ἀπό τά σύνορα, διά νά ὑπάρξῃ ἐλευθέρᾳ ἐπικοινωνία μέ τοὺς ἀδελφούς μας.

Αυτά, καί μόνον αυτά, είναι δείγματα καλής φιλίας. Τά ἄλλα, πού ἐπιχειρεῖ νά ἐπιτύχη διά τῶν ἐδῶ ποικιλωνύμων πρακτόρων πού ἐξαπολύει, εἶναι ἐκ τοῦ πονηροῦ καί δέν πρόκειται νά μᾶς ἐξαπατήσουν.

(Ε) Μετά ἀπό αὐτά, αισθανόμεθα, τέλος, τήν ἀνάγκην, ἀπόψε πού εὐρισκόμεθα ἐδῶ, νά ἀπευθυνθοῦμε καί πρὸς τούς πονεμένους ἀδελφούς μᾶς καί νά τούς εἰποῦμε ἀπό τά βάθη τῆς ψυχῆς μας:

Ἄδελφοί μας Βορειοηπειρῶται!

Εἴμεθα κοντά σας. Μή ἀποκάμνετε καί μή λυγίζετε, ἀδελφοί. Κρατῆστε βαθειά εἰς τήν ψυχὴν σας καί τήν ψυχὴν τῶν παιδιῶν σας τήν πίστιν πρὸς τόν Χριστόν καί τήν ἀγάπην πρὸς τήν Ἑλλάδα. Μή λησμονῆτε ποτέ, ὅτι εἴσθε Ὁρθόδοξοι Ἑλληνες καί ἀπόγονοι ἡρώων Ἑλλήνων. Κρατῆστε τα, ἀδελφοί μας, αὐτά ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ καί μέ κάθε θυσίαν. Καί νά εἴσθε βέβαιοι - τό λέγει καί ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός - ὅτι «θά ἔλθῃ τό ποθούμενον» καί διά σᾶς. Θά ἔλθῃ, διότι αἱ προσευχαί σας καί αἱ προσευχαί τῶν μαρτύρων σας καί ὅλου τοῦ Ἑλληνισμοῦ διάπυροί ἀνεβαίνουν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ

Θεοῦ.

Θαρσεῖτε, ἀδελφοί!

Δέν θά νικήσῃ τό ἐπτακέφαλον θηρίον τῆς Ἀποκαλύψεως, ὁ Ἄντιχριστος, ἀλλά θά νικήσῃ ὁ Χριστός. Ὁ Ἀναστάς Κύριος, πού ἐνίκησε τόν θάνατον, καί διά μέσου τῶν αἰώνων ἐνίκησε καί ἐθριάμβευσε ἐναντίον ὅλων τῶν ἀντιχρίστων δυνάμεων πού τόν ἐπολέμησαν. Αὐτός θά νικήσῃ καί τόν τύραννον τῶν Τιράνων, πού ἀπάνθρωπα σᾶς βασανίζει καί σᾶς ταλαιπωρεῖ.

Κουράγιο, ἀδελφοί!

Θερμὴ μας προσευχή καί καθημερινός μας ἀγώνας εἶναι καί θά εἶναι νά ἔλθῃ τό συντομώτερον ἢ πολυπόθητος ἡμέρα, πού θά σημάνουν καί διά σᾶς οἱ καμπάνες τοῦ λυτρωμοῦ, καί ὅλοι μαζῆ, ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τοῦ Ἑλληνισμοῦ, νά ψάλλουμε τόν νικητήριον παιᾶνα:

Χριστός Ἀνάστη!

Καί ἡ Βόρειος Ἡπειρος Ἀνάστη!

Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ νά εἶναι μαζῆ σας, μάρτυρες ἀδελφοί μας. Ἀμήν.

+ Ὁ Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς
καί Κονίτισης
ΣΕΒΑΣΤΙΑΝΟΣ

Φίλε Ἀναγνώστη.

Τό Δελτίο τῆς «Ἡπειρωτικῆς Ἐταιρείας» στέλλεται σέ πνευματικούς ἀνθρώπους μέ μικρὴ αὐτοπροαιρετὴ συνδρομή, γιατί δέν εἶναι ἐκδοτικὴ ἐπιχείρηση καί δέν ἀποβλέπει σέ κέρδη. Ἀποβλέπει στὸν Ἡπειρωτισμό.

Ἐάν νομίζετε ὅτι σὸ περιβάλλον σας εἶναι ἓνας - δυὸ συμπατριῶτες, σάν ἐσᾶς, πού ν' ἀξίζει νά πάει στὰ χέρια τους, στείλτε μας τήν διεύθυνσή τους.

Ο ΜΑΣΤΡΟ - ΝΙΚΟΛΑΣ

ΤΟΥ ΓΕΩΡΓ. ΑΡ. ΧΡΗΣΤΙΔΗ

“Ολο τό καλοκαίρι οί λελεκάδες αλώ-
νιζαν τά κεραμίδια στά άρχοντικά τών
Γιαννίνων, γιατί αυτά είχαν τά μεγάλα
μπουχαριά πού οί λελεκάδες έφκίαναν τίς
τεράδτιες έκεινες φωληές πού οί περισ-
σότεροι από μās τούς παληούς θυμόμα-
στε τόσο καλά.

“Όταν άρχιζαν τά πρωτοβρόχια τό
χινόπωρο, κάθε σπίτι είχε και τίς σταλαμα-
τιές του.

Ήταν πολλοί οί μαστόροι πού «έπια-
ναν» αυτές τίς σταλαματιές, αλλά ένας
από τούς πρώτους και καλλίτερους ήταν
ό Μάστρο Νικόλας.

“Όχι τόσο για τή μαστοριά του, μά για
τήν προθυμία πού έδειχνε.

Μόλις του έστελναν χαμπέρ, ό Μά-
στρο Νικόλας, πού είχε τό σπιτάκι του στά
Ζευγάρια, έτρεχε άμέσως.

Γι' αυτό και πολλοί καλοστεκούμενοι
νοικοκυραίοι τών Γιαννίνων τόν προτιμού-
σαν.

“Αν δέν είχε τόν καιρό πού έπρεπε, ό
Μάστρο Νικόλας έπιανε τίς μεγαλύτερες
σταλαματιές, δούλευε και τίς Κυριακές,
άκόμα και τή νύχτα, όταν ήταν μεγάλη
ανάγκη. “Άλλως τε είχε άρκετό ρεχάτι
όλο τό καλοκαίρι: τώρα τό φθινόπωρο και
τό χειμώνα ήταν πού έβγαζε τό ψωμί τής
φαμίλιας του. Είχε δέ νά φροντίση και για
τά προικιά τής μοναχοκόρης του, τής
Φώτως.

Γι' αυτό είχε βάλει στό μάτι ένα καλό
παιδί, έναν κάλφα πού κύτταζε νά μάθη
άλλο ζανάτι, δηλ. πού ήθελε νά γίνη
μαραγκός.

“Ο Μήτσος – έτσι λεγότανε ό κάλφας
– ήτανε έργατικό και φιλότιμο παιδί πού
δέν έχανε τόν καιρό του στά καφενεία και

πού δέν φοβότανε τή δουλειά.

“Ο Μήτσος δέν ειπε όχι όταν του
έκαναν τήν προξενιά για τή Φώτω. “Ο
Μάστρο Νικόλας δέν ήταν κανέννας πλού-
σιος, μά είχε τόν τρόπο του. “Όταν
έδωκαν τό λόγο, τόν διαβεβαίωσε ό
πεθερός ότι μεταξύ τών άλλων θά του
έδινε και καμιά δεκαριά άρχοντικά τών
Γιαννίνων πού θά ήταν άρκετά νά βγάξη
τό ψωμί τής φαμίλιας του. Ήταν σαν νά
λέμε μέρος από τήν προίκα.

“Εν τω μεταξύ τόν έμαθε πώς νά
πιάνη τίς σταλαματιές, έγινε και ό γάμος
και δέν περιμεναν παρά τά πρωτοβρόχια.
“Ο Μάστρο Νικόλας είχε ειδοποιήσει
τούς πελάτες του πού είχε διαλέξει για τό
γαμπρό του ότι από εκεί και πέρα τίς
σταλαματιές θά τίς έπιανε ό Μήτσος, πού
ήταν καλός τεχνίτης και νά μή έχουν
καμιά άνησυχία.

“Άλλως τε αυτός, ό Μάστρο Νικόλας,
θά ήταν υπεύθυνος.

Μόλις άρχισαν τά πρωτοβρόχια, είδο-
ποίησαν τόν Μήτσο πού έτρεξε γρήγορα
γρήγορα και έπιασε όλες τίς σταλαματι-
ές. Τά πράγματα ήταν άκριβώς όπως του
ύποσχέθηκε ό πεθερός.

“Υστερα όμως σταμάτησαν οί δουλει-
ές, μέχρις ότου άρχίσουν εκείνες οί
ατέλειωτες και φοβερές βροχές του
Νοεμβρίου πού μόνο τά μπουμπουνιστα-
ριά ήταν ικανά νά σαλέψουν τά κεραμίδια.

Τρεχάλα από δώ τρεχάλα από κεϊ, τά
τακτοποίησε όλα τά σπίτια ό Μήτσος, πού
και πάλι ήταν εύχαριστημένος.

Σέ λίγο όμως πάλι σταμάτησαν τά
τρεχάματα. Σταμάτησαν όλότελα οί δου-
λιές κι ό Μήτσος άρχισε νά στενοχωριέ-
ται.

“Όταν πήγε νά τόν δῆ ὁ πεθερός του καί τόν ρώτησε πῶς πᾶν οἱ δουλειές, ὁ γαμπρός τοῦ παραπονέθηκε ὅτι τεμπέλι-αζε, ἐκτός ἀπό κάτι μερεμέτια πού βρῆκε μόνος του ἐδῶ καί ἐκεῖ.

Οἱ πελάτες πού σοῦδωσα, ἦρθαν;

“Ὅλοι ἦρθαν, ὅπως μοῦ τόταξες, ἀλλά μιά πού τούς ἔπιασα τίς σταλαματιές, τώρα φαίνεται ὅτι θά πρέπει νά περιμένω τοῦ χρόνου γιά τὰ πρωτοβρόχια.

Δαγκώθηκε ὁ Μάστρο Νικόλας γιατί κατάλαβε τό λάθος του. Δέν τόν εἶχε ὀρμηνέψει καλά. Πῆρε λοιπόν τόν ἐργατι-κό γαμπρό του, πού δέν φάνηκε καί τόσο ἀτσίδα, καί τόν ὀρμήνεψε.

– Παιδί μου Μῆτσο, δέν φτάνει νά εἶσαι πρόθυμος καί ἐργατικός μονάχα σ’ αὐτό τό ζανάτι τό δικό μας. Χρειάζεται καί λίγο μυαλό.

Ἐγώ ἄμα πᾶνω τίς μεγάλες σταλαμα-τιές στή μιά ἄκρη τοῦ σπιτιοῦ, πηγαίνω στήν ἄλλη ἄκρη καί τραβάω ἓνα κεραμίδι, ὅσο χρειάζεται μέ μιά δυνατή βροχή νά παρουσιασῆ μιά μικρή σταλαματιά.

Ποτέ δέν λείπουν οἱ σταλαματιές ἀπ’ αὐτά τὰ μεγάλα ἀρχοντικά, ἐκτός ἀπό τό καλοκαίρι πού δέν βρέχει. Γι’ αὐτό καί σοῦπα ὅτι μέ δέκα ἀρχοντικά θά μπορέ-σης νά φυλάξεις τή φαμίλια σου. Τώρα κάνε ὑπομονή ὅσο ν’ ἀρχίσουν τὰ πρωτο-βρόχια, κάνε ὅ,τι σέ ὀρμηνεύω τώρα καί δέν θά χαθῆς!

Κι οὔτε χάθηκε ὁ Μάστρο Νικόλας, κι οὔτε χάθηκε ὁ Μῆτσος παρά τώρα τελευταῖα πού τὰ ἀρχοντικά ἐγίναν πολυ-κατοικίες πού δέν ἔχουν σταλαματιές!

(Ἐκ τῶν «Ἡπειρωτικῶν»)

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

Ἐκπομπή τοῦ Κάστρου Ἰωαννίνων (1922) (Ἐπίσημο Κ. Ἐξάρχου)

ΜΕΣΕΛΕΔΕΣ ΤΩΝ ΠΡΟΓΟΝΩΝ ΜΑΣ

Ο ΚΑΛΟΠΡΟΑΙΡΕΤΟΣ

Ἡ Δρόβιανη, κεφαλοχώρι τῆς Βορείου Ἠπείρου, χωριό Ἑλληνόφωνο μέ παιδευτική παράδοση. Πατρίδα δασκάλων καί ἐπιχειρηματιῶν. Ὄνόματα ἐξέχοντα: ὁ Μίνως Λάππας Καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου καί Γεν. Γραμματέας τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας ἐπί Χαρ. Τρικούπη. Ἔλαβε μέρος στήν ἄτυχη ἐπανάσταση τοῦ 1878 (Λυκοῦρσι). Ὁ Σπῦρος Καλλιάφας Καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου, Εὐθ. Καλλιάφας Γυμνασιάρχης. Χρ. Πράτσικας Καθηγητής Νομικῆς τοῦ Πανεπιστημίου, Ἄνδρ. Πράτσικας Καθηγητής τῆς Ἱατρικῆς. Τάσος Βιδούρης καθηγητής καί Λόγιος. Θεμ. Βολίδης Καθηγητής καί Ἐπιμελητής χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης. Καί ὄλοι αὐτοί σχεδόν σύγχρονοι. Ποιό ἄλλο χωριό, τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου ἔχει νά ἐπιδείξει τέτοιο φαινόμενο; Σιδέρης Πράτσικας ἀγωνιστής καί ἔμπορος πού διέπρεψε στήν Πάτρα. Διέπρεψαν ἐπίσης οἱ Δροβιανίτες ἐκτός ἀπό τήν Πάτρα, στήν Ἀλεξάνδρεια καί στό Κάϊρο. Τολμηροί καί ἐπιχειρηματικοί. Ἐξ ἄλλου οἱ Δροβιανίτες ἀντιστάθηκαν καί στόν Ἀλῆ Πασιᾶ, πού ἤθελε νά «ζαπώσει» τήν κωμόπολή τους.

Ὅμως στόν πνευματικό αὐτόν ἀνθρώπο βρίσκεται καί τό φαρμακερό ἀγκάθι.

Ἔνας Δροβιανίτης λέει ὁ «μεσελές» (προφορική ἀφήγηση) ἔχαλοῦσε κατά τόν ἐξῆς σατανικό τρόπο τά συνοικέσια.

Ἐπήγαινε στό σπίτι τῆς νύφης.

– Καλό παιδί ὁ τάδες. Νοικοκύρης ἄριστος, ἐργατικός καί μὴν ἀκοῦτε τόν κόσμο ὅτι ἔχει σχέσεις καί μέ ἄλλες γυναῖκες, ὅτι πίνει, ὅτι σκορπάει τά λεπτά του κ.λπ.

Ἐπήγαινε στό σπίτι τοῦ γαμπροῦ.

– Καλή κοπέλλα ἡ δεῖνα. Μὴν ἀκοῦτε τόν κόσμο, πού λέει πώς πηγαίνει καί μέ ἄλλους ἄντρες, ὅτι εἶναι ἀκαμάτρα κ.λπ. κ.λπ.

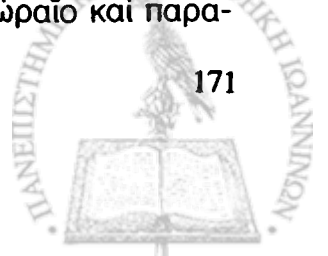
A.X.M.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Κατά τίς ἀρχαιρεσίες τῆς 12 Μαρτίου 1984 καί στή συνεδρίαση τῆς 16 Μαρτίου 1984 διαμορφώθηκε ὡς ἐξῆς τό Δ. Συμβούλιο τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφικῆς Ἐταιρείας:

Πρόεδρος ὁ καθηγητής κ. Δημ. Λουκᾶτος, Α΄ Ἀντιπρόεδρος ὁ καθηγητής κ. Βασίλειος Βαλαώρας, Β΄ Ἀντιπρόεδρος ὁ καθηγητής κ. Δημ. Οἰκονομίδης. Γενικός Γραμματέας ὁ καθηγητής κ. Μιχ. Μερακλῆς. Ταμίας ὁ κ. Στέφ. Ἡμελος. Εἰδικός Γραμματέας ὁ κ. Γεώργιος Αἰκατερινίδης. Σύμβουλοι οἱ κύριοι: Λεάνδρος Βαρανούσης, Πέτρος Γλέζος, Πόπη Ζώρα, Μαρία Κυριαζοπούλου-Μιράσγεζη, Θανάσης Κωστάκης, Μενέλαος Ζουρτόγλου.

Ἀπευθύνομε τά θερμά συγχαρητήρια πρὸς τό ἐκλεγέν, ἐκλεκτό πραγματικά, Συμβούλιο ἀπό τούς διακεκριμένους ἀνθρώπους, πού τό συνθέτουν καί εὐχόμεστε κάθε προκοπή «στό ὠραῖο καί παρα-

δοσιακό έργο τής 'Εταιρείας». Τό προσωπικό έργο ενός έκαστου τών Μελών του είναι ή καλύτερη έγγύηση γιά τή συλλογική τους πιά πέρα πορεία.

Πολλά από τά διοικητικά Μέλη τής 'Εταιρείας τιμούν καί τήν 'Ηπειρωτική

'Εταιρεία μέ τή φιλία τους καί τήν πνευματική τους προσφορά όπως: 'Ο Πρόεδρος καθηγητής Δημ. Λουκάτος, ό 'Αντιπρόεδρος κ. Βασ. Βαλαώρας, ό κ. Δημ. Οικονομίδης, ό κ. Λέανδρος Βρανούσης, ή κυρία Πόπη Ζώρα.

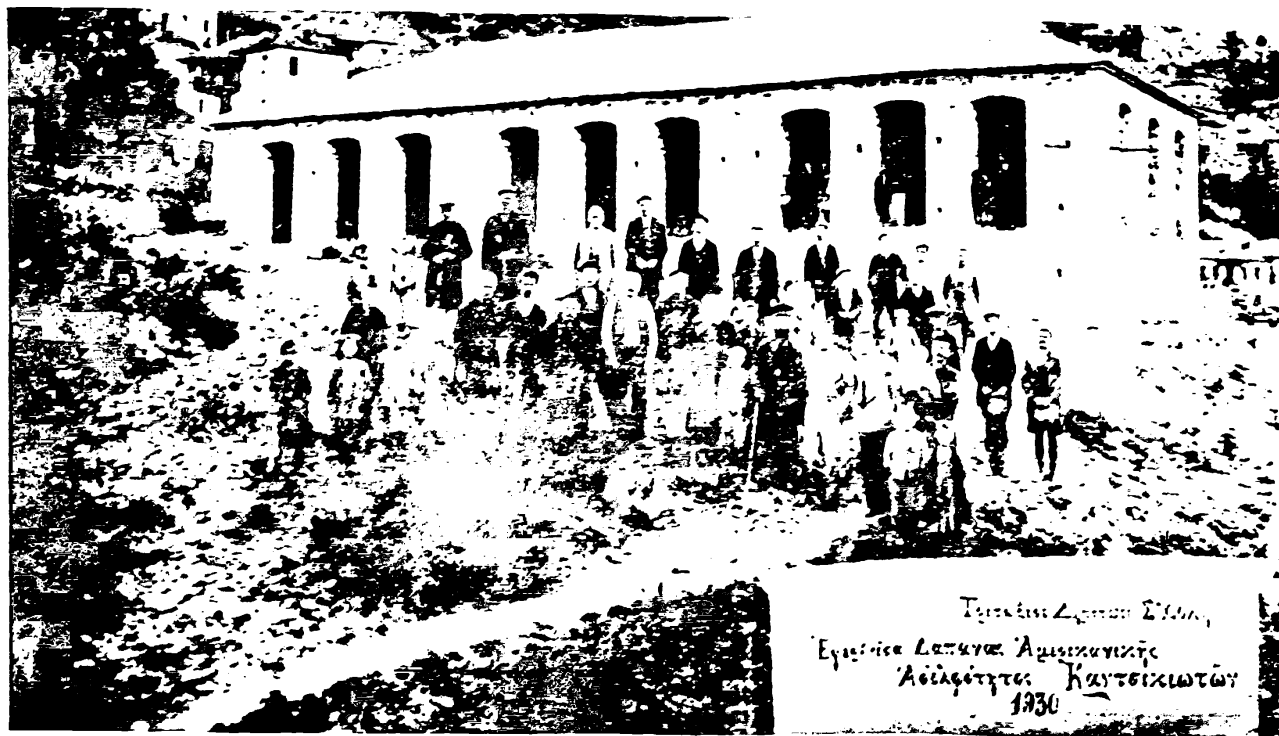
ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

Τελειόφοιτοι 'Ιεροδιδασκαλείου Βελλᾶς (1937) Έχοντες στό μέσον τόν 'Αρχιεπίσκοπον Σπυρίδωνα.

('Αρχείο Εύθυμ. Νίκου)

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

Το γήραιο Λατίνων Σχολείο,
Εργασία Λατίνων Αρχιτεκτονικών
Λοιμοφόρων Κατασκευαστών
1930

Τό γήραιο τοῦ Δημοτ. Σχολείου Κάντσικου Κονίτσας (1930)
(Ἀρχεῖο Δέσπ. Καρβέλη)

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

Παραδοσιακές φορεσιές Δίστρατου (Μπριάζας) Κονίτσας
(Ἀρχεῖο Εὐθ. Νίκου)

Ἐσωτερικὴ Ζωὴ καὶ Κίνησις

Οἱ χρηματικὲς εἰσφορὲς πρὸς τὴν «Ἡπειρωτικὴ Ἑταιρεία» ἐκπίπτουν στὶς Δηλώσεις Φόρου Εἰσοδήματος.

Ἀπὸ μῆνα σὲ μῆνα συνεχίζεται κάτι, πού δέν ἔχει εὐκόλα προηγούμενο. Εἶναι τὸ δημοψήφισμα τῆς ἀγάπης τῆς «Ἡπειρωτικῆς Ἑταιρείας», πρὸς τοὺς φίλους τῆς, τὰ Μέλη καὶ τοὺς Ὑποστηρικτάς τῆς καὶ αὐτῶν, πού ἀνταποκρινόμενοι, τὴ στηρίζουν μέ τις πάσης φύσεως αὐτοπροαίρετες εἰσφορὲς τους. Καὶ τονίζομε πὼς κάθε συνδρομὴ γιὰ τὸ Δελτίο καὶ τοὺς γενικώτερους σκοποὺς τῆς Ἑταιρείας εἶναι αὐτοπροαίρετη. Καὶ κρίκοι αὐτῆς τῆς ἀλυσίδας τῆς ἀγάπης σ' αὐτοὺς τοὺς ἀπάνθρωπους καιροὺς, πού ζοῦμε εἶναι αὐτὸ τὸ μῆνα, οἱ:

Ὁ κ. Γεώργ. Σουλιώτης γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ἡ κυρία Λίτσα Παπαϊωάννου - Μάραϊη ὁμοίως	500
Ὁ κ. Γεώργ. Ἀθανασίου ὁμοίως	700
Ἡ κυρία Κασσιανὴ Πολυχρονοπούλου ὁμοίως	1000
Ἡ κυρία Ματίνα Ἀθ. Κούνδουρου εἰς μνήμην ἀποβιωσάντων συγγενῶν τῆς	1000
Ὁ γεωπόνος κ. Μάνθος Μέντζος γιὰ τὸ Δελτίο καὶ τοὺς γενικώτερους σκοποὺς τῆς Ἑταιρείας	2500
Ὁ τ. διευθυντὴς τῶν Γεν. Ἀρχείων τοῦ Κράτους, ἱστορικός συγγραφέας κ. Κων. Διαμάντης γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ Καθηγητὴς τῆς Ἀνωτ. Βιομ. Σχολῆς Πειραιῶς κ. Κλαύδ. Μπανταλούκας στὴ μνήμη τῆς μητέρας τοῦ Πολυξένης	1000

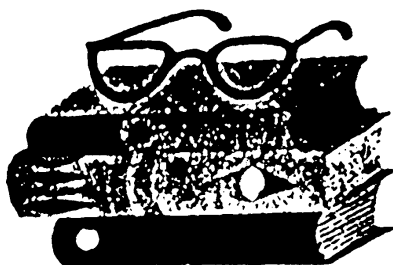
Ὁ κ. Κων. Κουτρούμπας ἀξιωματ. ἐ.ἀ. γιὰ τὸ Δελτίο καὶ στὴ μνήμη τοῦ πατέρα τοῦ Λάμπρου γιὰ τοὺς γενικώτερους σκοποὺς τῆς Ἑταιρείας	1000
Ἡ Ἑνωσις Ἡπειρωτῶν Βύρωνος γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ἡ λυκειάρχης κυρία Παγωνὴ Δηληδημήτρη στὴ μνήμη τοῦ ἀγαπημένου συζύγου τῆς Βασιλείου ὀκτῶ χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατό του	5000
Ὁ Καθηγητὴς τοῦ Ἀρσακείου Πατρῶν κ. Μιλτ. Παπανικολάου γιὰ τοὺς γενικώτερους σκοποὺς τῆς Ἑταιρείας	1000
Ὁ κ. Εὐθύμιος Βλάχος γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ ἱστορικός Ἐρευνητὴς κ. Βασιλ. Μέξης γιὰ τοὺς γενικώτερους σκοποὺς τῆς Ἑταιρείας	1500
Ὁ κ. Γεώργ. Σταύρου ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Χρ. Ἀλεξίου γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ἡ κυρία Ἀθηνᾶ Πλακούτση - Παπαδοπούλου γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Κώστας Γέγιος ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Ἰωάν. Παπασταύρου ὁμοίως	500
Ὁ κ. Νικόλ. Δρόσος ὁμοίως	500
Ὁ κ. Κων. Σταυριδῆς ὁμοίως	600
Ἡ «Μάνα τοῦ Πωγωνίου», διὰ τῆς Προέδρου, αὐτῆς κυρίας Ἐλευθερίας Δόβα πρὸς ἐνίσχυση τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας	5000
Ὁ ἰατρός κ. Ἀλέκος Ζέρης γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ κ. Ἀθαν. Ζέρης ὁμοίως	500
Ὁ κ. Σόλων Δερδεμέζης ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Γεώργ. Νοῦτσος ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Ἀδαμ. Λεοντίδης ὁμοίως	500

Ὁ κ. Ματθαῖος Σπύρου ὁμοίως	1000	οδώρου ὁμοίως	1000
Ὁ δικηγόρος κ. Κώστ. Β. Σταμάτης γιά τούς γενικωτέρους σκοπούς	1200	Ὁ κ. Ἰωάν. Καρατζᾶς ὁμοίως	500
Ὁ ἰατρός ἀπό τά Γιάννινα κ. Πᾶνος Γιωβάννης ὁμοίως	1000	Ὁ κ. Μιχ. Γράβος ὁμοίως	500
Ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἡπειρ. Ἐταιρείας κ. Κώστας Ἐξάρχος εἰς μνήμην τῆς Αἰκατερίνης Ἀλεξ. Παρδάλη - Σούλη	2000	Ὁ κ. Χαρ. Λεοντίδης γιά τούς γενικωτέρους σκοπούς τῆς Ἐταιρείας	1000
Ὁ κ. Ἐλευθ. Τζάμος γιά τό Δελτίο	500	Ὁ εὐεργέτης τῆς Ἐταιρείας κ. Νίκος Παπασωτηρίου γιά ἐνίσχυση τῆς Ἐκδόσεως τοῦ Δελτίου	2000
Ὁ κ. Κων. Ραπτόπουλος ὁμοίως	500	Ὁ λαογράφος κ. Νικ. Κοσμάς συνδρομή τοῦ Δελτίου	500
Ὁ κ. Γεώργ. Κούνδουρος ὁμοίως	500	Ὁ κ. Βασίλ. Νταλαγιῶργος ἀξιωματικός γιά τό Δελτίο	1000
Ὁ κ. Τάσος Ζήσης ὁμοίως	1000	Ἡ κυρία Μαρία Δάλλα ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Κων. Τζαβέλλας διά χειρός τοῦ ἰατροῦ Καθηγητοῦ κ. Ἀλ. Τσουκανέλη	1000	Ὁ κ. Κων. Παπαγγέλης ὁμοίως	500
Ὁ κ. Πᾶνος Μελάς διά τῆς «Ἐστίας» στή μνήμη τῆς Νέλλης Πασπάτη	2000	Ὁ κ. Στέφ. Φίλος ὁμοίως	500
Ἡ κυρία Ἀγνή Γαλίτση - Μπανιά γιά τό Δελτίο	500	Ὁ κ. Δημοσθ. Παπαδόπουλος τήν κατ' ἔθος μηνιαία συνδρομή του	300
Ὁ Συμβολαιογράφος κ. Ὄδυσ. Σκούρτης Πρόεδρος Κοινότητος Παπίγκου γιά τούς γενικωτέρους σκοπούς	2000	Ἡ κυρία Πολυτίμη Χρησιῶδη - Καραμάνου χάριν τῶν σκοπῶν τῆς Ἐταιρείας	10.000
Ὁ κ. Γεώργ. Τσιμογιάννης γιά τό Δελτίο	500	Ὁ κ. Κων. Κωτσίνας γιά τό Δελτίο	1000
Ὁ κ. Χαρ. Παπᾶς ὁμοίως	500	Ὁ κ. Χρῖστος Παῖδαρος ὁμοίως	500
Ὁ κ. Θεόδ. Παπᾶς ὁμοίως	500	Ἡ κυρία Ἀσημίνα Νούσια - Στύπα στή μνήμη τοῦ πατέρα της ἀειμνήστου λοχαγοῦ Γεωργίου Στύπα πνιγέντος στήν Ἀδριατική τόν Ἰανουάριο τοῦ 1943 μετά τορπιλισμόν τοῦ σκάφους, πού μετέφερε τούς σύν αὐτῶ ὁμήρους στήν Ἰταλία	1500
Ὁ ἰατρός κ. Ἡρ. Δημόπουλος στή μνήμη τοῦ πατέρα του Σωκράτη Δημοπούλου	2000	Ὁ κ. Δημ. Γιαννόπουλος γιά τό Δελτίο	600
Ὁ κ. Δημ. Καρακάσης γιά τό Δελτίο	1000	Ὁ ἀρχίατρος καί λογοτέχνης κ. Κώστας Ντούλας γιά τό Δελτίο	1000
Ὁ κ. Εὐριπ. Βουλόδημος ὁμοίως	500	Ὁ κ. Θεοδ. Σακελλαρίδης γιά τό Δελτίο	1000
Ὁ κ. Δημ. Ζαχαρής ὁμοίως	500	Ὁ κ. Χρῖστος Ἐξάρχος ὁμοίως	500
Ὁ κ. Παναγ. Φωλλίδης ὁμοίως	1000	Ὁ κ. Κώστας Κράλιος ὁμοίως	400
Ἡ ἀρχαιολόγος - φίλη τῆς Ἐταιρείας κυρία Ἀντιγόνη Χατζηθε-		Ὁ κ. Σπύρος Μήτσης	500

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

- Ο φυσιολάτρης (Αθήνα): τ. 396 μέχρι και 400
- Εκδρομικά Χρονικά (Αθήνα): τ. 15-16.
- Ήπειρος (Θεσσαλονίκη): Έτος Β (2) - Έτος Θ (1-2) - Έτος Ε (2) Έτος Στ (1) (1983).
- Σκίαθος (Αθήνα): τ. 28 μέχρι και 31.
- Περιοδικόν Ἑλληνίδων Βορ. Ελλάδος (Θεσ/νίκη): τ. 155 μέχρι και 158.
- Ο Ἀττικός (Αθηνών): τ. 97 μέχρι και 100.
- Κόνιτσα (Αθήνα): τ. 37 μέχρι και 48.
- Επιθεώρησις Χωροφυλακῆς (Αθήνα): 162 μέχρι και 168 (1983).
- Μακεδονική Ζωή (Θεσ/νίκη): 204 μέχρι και 214.
- Πυροσβεστική Ἐπιθεώρηση (Αθήναι): τ. 150 μέχρι και 157.
- Τά Νέα τῆς Χ.Α.Ν. (Αθήνα) τ. 10, 11, 12.
- Δαυλός (Αθήνα): τ. 17 μέχρι και 28.
- Ἑλληνικό ὑπαιρθο (Αθήνα): τ. 298 - 299 - 300.
- Προβλήματα (Αθήνα) (περίοδος Β): τ. 12 μέχρι και 15.
- Δελτίον Κέντρου Ἐρευνῶν Ζαγορίου: Χρόνος 2 (τ.3) χρόνος 3 (τ. 5-6).
- Κορφές (Αχαρνές) τ. 42 μέχρι 46.

— Ἐξωτερική Ἱεραποστολή (Θεσ/νίκη): τ. 79 μέχρι και 82.

— Χρονικά (Κέντρον Ἰσραηλιτῶν) (Αθήνα): τ. 59 μέχρι και 68.

— Ο Πολίτης (Αθήνα): τ. 13 μέχρι και 19.

— Ἑλληνικός Ἀστήρ (Ἰωάννινα) ἔτος 1 (1984) τ. 1.

— Σήμαντρο (Καστανή Πωγωνίου): τ. 9 και 10.

— Ἀστινομική Ἐπιθεώρηση (Αθήνα): χρόνος 1 τ. 1 (1984).

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

— Βορειοηπειρωτικός Ἀγών (Αθήνα): Φ. 15 μέχρι και 26.

— Τά Θεοδώριανα (Αθήνα): φ. 135 μέχρι και 145.

— Τό Βουλγαρέλι (Αθήνα): φ. 64 μέχρι και 74.

— Η ΠΑΝΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ (Αθήνα): φ. 64 μέχρι και 74.

— Σύγχρονη Σκέψη (Αθήνα): φ. 79 μέχρι και 84.

— Ἐπάλξεις (Αθήνα): φ. 120 μέχρι και 124.

— Οικονομικός Τύπος (Αθήνα): φ. 850-851.

— Ἡπειρωτικά Νέα (Αθήνα): φ. 42 μέχρι και 45.

— Παλμός τῆς Ἀετόπετρας (Αθήνα): φ. 128, 129, 130, 131, 133 μέχρι και 139.

— Ἐκκλησοχωρίτικα Νέα (Περιστέρι): φ. 16 μέχρι και 22.

— Η Θεοδωρία (Ἄρτα) φ. 32, 33, 35.

— Ο Παλμός τῶν Ἀκριτῶν (Αθήναι): φ. 28, 29, 30, 31, 35, 36, 37.

— Τά Ἄγναντα Ἄρτας (Αθήναι): φ. 63 μέχρι και 70.

— Τό «Ζαγόρι» μας (Ἰωάννινα): φ. 63, 64, 66, 68 μέχρι και 73.

Π. Οἶκ.

